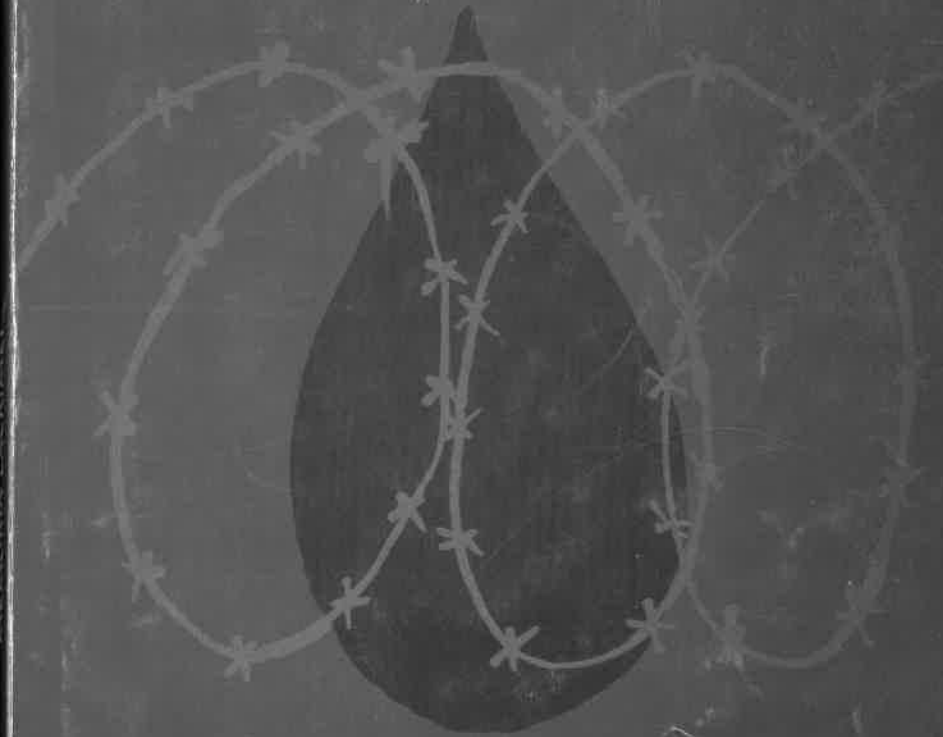
Nicolae ENESCU

MEMORIA LACRIMEI

Editura Pământul

Nicolae Enescu
MEMORIA LACRIMEI

Nicolae Enescu

MEMORIA LACRIMEI

Editura Pământul

Coperta: Ion Aurel Gârjoabă şi D.G.
Tehnoredactare: Gheorghe Păun

Cartea a apărut cu sprijinul:
Consiliului Local al Municipiului Piteşti
Primăriei Municipiului Piteşti
Centrului Cultural Piteşti

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ENESCU, NICOLAE
Memoria lacrimei / Nicolae Enescu. – Piteşti: Pământul, 2007
ISBN: 978-973-1750-21-7

821.135.1-94

ISBN: 978-973-1750-21-7

Cuvânt înainte

Într-un anume fel, l-am cunoscut pe domnul profesor Nicolae Enescu încă înainte de a-l întâlni, de pildă, prin istoriile despre partizanii din munți, spuse pe șoptitelea, seara, când se adunau vecinii la o vorbă pe banca din fața porții, în comuna Cicănești, de pe aici, prin nordul județului Argeș. Era ceva de bine, era ceva de rău în istoriile cu pricina, pentru că noi, copiii, nu prea aveam voie să ascultăm – era pe la sfârșitul anilor 50 – și în nici un caz nu aveam voie să discutăm, despre asta sau despre orice altceva, cu străinii care treceau prin sat și tot încercau să intre în vorbă cu noi, cei mici. E adevărat, erau tunși scurt acei străini, tineri și cam insistenți, chiar dacă nu făceau decât să cumpere piei, plătindu-le cu bumbac... Ceva mai târziu, pe la jumătatea anilor 70, socrul meu, țăran luminat din comuna mai sus amintită, mi-a arătat un om, pe partea cealaltă a străzii, eram la Curtea de Argeș, și mi-a spus (de fapt, eram mai mulți, nu mai știu exact cu cine): „Uite, domnul acela a suferit îndelung în închisori pentru că i-a ajutat pe partizani. Oamenii îl ocolesc, le e teamă să fie văzuți cu el. Haideți să-l salutăm – și la fel să faceți și voi de fiecare dată când îl întâlniți".

L-am întâlnit apoi de mai multe ori pe domnul Enescu și totdeauna am avut același frison: omul acela *trăise* ceva ce oamenii de rând nu avuseseră parte, omul acela ascundea sub zâmbetul blând-înțelept o experiență de viață care-mi usca vocea, chiar dacă nu știam despre ce era vorba. Și zâmbea continuu – ca și acum de altfel – domnul Enescu.

Am aflat între timp. Pitești, Craiova, Aiud, Bărăgan – un patrulater al suferinței, al terorii, al inumanului. I-am citit memoriile, nu prea multe, nu suficiente, niciodată suficiente, și

am aflat despre gardieni, despre torturi, despre colegii de celulă (ar suna ca o ironie sinistră dacă aş spune „tovarăşii de celulă"), colegii de penitenciar. Radu Gyr, Mircea Vulcănescu, Nichifor Crainic, Corneliu Coposu, mulţi alţii. Istorie cu majusculă. Bătăi, foamete, „neagra", înscenarea împuşcării, interogatorii, tortură. Fetiţa născută în timp ce era închis, fotografia ei, care a circulat din celulă în celulă, un an de zile, până a ajuns la celula potrivită. Poezii memorate, pentru a fi salvate. După „eliberare", muncitor prin Bărăgan: profesorul de filosofie-română-franceză, fost cursant al lui Nae Ionescu, P.P. Negulescu, Nicolae Titulescu – altă istorie cu majusculă – angajat ca îngrijitor de porci, ca un „duşman al poporului" ce era. Abia după un număr bun de ani, a revenit la catedră, la menirea sa, după o foarte activă perioadă când a fost muzeograf.

Suferinţele îndurate, ca şi discreţia şi eleganţa morală cu care trăieşte de câteva decenii domnul profesor Enescu în oraşul nostru, privindu-ne de departe şi zâmbindu-ne blând-înţelept, ar trebui să ne oprească în loc şi să ne facă să-l vedem altfel, apoi să ne privim pe noi, prin comparaţie, altfel. Acest om vine din cartea de istorie şi se va duce în cartea de istorie, în trecere fiind prin apropierea noastră, doar pentru a ne da posibilitatea – pe care o irosim zilnic – să-i facem o plecăciune. Câţi dintre noi am fi putut trăi ca el, câţi dintre noi am fi supravieţuit, oameni rămânând?

Fie ca prezenta carte, mărturie a martiriului său, mărturie despre o perioadă încărcată de martiri, să ne lumineze minţile şi să ne limpezească sufletele. Prin ea, domnul profesor Enescu, eroul care trăieşte de atâţia ani cu atâta discreţie printre noi, va rămâne alături de noi şi de copiii noştri şi peste ani.

Gheorghe Păun

Notă asupra ediţiei

Cartea de faţă este centrată pe memoriile pe care dl profesor Nicolae Enescu le-a publicat în ziarul piteştean *Argeşul*, începând cu anul 2000, sub titlul „Memoria lacrimei", la îndemnul directorului ziarului, Mihai Golescu.

În afara acestor memorii, cartea conţine şi un capitol despre familia sa, cu o prezentare a tatălui, deputatul ţărănist Nicolae Enescu-Tigveni, mort în 1923, în urma unei agresiuni organizate de adversarii săi politici, o broşură a acestuia despre Carol I, precum şi o biografie a soţiei dlui profesor, Ecaterina Margareta Enescu. Urmează un capitol în care sunt adunate o selecţie dintre articolele ce au apărut în presă despre dl Enescu, şi apoi, sub titlul „Addenda", câteva documente legate de biografia sa plină de suferinţe.

Broşura despre Carol I şi documentele din Addenda sunt reproduse cu grafia timpului.

Mai multe fotografii de familie sau primite de la prieteni de familie însoţesc textele.

Cartea s-a născut la iniţiativa lui Jean Dumitraşcu de a strânge într-un volum memoriile dlui N. Enescu, memorii pe care le-a îngrijit ca redactor al revistei *Argeşul,* şi la concretizarea ei (editarea textelor şi punerea lor pe calculator, tehnoredactare, corectură etc.) au contribuit Ionel Cristescu-Muşăteşti, Dumitru Augustin Doman, Gheorghe Păun. Esenţial a fost sprijinul dlui profesor Enescu şi al familiei sale, implicaţi cu mult suflet în producerea cărţii pe toată durata redactării şi tipăririi ei.

Cuprins

MEMORIA LACRIMEI

„Am adunat atât amar
În trista mea viață
Că-n blid, o lacrimă de-ar cădea,
Zeama, oricât de dulce ar fi,
S-ar înăcri!”
Aron Cotruș

Nicolae Enescu, în anul 2004

Eu n-am avut copilărie!

Naşterea mea, la 4 iulie 1915, era să coincidă cu moartea mamei! Refuzam să vin! Intuiam oare ce mă aşteaptă pe pământ?

Când aveam 8 ani, în clasa a doua primară, a murit tata, învăţător în comuna Tigveni-Argeş, deputat naţional-ţărănist. Era în luna mai 1923 şi tata vorbea la o întrunire a P.N.Ţ., în actualul parc Nevers din Curtea de Argeş. Din mulţime a apărut o bandă de ticăloşi, s-au năpustit cu bâte asupra lui tata şi l-au linşat. La înmormântare au luat parte fruntaşii ţărănişti Ion Mihalache, Armand Călinescu, Grigore Iunian, Grigore Coandă. Toţi au declarat solemn în faţa sicriului: „Vom purta de grijă urmaşilor prietenului Nicolae Enescu!" Dar au uitat repede...

Murind tata, a pierit şi copilăria mea. De dorul tatii nu mai aveam poftă de joacă, de mâncare. Să n-o îndurerez pe mama, mă ascundeam pe după casă, prin podul casei şi plângeam. Nu puteam trăi fără el. L-am avut învăţător, mă ducea la şcoală şi mă întorceam cu el de mână. La nici o lună de la moartea lui m-am îmbolnăvit. Am făcut congestie pulmonară, un atac galopant, care m-a lipsit de şcoală doi ani. A fost grea vindecarea. N-aveam bani de medicamente, de alimente; mama nu avea dreptul la pensie din partea soţului mort la vârsta de 37 de ani. A fost ajutată să ne crească de sora şi fratele ei, de preotul satului, Nicolae Topologeanu. De când a murit tata, eu nu am mai avut copilărie! Mai târziu, aveam să mă întâlnesc cu Giovanni Papini, în a sa carte *Un om sfârşit,* care a îngrozit omenirea cu strigătul său: „Eu nu am fost copil, eu nu am avut copilărie!" Însă diferă copilăria lui Papini de a celorlalţi. El a avut o copilărie tardivă; în copilărie s-a poreclit „moşul", la maturitate „copil teribil", Papini trăind drama unei copilării apărute în contratimpul vârstei.

Am urmat Liceul „Alexandru Lahovary" din Râmnicu Vâlcea – 3 clase, apoi am trecut la Liceul din Sibiu – 5 clase. În

fiecare sâmbătă veneam acasă de la Vâlcea, să-mi văd mama, să plâng la mormântul tatii. Drumul, 25 de km, îl făceam pe jos; foarte obositor, dar nu aveam altă soluţie. Cât de îndurerat eram când o vedeam pe mama că îşi punea puţină mâncare, motivând că a mâncat. Îmi amintesc cum într-o dimineaţă, era duminică, m-am trezit auzind-o pe mama plângând. Ştiind-o suferindă de litiază renală, am crezut că are o criză. Am sărit disperat din pat, întrebând-o: „Ce e, mamă, ce te doare?" Mama era cu gheata mea în mână şi se uita prin ea. Parcă o aud: „Cum să nu plâng? Nu mai ai pingele! Calci direct pe pământ!" I-am răspuns, forţând un zâmbet: „Mamă, ştii că mă simt mai bine fără pingele? Calc direct pe pământ, care mă gâdilă şi se joacă cu mine, spun drept, mamă!" Mama s-a descărcat în plâns, îmbrăţişându-mă, şoptindu-mi strangulat: „Co-pi-lul meu, ce milă mi-e de tine!"

Nu am scăpat un curs al lui Nae Ionescu

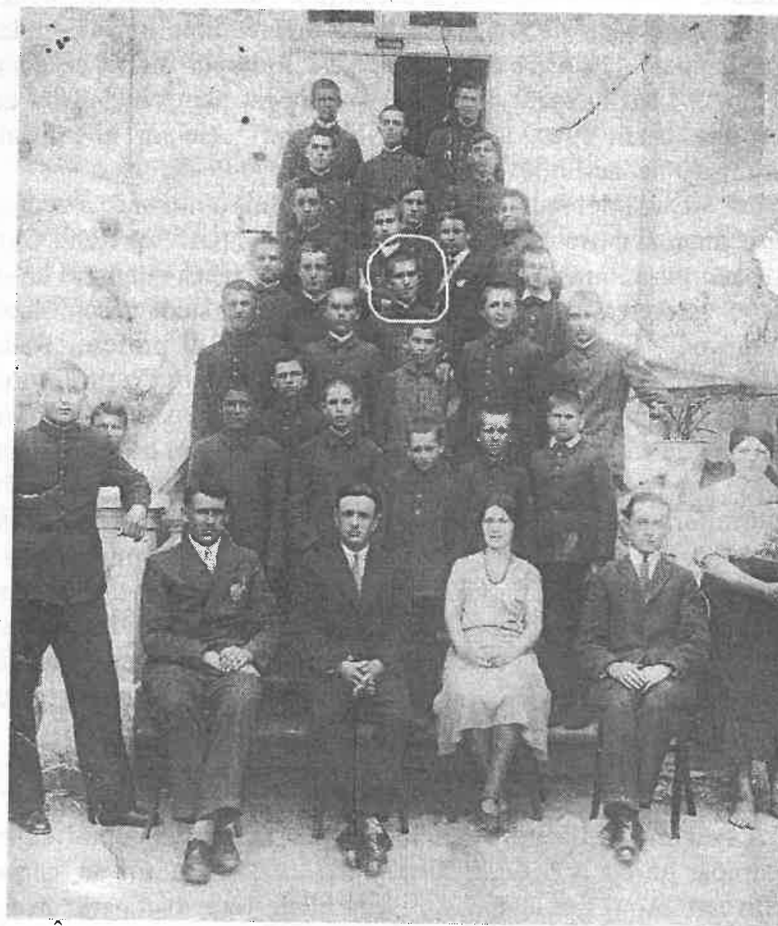
Am dat admitere la Facultatea de Drept, devenind student. Am ales această facultate pentru că avea şi cursuri la fără frecvenţă. Am întâltnit aici elite precum Nicolae Titulescu, care venea numai la deschiderea cursurilor, era ministru de externe, Istrate Micescu, Dongoroz, Mironescu, Negulescu, Pella. Dar mulţumirea mea n-a durat mult; m-au exmatriculat în prima jumătate a anului întâi. Ce s-a întâmplat? Bucureştiul era în plină campanie a alegerii de decan al Baroului de Ilfov; candidau profesorii Istrate Micescu şi Grigore Iunian, cunoscut om politic. Noi, studenţii, îl doream pe profesorul Micescu şi l-am susţinut, asigurându-i reuşita. După alegeri am fost arestaţi, fiind ţinuţi la Prefectura Capitalei trei zile, după care ne-au exmatriculat. La sfârşit de an, înainte de examene, ne-au anulat pedeapsa, dar eu n-am mai revenit, am trecut la Facultatea de

Litere şi Filosofie. Am regretat plecarea de la Drept, dar m-am liniştit găsind şi aici o atmosferă asemănătoare. Am găsit şi aici elite precum Constantin Rădulescu Motru, Simion Mehedinţi, Nicolae Iorga, Constantin Giurescu, P.P. Panaitescu, Nae Ionescu, D. Caracostea, Radu Gyr, N. Cartojan. Nu pe toţi i-am avut profesori, dar îi audiam pe toţi. Pe Nae Ionescu nu l-am avut profesor, dar n-am scăpat o oră din cursurile sale! La cursurile lui trebuia să vii din timp ca să găseşti un loc. Intra la curs însoţit de valori precum Mircea Eliade, Constantin Noica, Emil Cioran, Petre Ţuţea, Mircea Vulcănescu, Traian Herseni, C.D. Amzăr. În prima jumătate a secolului XX, în România au ţâşnit mari valori – am citat o parte – cum numai Franţa secolului XVIII, în iluminism, a cunoscut: Diderot, Voltaire, J.J. Rousseau, Montesquieu, D'Alembert, Helvetius. Francezii au trăit, s-au realizat, pe români i-a terminat comunismul!

Am fost un lider studenţesc anticomunist. Printre colegii mei, studenţi comunişti, se numărau Miron Constantinescu, Mihail Levente, Grigore Preoteasa, care au ajuns, sub dictatura comunistă, primul – ministru al învăţământului, al doilea – prefectul Capitalei, iar Grigore Preoteasa ministru de externe. Miron Constantinescu a fost de o răutate fără egal. M-a arestat de trei ori! De fiecare dată m-a eliberat Mihail Levente, pe care şi eu l-am ţinut ascuns în mansarda unde locuiam, timp de trei luni, pe vremea guvernării antonesciene.

Eu n-am avut nici tinereţe! Studenţia mea a fost o perioadă de mari lipsuri: nu aveam casă, nu aveam masă, nu aveam cu ce să-mi cumpăr cursuri. Dormeam prin sălile de aşteptare ale Gării de Nord, pe la colegi, mâncam la cantina şomerilor, unde tacâmurile erau legate cu lănţişoare să nu fie furate, pe la cantinele studenţeşti, dacă mă grăbeam să prind un loc la servit la masă. Iarna dormeam fără căldură, acoperindu-mă cu o saltea. Parcă aud şi acum câte un coleg: „Fii liniştit, am făcut rost de un bon de masă, mănânci tu primul fel, eu pe al doilea!” În sala de

curs nu mă dezbrăcam, pentru că zdreanţa de pardesiu acoperea alte zdrenţe: haina şi pantalonii.

În 1934, la căminul şcolar „Prof. Nicolau” de pe lângă Liceul „Al. Lahovary”, din Râmnicu Vâlcea

Îmi reamintesc, mă îndrăgostisem şi eu de o colegă. Locuia aproape de Cişmigiu; în fiecare zi o luam de acasă, o

aşteptam cu flori culese din Cişmigiu şi, după cursuri, o duceam până la intrarea în casă. Nimic mai mult din dragostea pe care o trăiam. În vacanţa Paştelui, la despărţire, i-am înmânat un buchet de ghiocei, i-am sărutat mâna ţinând-o câtva timp într-ale mele. Izbucnind în plâns, mi-a strigat: „Nu îmi spui nimic de atâta timp?..." Tot în mare plâns, desfăcându-mi pardesiul: „Uite de ce nu ţi-am spus, uite în ce hal sunt!" Ne-am îmbrăţişat, sorbindu-ne lacrimile...

După doi ani de studenţie am întâlnit o minune: un coleg m-a anunţat că sunt chemat de către domnul profesor Radu Gyr. Acesta mi-a întins o adresă, prin care mi se făcea cunoscut că se aprobă cererea mea de a fi primit la Căminul studenţesc „Matei Voievod". Eu nu făcusem nici o cerere, dar dl profesor Radu Gyr, profesorul meu, aflase în ce condiţii trăiesc. Cu profesorul Radu Gyr m-am reîntâlnit în celula de la închisoarea Aiud. Un an de zile cât am locuit la căminul studenţesc, am trăit şi eu mai bine – aveam casă, aveam masă, căldură, totul gratuit. Acolo, în dormitor, mă culcam târziu şi mă sculam mai matinal decât colegii. De ce? Ca să nu se vadă rupturile de pe mine! Într-o dimineaţă, o altă mare surpriză: în locul zdrenţelor mele, haină şi pantaloni nou-nouţi! Imitând gestul colegilor, am început să plâng. Tot lăcrimând, se îndreptau spre mine trei colegi: Cioncă, Scrimă şi Diaconu. Încărcat de emoţii am vrut să le sărut mâinile, dar nu m-au lăsat! I-am îmbrăţişat lăcrimând.

În anul 1940 am terminat Facultatea de Litere şi Filosofie, licenţa luând-o cu doi de „Bine" şi doi de „Suficient". La mai mult nici nu speram: în patru ani nu am putut să-mi cumpăr un curs! Speram să găsesc o catedră, să am un salariu din care să-mi ajut mama şi un frate elev. N-am avut parte de aşa ceva! Am găsit un serviciu la firma „Vinalcool" din Curtea de Argeş. Din salariul mic pe care îl aveam nu am putut să-mi ajut mama.

Am fost arestat în timp ce-l predam pe Eminescu

În anul 1946 am fost numit profesor de limba română la Seminarul Teologic din Curtea de Argeş, având ore de limba franceză la Liceul „Vlaicu Vodă", completare de catedră. M-am stabilit cu locuinţa în acest oraş, în casa cumpărată de mama, la un preţ modest, de la unchiul meu, arhitectul I.D. Enescu, care o construise. Abia acum puteam şi eu să-mi ajut mama şi fratele. La Seminarul Teologic corpul profesoral m-a primit frumos. Director era preotul Chiriţă. Mă simţeam bine în această ambianţă; pe elevi îi iubeam şi mă iubeau.

Nicolae Enescu, în anul 1940

M-am căsătorit cu frumoasa fiică a preotului Gheorghe Popescu, distins preot în Curtea de Argeş, ctitor al Bisericii Sf.

Gheorghe. Era studentă la Conservatorul din Bucureşti. Dar fericirea mea n-a ţinut mult. La şase luni după căsătorie, la 5 iulie 1948, am fost arestat.

Eram la ora de limba română, la clasa a X-a, îl predam pe Eminescu. Noaptea, îl implorasem pe Dumnezeu să coboare în clasă duhul lui Eminescu. M-am introdus citând din marile personalităţi ale culturii române. Am început cu Tudor Arghezi: „Eminescu e Sfântul preacurat al ghiersului românesc"; Tudor Vianu: „Fără Eminescu, noi, românii, am fi fost altfel şi mai săraci"; I.L. Caragiale: „Era o frumuseţe. Părea un tânăr sfânt coborât dintr-o icoană veche"; N. Iorga: „Drumurile istoriei României trec prin inima lui Eminescu"...

În atmosfera aceasta încărcată de duh eminescian, s-a deschis uşa clasei, pe care au dat năvală cinci indivizi, doi în costum civil, trei în uniformă. Am intuit că eu sunt cel căutat, din privirile lor cercetătoare. Unul s-a îndreptat spre mine înmânându-mi „ordinul de arestare". O, ce clipă îngrozitoare! Ce efort am făcut să nu simtă elevii drama ce-o trăiesc. Mi-era tare teamă că-şi vor manifesta protestul, care s-ar fi terminat cu arestarea în masă! Cu câteva zile mai înainte, trei elevi mă aşteptau în poarta şcolii: „Domnule profesor, domnule profesor, ce se întâmplă cu dumneavoastră, nu mai sunteţi cel de anul trecut, pe faţa dumneavoastră citim tristeţe, adâncă tristeţe! Spuneti-ne, vă implorăm, suntem alături de dumneavoastră!" Mi-a luat mult timp să-i pot linişti. Dumnezeu m-a ajutat să nu îmi trădez starea în care mă aflam. În faţa clasei am spus: „Rămâneţi câteva minute, îi conduc pe domnii la părintele director Chiriţă". Cu lacrimi care s-au spart în suflet, m-am despărţit de elevii mei pe o perioadă de 17 ani!

Ajunşi acasă, au început percheziţia; mi-au luat câteva cărţi, autorii fiind Nichifor Crainic, Istrate Micescu, Nae Ionescu, Radu Gyr, Mircea Eliade. Percheziţia a continuat în podul casei unde au găsit opt arme: 4 carabine şi 4 arme de vânătoare. Le strânsesem pentru partizanii din munţii Argeşului,

al căror şef era avocatul Apostol, prietenul meu. M-au declarat arestat. Mi-am luat rămas bun de la soţia mea, am îngenunchiat, rugând-o să mă ierte. Se împliniseră şase luni de la căsătoria noastră!

Arestat, am ajuns la Securitatea din Piteşti, la sediul de pe strada Egalităţii. A urmat ancheta, groaza grozăviilor. Ancheta a durat aproape două luni şi a fost de o cruzime de neimaginat. Anchetatorii, de o bestialitate fără egal. Colonelul Cârnu, maiorul Stăncilă, locotenentul Iordache, frizerul Zamfirescu, ajuns şi el căpitan în numai doi ani. Cu cât erai mai criminal, cu atât grăbeai punerea pe umeri a gradelor. Mi se cerea să declar de unde am armele, unde-i organizaţia, cine m-a ajutat să le procur, legăturile mele cu partizanii, cu Apostol. În noaptea aceea a început tortura, cumplita tortură. Într-o cameră mare, m-au întins pe o masă lungă, mi-au legat picioarele, mi-au răstignit mâinile prinse în cleştele braţelor haidamacilor Stăncilă şi Iordache, cu capul ţintuit în mâinile frizerului Zamfirescu. Colonelul Cârnu mă bătea la tălpi cu o bâtă mare, însângerându-le. Radioul era dat la maxim să nu audă vecinii urletele mele. Cu tălpile sângerânde, mă forţau să dau ocol mesei, ordin imposibil de executat; cădeam, mergând în genunchi, mă loveau cu pumnii în cap, cerându-mi să merg pe tălpi, cădeam, mergeam precum copiii, de-a buşilea, spre marele lor haz. Şi asta se întâmpla din două în două nopţi. Maiorul Stăncilă, băutor de cursă lungă, sub pretextul că nu spun totul, mi-a aplicat o bătaie mult mai contondentă. Cu uşa încuiată, s-a năpustit ca o fiară asupra mea, lovindu-mă pe tot corpul cu o bâtă asemănătoare aceleia cu care ciobanii se apără de lupi. A doua zi, colonelul Cârnu, când mi-a văzut vânătăile de pe corp şi sângele pe haine, m-a întrebat consternat: „Cine te-a bătut?" I-am răspuns: „Domnul maior Stăncilă, după o metodă mai contondentă ca a dumneavoastră!"

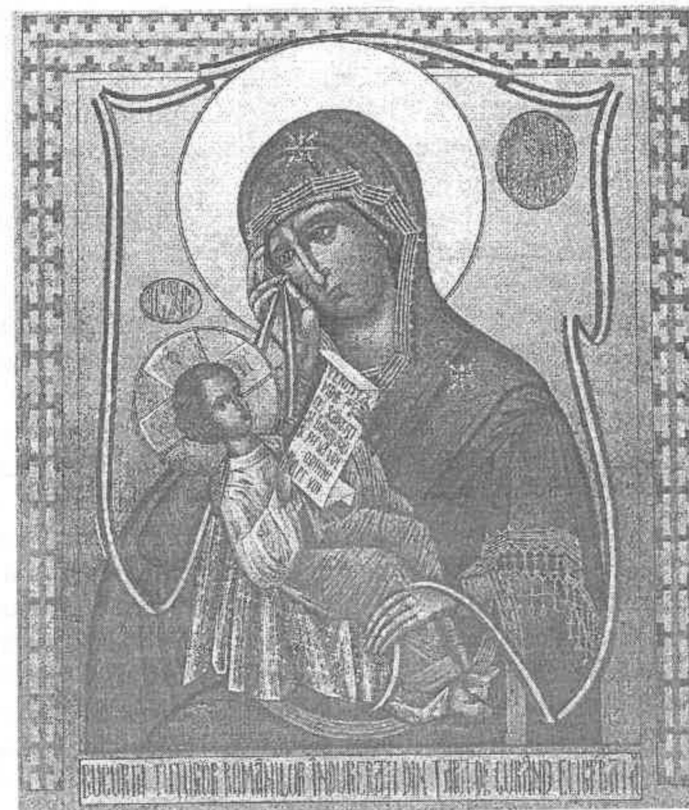
Aproape două luni a ţinut ancheta în aceste chinuri groaznice. Numai gândul sinuciderii mă mai scăpa, dar nu

aveam condiții s-o pun în practică. Am intrat în greva foamei. Înștiințat de gardian că am intrat în greva foamei, a sosit frizerul Zamfirescu, care m-a întrebat: „De ce nu mănânci, banditule?" A luat gamela cu zeamă fierbinte de arpacaş şi mi-a turnat-o în cap, apoi, ajutat de gardianul care adusese hârdăul cu zeama de arpacaş, m-au băgat cu capul în hârdău. Ca să mă convingă să declar ce doreau ei, m-au amenințat că mă vor împuşca. M-au dus la miez de noapte în pădurea-parc Trivale, regizând împuşcarea mea. Frizerul Zamfirescu, încadrat de patru gardieni, cu pistoalele îndreptate spre mine, la doi metri în fața mea; colonelul Cârnu, cu pistolul la tâmpla mea, maiorul Stăncilă cu pistolul în ceafa mea. Cârnu se răsteşte la mine: „Vezi, banditule, ce te aşteaptă dacă nu vorbeşti? Spune, vorbeşti?" „Vorbesc", le-am răspuns. „Să vă pedepsească Dumnezeu!" „Foc!", a strigat Cârnu. A urmat o rafală. Eu am căzut, pierzându-mi cunoştința. M-am trezit în curtea Securității; şoferul mă pălmuia ca să mă trezească. Aud vocea lui Cârnu: „Să nu-l băgați în celulă cu argeşenii". Când am intrat în noua celulă, de sub pătură s-a ridicat un cap cu barbă mare. L-am întrebat: „Sunteți preot?" „Sunt starețul de la Mănăstirea Robaia". „Părinte, părintele meu, rugați-vă şi pentru mine, nu mai pot suporta atâtea chinuri".

Maica Domnului mi s-a arătat în celulă

Într-o noapte, după bătaie, deşi în chinuri cumplite, la rugăciunile mele, Maica Domnului mi-a trimis somnul. Târziu în noapte, m-am trezit mişcat. Crezând că-i gardianul, am întrebat: „Ce e, domnule gardian, iar mă iei?" Am deschis ochii şi, în semiîntunericul celulei, am văzut o nimfă. „Tu eşti, Maica Domnului?", am întrebat cu voce stinsă. Mi-a răspuns cu glas de

dincolo de pământ, cu palma pe fruntea mea: „Eu sunt, fii liniştit, tu n-ai să mori în închisoare şi situația ta se va lămuri pe 4 martie". „Maica Domnului, Maica Domnului", am îngăimat eu înlăcrimat, întinzând brațele, dar ea a dispărut înălțându-se la Cer, de unde venise. Arătarea Maicii Domnului a fost salvarea mea, nu numai de la Piteşti, ci şi din iadul de la Aiud unde am contractat două congestii pulmonare, atac galopant, febră peste 40 de grade şi nu se dădea măcar o aspirină. M-am întâlnit cu câte o aspirină de fiecare dată, tot printr-o minune, tot datorită Maicii Domnului, spre uimirea tuturor deținuților.

Vă rog mult, stimații mei cititori, nu zâmbiți. Nu sunt un mistic, iar chinurile nu-mi anulaseră luciditatea.

Imploram pe Dumnezeu zi și noapte, să mă scape de aceste fiare. Pe 25 septembrie 1948, am fost transferat la penitenciarul Craiova, iar pe data de 4 martie 1949 am fost judecat și condamnat de către Tribunalul Militar Craiova, la 6 ani închisoare corecțională. N-am avut drept la avocatul apărării, sentința fiind dată în aceeași zi, 4 martie 1949. Parcă o aud pe Maica Domnului: „Situația ta se va lămuri pe 4 martie".

La proces a fost prezent și preabunul meu socru, preotul Gheorghe Popescu, care mi-a adus marea bucurie: „S-a născut Cătălina!" Procesul a decurs total în afara dictonului „Fiat iustitia et pereat mundus!" N-am avut drept la apărare. După pronunțarea sentinței l-am implorat în lacrimi pe socrul meu să poarte de grijă odraslelor mele. Soția mi-a fost puternic sprijin moral în anii de detenție politică și, mai târziu, în cei de pribegie prin Bărăgan. Socrul meu mi-a ajutat moral și material familia, în această perioadă de mari suferințe.

La penitenciarul Craiova l-am cunoscut pe Corneliu Coposu, împreună cu grupul N. Penescu, format din profesorul Hudiță, Mocioni Stârcea, Lăzărescu, grup ce urma să fie judecat. Întâlnirea cu Corneliu Coposu a fost întîlnirea cu *Ecce homo*.

Într-o zi, printr-un planton de drept comun, aflăm că l-au adus pe avocatul Apostol, șeful grupului de partizani din munții Argeșului. M-a șocat foarte mult acest zvon, Apostol îmi era prieten. Partizanii erau ținta de urmărire a Securității. În munții Muscelului partizanii erau conduși de colonelul Arsenescu și frații Arnăuțoiu. Am reușit să-l informez și pe Corneliu Coposu, care a rămas mult îndurerat. La o săptămână, Tribunalul Militar Craiova a judecat procesul lui Apostol, dând sentința de condamnare la moarte. Parcă îl văd pe martirul Corneliu Coposu, crispat de durere, cu mâinile încleștate pe zăbrelele ferestrei celulei, pornit parcă să dezlănțuie un cutremur. La câteva zile aflăm că l-au dus pe Apostol de la Craiova la Șuici, comuna

natală, unde l-au împușcat demonstrativ. Nu i-am mai spus seniorului Coposu, să nu-l îndurerez.

De la Craiova m-au transferat la Aiud, iadul pușcăriilor comuniste. De la Pitești la Aiud era ca din iad în iad. Mă îngrozesc numai pronunțându-i numele. Pe Dănuț, nepotul meu, l-am întrebat odată: „Dănuț, îți dau cuvântul AIUD; spune-mi, prin anagramare, ce cuvinte mai afli?" În câteva secunde mi-a răspuns: IADU și IUDA, tocmai ceea ce caracteriza pușcăria prin care am trecut. Auziți-l pe Radu Gyr, într-una din poeziile sale în lanțuri:

„Aiudule, Aiudule,
Fiară năucă,
Face-te-ai, crudule,
Scrum și nălucă!"

Aici am trecut prin toate gradațiile teroarei: celular, zarca, neagra. Aici am întâlnit, ce mângâiere, mari personalități ale vieții noastre culturale, precum Istrate Micescu, Nichifor Crainic, preotul Dumitru Stăniloaie, filosoful Ion Petrovici, poetul Radu Gyr, filosoful Mircea Vulcănescu, pe Gheorghe Eminescu, nepotul marelui Poet, pe Harry Brauner, generalul Mociulschi, generalul Carlaonț și alte victime ale comunismului. Cei șase ani de închisoare de aici au fost ani de tortură, aici am primit bătăi la tălpi, lovituri de cravașă, de pumni, de bâte, de bocanci, celule strâmte, fără geamuri, numite „neagra", celule cu apă pe jos, foamete, frig, boli, lipsa medicamentelor, oameni-schelete, muribunzi, cinci morți pe zi, cadavre aruncate în tomberon și răsturnate în groapa comună, sulă înfiptă în tălpi pentru a se verifica decesul, toate de la răii pământului, bestiile Aiudului: căpitanul Dorobanțu, directorul penitenciarului, directorul adjunct Mareș, gardienii Biro, Mayer, Boldur, Căldăraru, Attila...

La Aiud am făcut două congestii pulmonare, fără să primesc o aspirină. Când cereai o vitamină, auzeai gardianul: „Mama voastră de bandiți! Toată ziua ...vetamenturi, vetamenturi!" După cinci ani de înfometare, când ne-au scos la „plimbare", ne-am aruncat ca animalele să mâncăm iarbă și frunze din copaci! Eram de o slăbiciune pe care numai în Capernaum o mai vedeai.

Mă cutremur ce iad a fost Aiudul! Redau din poezia lui Radu Gyr:

„Voi n-ați fost cu noi în celule,
Voi nu știți ce e omul când prinde să urle,
Strivit de cătușe la glezne!"

Sechelele pulmonare ale Iadului mă torturează și acum. Zac cu mărul la cap, cum se spune în Bărăgan. Medicii îmi recomandă supraalimentație. Le zâmbesc discret. Pensia mea ca profesor e de 1.126.500 de lei, și asta în urma unei majorări. Soția, scoasă din învățământ, când eram deținut politic, are 873.067 de lei. Din ce să mă supraalimentez, domnule doctor? Nu mai e nici cazul. Am 86 de ani! Inima îmi șoptește că am obosit și trebuie să treacă pe seama clopotelor bătăile ei! Pe ecranul frunții derulez un tablou de neuitat: la Aiud în celulă cu Mircea Vulcănescu, Nichifor Crainic, generalul Mociulschi. Toți suntem bolnavi, Mircea Vulcănescu e muribund...

„Să nu ne răzbunați!"

Mircea Vulcănescu, în celulă, e muribund! Cu voce stinsă, ne face semn, cu brațele deschise, să ne apropiem. Ne-am înghesuit să fim în jurul lui cât mai aproape. Parcă am fi sub

odăjdiile preotului când iese cu sfintele daruri. Și-a oprit privirea în ochii fiecăruia, silabisind: „Să nu ne răz-bu-nați!" Și nu ne-am răzbunat!

Te iert, colonele Cârnu! Timp de două luni mi-ai sângerat tălpile; din tălpile mele se prelingea sânge cu puroi. Ai regizat, ca nimeni altul, împușcarea mea pe Trivale!

Te iert, maior Stăncilă! Într-un birou cu uși încuiate m-ai bătut cu parul. M-ai lovit peste tot corpul cu o brutalitate neîntâlnită. Nu mi-ai menajat nici capul. M-ai sângerat peste tot.

Mircea Vulcănescu

Te iert căpitan Zamfirescu! Ca să mă scoți din greva foamei, și eram în a cincea zi, mi-ai vărsat pe cap gamela cu zeamă fierbinte de arpacaș. Loveai gamela cu pumnii ca să mi-o fixezi pe cap.

Te iert, lombrosian gardian Mayer! Cu unghii sângerânde, cu mare dor, am încrustat în pereții celulei numele soției mele, Marga! Te-ai descărcat cu pumnii în capul meu, cu bocancii în tibie și peroneu: „Marș la neagra, banditule, ai *deterorat* – așa ai zis – deterorat avutul obștesc!" Și m-ai ținut șase zile și tot atâtea nopți în foame și frig.

Nu te pot ierta, plutonier major Stoica, șef de post de jandarmi în comuna Tigveni. A doua noapte de la arestarea mea, ai venit acasă la mama, ai bătut în ușă și i-ai cerut să-ți deschidă. Mama te-a rugat să revii dimineața. I-ai răspuns: „Dacă nu deschizi, pierzi feciorul!" Îngrozită, mama ți-a deschis. Ca o fiară, te-ai repezit, ai brutalizat-o și ...ai violat-o! Mama avea 56 de ani, era bolnavă de rinichi și slabă precum cei din Capernaum! Când mi-a povestit mama mai târziu, am urlat de durere, am îngenunchiat, i-am sărutat picioarele și am implorat-o să mă ierte. „Iartă-mă, mamă, iartă-mă!" Te-am fixat în minte și în suflet să te pedepsesc, plutonier major Stoica. Și nu te-am pedepsit! Să te pedepsească Dumnezeu!

Constat cât de puțin am prezentat grozăviile prin care am trecut. Grozăvii care au marcat întreaga mea viață și a familiei mele. Mi-e atât de milă și rușine de ai mei, pentru că i-am făcut să sufere atât de cumplit! De-ați fi avut pe Dumnezeu în suflet, gardieni de la Pitești și de la Aiud și de pretutindeni, nu ați fi fost atât de cruzi cu niște nevinovați și neajutorați, care ar fi preferat frontul, nu iadul pușcăriilor comuniste. S-ar putea ca unii să nu ne creadă prin ce am trecut. Dumnezeu cunoaște adevărul și El ne va judeca pe toți.

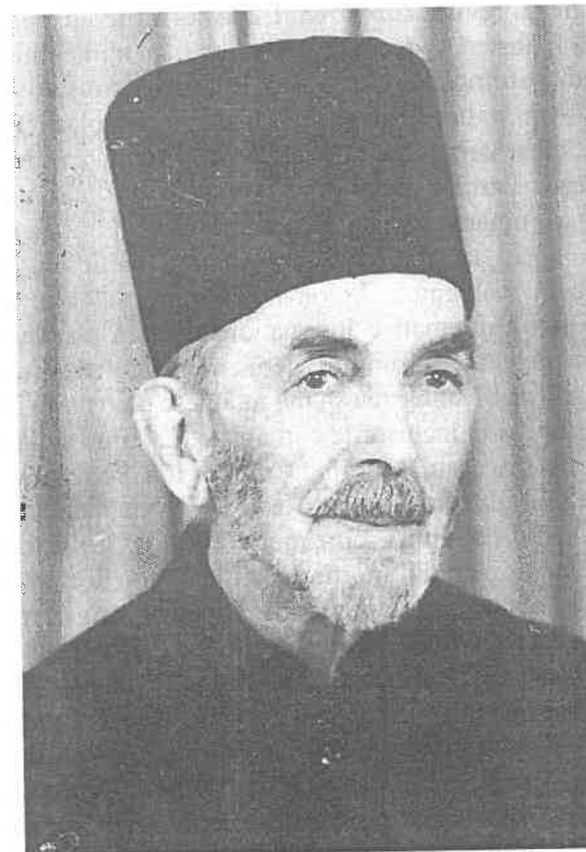
„Bătrâni, cu fața de ceață,
Cu pașii năclăiți în tristețe,
Prin moarte am trecut, nu prin viață.

Morți sfinți în temniți și prigoane,
Morți sfinți în lupte și furtuni,

Noi am făcut din voi icoane
Și vă purtăm pe frunți cununi,"

spunea Radu Gyr, cu atâta îndreptățire.

Prea Fericite Teoctist, dați dezlegare preoților, atunci când ies cu sfintele daruri, să pomenească și martirii căzuți în lupta contra comunismului, pentru apărarea credinței și a patriei!

Socrul, preot Gheorghe Popescu

În celulă cu marile valori ale țării

M-am născut în cultul valorilor. Am căutat valorile „cu harta și busola". Ca student, le întâlneam prin facultăți, tribunale, Parlament, presă. Pe profesorul Istrate Micescu îl audiam la cursurile Facultății de Drept, la procesele din tribunale, în Parlament. Pe Nichifor Crainic, la Facultatea de Teologie, la revista *Gândirea.* De la cursurile lui Nae Ionescu nu cred să fi absentat vreodată. Mi-a lipsit, nu numai mie, ci tuturor, când, din ordinul lui Carol al II-lea, a fost arestat și internat în lagăr. Am avut cinstea să-l aud pe Nicolae Titulescu, la deschiderea cursurilor, în 1938, la Facultatea de Drept din București. Parcă-l aud: „Eu, care sunt profund uman, declar sincer că umanitatea nu mă interesează dacă România nu-și găsește locul la sânul ei!" Pe Nicolae Titulescu, ministru de externe al României, diplomat de mare valoare, președintele Academiei Diplomatice Internaționale, l-am luat în minte și în suflet și, pe ecranul frunții, îl derulam în celulele Aiudului.

A vrut Dumnezeu să mă întâlnesc cu o parte dintre aceste mari valori și în închisorile comuniste. La Aiud am stat în celule cu Istrate Micescu, Nichifor Crainic, Ion Petrovici, Alexandru Marcu, Mircea Vulcănescu, Radu Gyr. Nicolae Titulescu nu a apucat iadul comunist, el a murit în 1941. Cu Istrate Micescu m-am întânit pe patul morții. Eram în al cincilea an al cumplitei perioade 1948-1954, culminând cu foamete, frig, ger, bătăi, boli. Eram la secția T.B.C., într-o cameră largă, „mobilată" cu o tinetă mare, la nivel de hârdău. Zăceam pe priciuri 14 muribunzi, majoritatea cu diagnostic T.B.C. Unii, deși înfometați, nu mai aveau poftă de mâncare, nu mai mâncau nici puțina zeamă de arpacaș. Mureau câte cinci pe zi. Ungurul Botoș, tâmplar, nu putea face față sicrielor. Până la urmă s-a găsit soluția: toate cadavrele erau adunate în tomberon și apoi aruncate în groapa comună din cimitirul din deal. Nu înainte de a le băga o sulă în tălpi, să se constate că au murit cu adevărat. Radu Gyr a scris:

„Alături de temniță, pe-o rână, pe-o coastă,
cimitirul nostru tace, adastă,
așteaptă sicrie sărace
cu număr de smoală scris pe capace...
Cimitir fără iarbă, doar humă
ocolit ca o molimă neagră de ciumă,
cimitir de deținuți, morminte fără poveste
unde nu-ngenunchiază neveste,
unde mame nu plâng,
unde nu cad lacrimi de țânc.

Crucile strâmbe și șchioape
vrură să fugă, să scape,
dar numai o clipă rebele
– parcă somate de sentinele –
au stat... s-au supus,
au ridicat mâinile în sus...

Uite, gardianul le pune în fiare
pentru încercare de evadare!
Cât este ziua de lungă
vântul le numără-n dungă:
cinci, zece, treizeci, toate la fel.
Toți deținuții prezenți la apel,
toți aliniați pe tăpșan
ca la inspecția domnului Prim-Gardian.

Cât este seară și umbră
cimitirul tainelor umblă.
Cât este noaptea de-naltă,
cimitirul tainelor tresaltă.
Când luna iese pe coame,
crucilor parcă le e foame,
și în gropi de nămol, osândiții,

flămânzii, lihniţii, trudiţii,
cu braţele-ntinse spre lună
cer pâine caldă şi bună..."

Tratament, medicamente?! Când ceream câte o vitamină, auzeam gardianul: „Mama voastră de bandiţi! Toată ziua vreţi *vetamenturi, vetamenturi*!"

Bolnavi nu erau doar în secţia T.B.C., ci şi în celular, la zarca, în tot penitenciarul. Cei mai mulţi erau cu boli pulmonare. Diagnosticul meu: congestie pulmonară. Eram la a doua congestie. Slab, foarte slab, de şoldurile mele puteai agăţa câte o traistă. Numai Dumnezeu şi rugăciunile închinate Lui m-au ţinut în viaţă!

...Profesorul Micescu era cel mai bolnav şi cel mai slab dintre noi toţi. Îl întrebam pe doctorul Ţopa: „Domnule doctor, ce greutate credeţi că are profesorul?" „Sub 50 de kilograme", mi-a răspuns. Eram tot timpul lângă dânsul. În libertate, îl căutam la facultate, la tribunal, în Parlament. În 1938, am fost unul dintre studenţii care au organizat susţinerea sa în alegeri. Acum, la sectia T.B.C., era aproape muribund. Nu mai mânca nimic, nici terciul; un fel de a spune terci, era o fiertură de tărâţe de grâu. Şi când îl întrebam în şoaptă: „Doriţi ceva, domnule profesor?", s-a deschis uşa şi a intrat una dintre cele mai mari bestii ale Aiudului, ofiţerul politic.

Noi îi spuneam Lulu. Fusese picolo la Restaurantul „Trocadero" din Bucureşti. Apariţia lui Lulu ne-a îngrozit. Eu m-am strecurat la priciul meu şi fiecare la locul său, făcând eforturi să nici nu respirăm. Şi surpriză, mare surpriză! Ne zice: „Ce mai faceţi voi, măi băieţi?" Ne uităm năuci unul la altul, fiecare întrebându-se în sinea sa: „Mă înşeală auzul, ori eu am un vis?!" Imediat ne-am întrebat în gând: „Oare s-o fi schimbat ceva pe plan internaţional?" Lulu, marea bestie, ale cărei lovituri de bocanci făceau să urle până şi tibia, să ne spună nouă „băieţi"!... Trebuia să se fi schimbat ceva! Cu ani în urmă, în

celulă la Penitenciarul Craiova, îl văd pe generalul Carlaonţ sărind repede la geam, rugându-i pe cei din jur să facă linişte; auzise un avion! Zâmbind, i-am şoptit: „Credeţi că au venit, domnule general?" Mi-a răspuns: „Ehe, ehe, din moment în moment trebuie să apară!" Naivii de noi, uitaserăm de Yalta.

Nicolae Enescu, în anul 1948

Unul dintre noi, doctorul Mâţă, deţinut din 1941, a îndrăznit să-i răspundă: „Ce să facem, domnule căpitan, cu bolile noastre!" „Care dintre voi mai e bolnav?", a întrebat Lulu. Doctorul Mâţă i-a spus că domnul profesor Micescu. „Unde e, arătaţi-mi-l şi mie!" Doctorul l-a dus la patul profesorului muribund. Lulu, fără nici o schimbare a feţei la vederea slăbănogului, întreabă doctorul: „Şi nu s-ar putea face bine?"

Doctorul: „Ba da, domnule căpitan, dacă dumneavoastră i-ați aproba o rețetă.” Lulu rupe din bloc-notes o filă, pe care o dă doctorului: „Scrie, mă! Scrie-i medicamentele de care are nevoie!” La atâta schimbare a lui Lulu am concluzionat cu toții: în mod sigur s-au schimbat lucrurile. Poate suntem salvați! Doctorul a completat rețeta. „Ai scris, mă, tot ce trebuie? Mai scrie și pe verso, să-l facem bine!” Doctorul a completat-o și pe verso. „Poftiți, domnule căpitan, și Dumnezeu să vă răsplătească!”

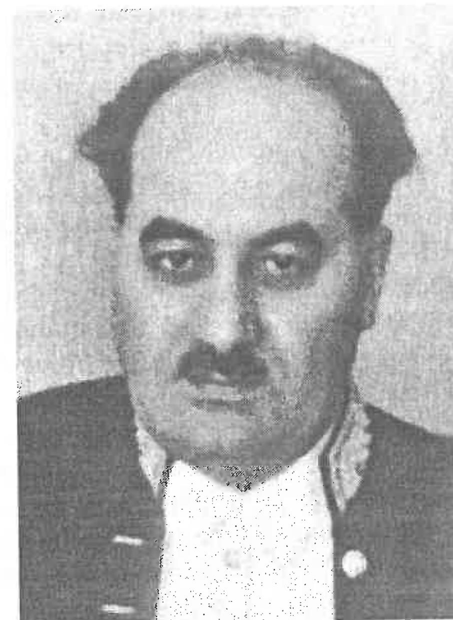
Ofițerul Lulu a luat-o, a rupt-o în bucățele și a aruncat-o pe fața sărmanului bolnav. Gestul i-a adus pe față bestialitatea cunoscută: „Eu știu ce ți-ar trebui ție, mă banditule, patru scânduri! Și-o să ți le dăm curând!” Profesorul Micescu nici n-a clipit. În aceeași zi, spre seară, a murit. N-a scăpat nici el de sula în tălpi.

Cu Nichifor Crainic în iadul Aiudului

„O, Milostivule, Tu, care din cinci pești
și cinci colaci
Făcuși un munte de mâncare,
Repetă, Bunule, minunea
Și ospătează ale Aiudului mii de guri,
Iar mie ascultă-mi rugăciunea:
Dă-mi doar un coș de firimituri!”

Sunt de concepție platoniciană. Trăiesc cultul elitelor. Pe primul plan situez elitele. Datorită elitelor suntem la masa culturii universale. Mulțimea o trec pe planul al doilea. Priviți-o, ascultați-o: Pillat, convins de nevinovăția lui Iisus, vrea

să Îl pună în libertate. Și soția lui îl atenționase: „Să nu faci rău acestui om; toată noaptea L-am visat!” Ca să-L elibereze, Pillat avea nevoie de consimțământul mulțimii, pe care o întreabă: „Pe cine să eliberez? Pe Iisus sau pe Baraba?” „Pe Baraba!”, strigă mulțimea. „Nu găsesc nici o vină omului acesta!”, adaugă Pillat. „Răstignește-L, răstignește-L!”, urlă mulțimea.

Nichifor Crainic

În vremurile noastre, mulțimea n-a fost consultată, ci subordonată dictaturii comuniste. Majoritatea elitelor a luat atitudine față de oribila dictatură, dar a platit-o cu viața. Îi pomenesc pe Istrate Micescu, Nichifor Crainic, Ion Petrovici, Radu Gyr, preotul Stăniloaie, Mircea Vulcănescu etc. Cei mai mulți au murit prin închisori, ceilalți din cauza închisorilor.

Pe Nichifor Crainic l-am cunoscut în familia arhitectului I.D. Enescu, unchiul meu, care a executat 13 ani de închisoare,

tot la Aiud! Nichifor Crainic a fost profesor la Facultatea de Teologie, poet, filosof, ziarist; a editat revista *Gândirea,* revistă de mare anvergură, din care a emanat „gândirismul", curent implantat în literatură, artă, filosofie. De la vârsta de 27 de ani începe să publice volumele de poezii *Şesuri natale, Zâmbete în lacrimi, Dorurile pământului, Priveliști fugare, Țara de peste veac,* poezii axate pe criteriul tradițional și ortodox. În revista *Gândirea* scrie articole politice combative, pe care le adună în volumele *Icoanele vremii, Ortodoxie şi etnocrație, Nostalgia paradisului.* În 1946 este judecat și condamnat, în contumacie, la 25 de ani muncă silnică, în lotul Mareşalului Antonescu. A reușit să stea ascuns un an, la preotul Samărghițan din Ardeal. L-au arestat în 1947 şi a executat o pedeapsă de 15 ani.

Ne-am reîntâlnit la Aiud în 1952. A prins şi dânsul cea mai cumplită perioadă, 1948-1954, adică pe directorul Dorobanțu, pe subdirectorul Mareş şi pe gardienii Mayer, Boldur, Căldăraru și Biro. Am dat slavă Domnului că ne-am întâlnit în celular. Eram amândoi bolnavi, tare bolnavi şi slabi. Suferea de litiază renală. Când elimina o piatră, îl ştergea moartea! Ne dădeau, deseori, ciorbă de varză acră, al cărei consum îi provoca des crize cumplite. Slăbise într-un hal de nu-l mai țineau picioarele. Era sub 50 de kilograme. Şi cât era de voinic ca profesor! Cât de mult îl prețuiam şi îl iubeam! Eram student la Facultatea de Litere şi Filosofie, iar Teologia era în aceeaşi clădire. Nu cred că am pierdut două ore din cursurile dânsului. Sala era plină până la refuz.

Şi acum, un muribund! Încercam totul, totul, ca să-l ajut. În fiecare dimineață îl serveam cu jumătate din porția mea de terci. Într-una din nopți, l-au apucat dureri cumplite. Căldăraru, o altă canalie de gardian, i-a auzit vaietele, a intrat în celulă, amenințându-l: „Banditule, dacă mai zbieri, te duc la neagra!" Rugăciunile noastre i-au mai potolit durerile.

Marele întuneric

„Aiudule, Aiudule,
Fiară năucă,
Face-te-ai, crudule,
Scrum şi nălucă!"
Radu Gyr

Duminica dimineața, nu terciul era aşteptat, ci predica lui Nichifor Crainic, spusă în şoaptă să nu audă gardianul. Radu Gyr şi Nichifor Crainic sunt marii autori ai poeziei în lanțuri. Am avut fericirea să stau cu fiecare dintre ei în celulă. Le învățam poeziile şi, prin alfabetul Morse, le transmiteam în alte celule. Poeziile lor au suplinit antibioticele, vitaminele; poeziile lor ne-au ținut de foame. Şi astăzi plâng când recit „Cântecul Potirului":

„Iisuse Christoase, Tu jertfă pe cruce,
Hrăneşte-mă, mână de sfânt Dumnezeu!
Eşti totul în toate şi toate prin Tine,
Tu, pâinea de-a pururi a neamului meu."

Nichifor Crainic, misticul, caută victimele comunismului: „Unde sunt cei care nu mai sunt?" Întreabă vântul, Zburătorul pe care aleargă norul, întreabă şi el luminata ciocârlie, candelă ce leagă cerul de pământ. „Unde sunt cei care nu mai sunt?" Răspunsul îl dă în final bufnița cu ochiul sferic, oarba care vede în întuneric: „Îi vei vedea când va dispărea Marele Întuneric". Am crezut cu toții că marele întuneric va dispărea la 22 decembrie 1989!...

Pe când băteam odată în țeava caloriferului, transmițând poezii, se deschide brutal uşa celulei şi apare monstrul de gardian Boldur, lovindu-ne sălbatic cu pumnii, cu bocancii, cu cravaşa, întrebând în zbierete: „Cine s-a uitat pe

fereastră, mă, bandiţilor?" Noi, scheletele, muribunzii, sângerânzii ţipam, cădeam, făceam eforturi să ne ridicăm. Căzuţi pe podea, visam să fim zdrobiţi sub bocancii lui. „Nu vorbiţi, bandiţilor? Vă omor, cine s-a uitat pe fereastră?" Generalul Mociulschi, în disperare: „Nu s-a uitat nimeni, domnule şef". „Cum, mă, banditule, nu s-a uitat nimeni?! V-a văzut santinela din post!" „Poate a văzut gamela, domnule şef". Pe fereastră era o gamelă pe care într-adevăr santinela o luase drept cap de deţinut. „A cui e gamela?", întreabă bestia. Gamela era a lui Nichifor Crainic, care sta întins pe podea, cu capul sub pătură. Noaptea trecută mai avusese o criză... Am văzut că de sub pătură Crainic scoate capul. Ştiind ce se va întâmpla, am ţâşnit: „E a mea, domnule şef". Boldur s-a repezit ca o fiară cu pumnii, cu bocancii, m-a trântit pe podea şi mi-a zdrobit scheletul. „Mama voastră de bandiţi!" şi s-a dus. Generalul Mociulschi şi-a plecat capul pe pieptul meu să vadă dacă mai respir. „Trăieşte, trăieşte!", strigă el înlăcrimat, cu voce tremurândă. Toţi se închinau: minune că mai trăiesc. Nichifor Crainic îmi căuta mâna cu intenţia de a o săruta! Eu mi-am retras-o brusc şi am sărutat eu mâna lui. Lăcrimând, m-a întrebat: „De ce ai făcut asta?" „Ca să rămâneţi în viaţă, domnule profesor!" Pe obrajii tuturor se scurgeau lacrimile...

Nichifor Crainic a murit la 23 august 1972. Se spune, pe drept cuvânt, că murim de două ori, o dată ca fiinţă, a doua oară în amintirea oamenilor. Aceasta mi se pare moartea cea mai crudă, să ştii că după moarte nimeni nu te va mai pomeni. Profesorul Nichifor Crainic nu va cunoaşte această moarte. El va rămâne în mintea şi sufletul celor care l-au cunoscut şi a urmaşilor urmaşilor lor. Îmi aduc aminte de versul lui Horaţiu: „Non omnis moriar! Manet opus!" („Nu mor de tot! Rămâne opera!") şi al lui Lucretius: „Eripitur persona! Manet opus!" („Dispare persoana, rămâne opera!").

La revedere, domnule Profesor!

Cu poetul Radu Gyr în celulă la Aiud

„Cimitir de deţinuţi, morminte fără poveste,
Unde nu îngenunchiază neveste,
Unde mame nu plâng,
Unde nu cad lacrimi de ţânc."

O zicală milenară pretinde că-n faţa morţii suntem toţi egali. Că moartea aliniază în eternitate pe bun şi pe rău, pe sărac şi pe bogat, pe omul de geniu şi pe cel lipsit de duh, pe erou şi pe laş! Că moartea loveşte cu aceeaşi brutalitate în bordeiele săracilor şi în palatul bogaţilor! Zicală pe cât de veche, pe atât de lipsită de adevăr!

RADU GYR

Din contră, moartea denivelează, separă, singularizează! Adevărata inegalitate apare după moarte. Cât suntem în viaţă părem asemănători, trecem unii pe lângă alţii în căutare de

bucurii, ne lovim de cele rele şi de cele bune, „suntem ca râurile, ca fluviile, curgem parcă am avea o ţintă, dar nu avem nici una!", cum zice Lucian Blaga. Moartea separă însă „apele". Ea desprinde elitele, le scoate din mulţimea celor parcă fără nume, acordându-le priorităţi. „Vântul, zburătorul bidiviu pe care aleargă norul", alungă paşii de nisip ai celor mulţi, care acopereau urmele paşilor celor valoroşi, şi abia atunci mulţimea începe să judece cine a fost omul care a trăit alături de ea fără să-l preţuiască. Elitele nu mor, ele se duc să se odihnească puţin, să-şi caute semenii.

Aproape 50 de ani – un blestem pe biata noastră ţară – elitele au fost omorâte! Dictatura comunistă a fost marele călău. Mediocrităţile comuniste se simţeau incomodate de elite. „Moarte intelectualilor" era lozinca! Radu Gyr, autorul poeziei în lanţuri, scrie:

„Avem atâţia morţi, atâtea oseminte,
Că fruntea-i grea de amintirea lor! (...)

Morţi sfinţi în temniţi şi prigoane,
Morţi sfinţi în lupte şi furtuni,
Noi am făcut din voi icoane
Şi vă purtăm pe frunţi cununi!(...)

Ca lupii mă rupeţi, ca iadul mă frigeţi
În ţipătul vostru satana mă strigă...
În rărunchi, în plămâni, cătuşa mi-o-nfigeţi,
Până şi-n inimă am o verigă..."

Radu Gyr s-a născut la 15 martie 1905 pe plaiurile mioritice ale Muscelului, la Câmpulung. Talentat, scrie versuri de la vârsta de 10 ani. La 14 ani dă la iveală poemul dramatic „În munţi". Termină strălucit Liceul „Carol I". Urmează cursurile Facultăţii de Litere şi Filosofie din Bucureşti. Devine

asistent, apoi conferenţiar la Catedra de Estetică şi Critică Literară, la profesorul Mihail Dragomirescu. Publică mai multe volume, precum *Cerbul de lumină, Cununi uscate, Corabia cu tufănici, Poeme de război, Balade.*

În 1945 începe groaznicul lanţ al închisorilor. Încadrat în „lotul ziariştilor", este condamnat la 12 ani de închisoare. Este eliberat în 1956. În 1958, acuzat ca „duşman al poporului", este condamnat la moarte, pedeapsă comutată ulterior la muncă silnică pe viaţă. În 1963 este graţiat. Sechelele puşcăriei comuniste i-au scurtat viaţa. S-a stins în ziua de 29 aprilie 1975, ca urmare a unei congestii cerebrale, după ce trupul îi fusese măcinat de boli: hemofilie, ulcer duodenal, leziuni pulmonare. Din 1963 şi până la moarte, a fost permanent urmărit de Securitate, mereu pus să dea declaraţii privind activitatea sa oră cu oră!

În anii de detenție, în celule, compune sute de poezii, majoritatea salvate prin alfabetul Morse. Poezia lui Radu Gyr, poezia în lanțuri, a fost suportul deținuților! Când recitau „Iisus în celulă", parcă uitau de foame:

„As-noapte Iisus mi-a intrat în celulă,
O, ce trist, ce înalt părea Christ!
Luna-a intrat după El în celulă.(...)
De unde vii, Doamne? Din ce veac?"

parcă uitau de durere:

„Pune-mi pe răni mâna Ta!
Pe glezne-avea urme de răni și rugină,
Parcă purtase lanțuri, cândva(...)
Unde ești, Doamne, am urlat prin zăbrele?!(...)
M-am pipăit și pe mâinile mele
Am găsit urmele cuielor Lui!"

Când ne era dor de părinți, spuneam „Scrisoarea tatii":

„Fiule, fiule, lungă e calea...(...)
Dorul de tine mi-e așa ca o furcă
proptită cu dinții în beregată.
Din fundul Aiudului, ochii tăi urcă
pe cer, ca doi luceferi de piatră.

Mănânc: ești în lingura mea. Fac un pas:
șchioapeți alături în fiare.(...)

Uneori noaptea, maică-ta vine,
cu pași de iarbă din țintirim:
Ia-ți plânsul, bătrânule, și haide cu mine,
temnița-n lacrimi adânci s-o topim..."

În „Cartea poștală" trimisă soției, mă întâlnesc cu soția mea Marga, cu fetița mea, Cătălina:

„Fetița noastră a trecut într-a patra primară?
Are ochii ca ai tăi? Tot așa triști? Cum e afară?
E soare? E ger?"

Pe poetul Radu Gyr l-am avut profesor. Eram student la Facultatea de Litere și Filosofie, frecventând toate elitele universitare. De m-ar întreba cineva „Care e profesorul care ți-a rămas în minte și în suflet cât vei trăi?", fără să ezit o secundă, i-aș răspunde *Ecce homo*!, arătând fotografia profesorului Radu Gyr. A fost pentru noi profesor, părinte, frate. A fost un „alter ego" al nostru, al tuturor. Cu mine a fost fără asemănare! Aflase de la colegul meu Pârăianu, scriitorul de mai târziu Alexandru Mitru, că servesc la cantinele studenților pentru a-mi asigura o masă, că iarna, în ger, dorm cu o saltea peste mine, luată din patul vecin.

„Sărac sunt, Doamne, sărac...
Sărac în celulă, sărac întru toate.
Lihnit sunt și foamea mă taie:
vreau sâmburii ce-Ți cad de la masă,
vreau tot ce arunci la gunoaie."

Într-o zi, colegul Pârăianu îmi spune că, după cursuri, suntem chemați de domnul profesor Gyr. O, ce moment unic în viața mea! Profesorul îmi întinde o adresă prin care mi se aproba cererea de cazare în Căminul studențesc „Matei Voievod". Și nu făcusem nici o cerere! Eu, când mă întâlnesc cu fericirea, plâng... I-am căzut în genunchi, strigând: „De unde veniți, domnule profesor, că lumea noastră nu are astfel de exemplare?" De atunci l-am implorat pe Dumnezeu să-l țină sub ocrotirea lui pe unicul meu binefăcător, profesorul Radu Gyr.

Vestea arestării lui Radu Gyr – în 1945 – a fost terifiantă pentru mine. Îl trăiam în casa mea, în minte şi în suflet. Mama îl pusese în pomelnice, în tot ce e rugă către Dumnezeu. În genunchi, în lacrimi, îl imploram pe Dumnezeu să strămute în carnea mea chinul profesorului meu, să-i beau osânda toată, să îmi pună mie fiare la mâini şi picioare! Era prezent în toate rugăciunile mele, în toate acţiunile mele! Şi marea, marea rugă: „Du-mă, Doamne, în celulă cu profesorul Radu Gyr!"

Şi Dumnezeu mi-a ascultat ruga.

După sentinţa de la Craiova, am fost transferat la Închisoarea Aiud, care avea cel mai crud regim faţă de deţinuţi. Aici era întemniţat şi profesorul Radu Gyr. Prima mea întrebare, care m-a torturat tot timpul: „Trăieşte profesorul Radu Gyr?" „Da!, mi s-a strecurat discret, dar e grav bolnav". Boala sa nu m-a surprins, Aiudul fiind mormântul deţinuţilor. Deşi abia venit, şi eu am făcut o congestie pulmonară. Într-o dimineaţă, gardianul îmi ordonă: „Fă-ţi bagajul şi ieşi afară!" Bagajul consta într-o primeneală zdrenţuită şi murdară. La Aiud nu se primeau pachete. Ana Pauker se lăuda că le-a interzis. Cu gardianul după mine, am ieşit din celular şi mă îndreptam spre secţia T.B.C. Aflasem că aici zace şi profesorul Radu Gyr. Fulgerător, am implorat-o pe Maica Domnului să-l îndrepte pe gardian spre salonul unde este profesorul. La secţie, celula avea dimensiunile unei camere, puţin mai mare, cu patru paturi suprapuse; i se spunea „salon". Am intrat la salonul 8 unde erau şapte bolnavi, al optulea pat era liber: bolnavul murise. „De astăzi, aici ţi-e locul", îmi ordonă gardianul. Spune poetul Radu Gyr:

„În patul de-alături a murit alaltăieri unul.
Era un vieţaş ofticos,
Tusea-i sunase mai neagră de cum e ceaunul
şi-o noapte-a vărsat sânge pe jos."

Curioşi să vadă cine-i nou-venitul, cu greu s-au ridicat din pat slăbănogii cu feţe veştede, făcând efort să vină spre mine. M-am prezentat, ne-am strâns mâinile, uscatele, noduroasele. Într-un pat, nici o mişcare, bolnavul părea că doarme. Unul dintre bolnavi mă atenţionează: „E poetul Radu Gyr!" „Doamne, am izbucnit, mari sunt minunile Tale!" Profesorul a deschis ochii, întrebând: „Cine e, cine a venit?" „Eu sunt, domnule profesor, eu, studentul dumneavoastră" – i-am răspuns strangulat. Profesorul, uimit şi dânsul, mă întreabă: „De ce ai venit?" „De dorul dumneavoastră, domnule profesor!" Am îngenunchiat la marginea patului, i-am luat mâinile şi le-am scăldat în lacrimi.

Nicolae Enescu, în anul 1977(?)

Am stat împreună aproape doi ani. Cât eram de dărâmat, încercam totuşi să-i fiu de folos. În miez de noapte mă sculam şi-l vegheam mai mult de o oră. Eram permament lângă dânsul, întrebându-l cu ce-l pot ajuta. Ziua îl imploram să primească jumătate din porţia de terci, câteva linguri din zeama de arpacaş, o jumătate din sfertul de pâine, dar nu primea nimic. Parcă-l aud: „Dacă-mi dai tu mie, tu cu ce rămâi?" O, sărmanul meu profesor, cât era de slab, de galben, de veşted! Şi totuşi, dimineaţa ne spunea versurile făcute noaptea! Noi le învăţam şi le transmiteam prin alfabetul Morse. Aşa s-au salvat poeziile lui Radu Gyr şi ale lui Nichifor Crainic.

Printre bolnavii salonului erau profesorul Ion Petrovici, Alexandru Marcu, profesor de italiană la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti (cu dânsul am stat în celulă şi la Piteşti), preotul Limberea şi Creangă, un tânăr condamnat în 1941.

Într-o dimineaţă, profesorul Radu Gyr mă roagă să le spun ce mai e în ţară, ce mai ştiu despre colegii profesori Dumitru Caracostea, Simion Mehedinţi, Tudor Vianu, C. Rădulescu Motru, Tache Papahagi, Traian Herseni, cu ce m-am ocupat de la absolvirea facultăţii. În ceea ce mă priveşte, i-am vorbit despre activitatea mea ca profesor la Curtea de Argeş, căsătoria din anul 1948 şi, la şase luni de la căsătorie, arestarea. „Copii?" – mă întreabă profesorul. „Medicul m-a asigurat că e unul în pântecele mamei" – i-am răspuns. „Ştii că noi aici avem o fetiţă? Crenguţă, du-te şi adu pe Cătălina" – spuse profesorul. Nu prea am înţeles cu ce se va întoarce Crenguţă. S-a întors cu o fotografie pe care i-o înmână profesorului, iar acesta o îndreaptă spre mine. Am în mână fotografia. Pe un pătuc, o splendidă fetiţă în jur de un an, cu o mână pe un iepuraş; ochii ieşiţi din interiorul camerei, plecaţi în căutări depărtate. Pe cine o fi căutând?!" – mă întrebam. Pe verso, mare minune, scrisul soţiei mele Marga! Stupefiat, am strigat: „Domnule profesor, acesta este scrisul soţiei mele!" *Fetiţa noastră scumpă, la un an şi jumătate. Margareta şi Cătălina.* „E fetiţa mea, domnule profesor! Cum a ajuns la dumneavoastră?" Crenguţă povesteşte: „Acum un an, gardianul ne-a scos din celulă să încărcăm tomberonul. Ocazie pentru noi de a sta la soare, la aer, de a găsi prin gunoi un măr putred, o coajă de pâine, un cartof, un morcov, o ceapă, un cotor de varză! Şi, surpriză, pe lopată apare un borcan. L-am luat. Erau în el straturi de untură, de cremă de bocanci, separate prin pergamente. Am ales untura, iar la fundul borcanului, tot în pergament, o scrisoare şi fotografia fetiţei. Toate au fost într-un pachet din care gardienii au oprit ce au vrut". „Desigur, pachetul ţi-a fost destinat" – conchide profesorul Radu Gyr. Fotografia Cătălinei trecuse prin toate celulele Aiudului. Am pierdut fotografia, dar Maica Domnului m-a ajutat s-o găsesc.

„Cătălina mea, Cătălina!", suspin eu cu fotografia pe buze. „Domnule profesor, domnii mei, rugaţi-l pe Crenguţă să mi-o dăruiască pe Cătălina!" „Cătălina e a dumneavoastră, dar rămâne şi-n sufletul meu!", spune emoţionat Crenguţă. „E sora ta, copilul meu", îi răspund eu, îmbrăţişându-l. Toţi aveau ochii înlăcrimaţi. „Profesore, mi se adresează Radu Gyr, de câte ori ne va fi dor de Cătălina, să ne-o dai să vorbim cu ea!" Era rugămintea poetului Radu Gyr.

În 1954, când m-am eliberat, relatam soţiei întâlnirea cu Cătălina. Soţia încercase totul, totul să aflu că s-a născut fetiţa noastră. Fotografia Cătălinei a trecut prin toate celulele Aiudului, exceptându-le pe cele de la zarca, unde era o izolare totală. Fiecare dintre părinţi, fraţi, deţinuţi la Aiud, a văzut în Cătălina fiica, sora lui. Fiind la mine, mă tortura ideea că s-ar putea s-o pierd. Percheziţiile mă îngrozeau. Şi am trecut de două ori printr-o astfel de spaimă. O dată, pe când eram în fabrică, vine un deţinut şi mă imploră să i-o arăt pe Cătălina. O caut pe unde o ascunsesem, dar n-am găsit-o. Disperaţi, o căutau toţi. Prin rugăciuni, alarma a fost dată şi-n cer! Mă obseda sinuciderea! Maica Domnului şi de data aceasta m-a salvat. Preotul Alexandrescu mi-a şoptit: „Am găsit-o pe Cătălina!"

Altă dată, Boldur, un gardian feroce, mi-a descoperit-o la o percheziție în celulă. Mi-a aruncat-o lângă alte obiecte confiscate. Am intrat din nou într-o stare deplorabilă. O nouă minune: Bubi Vielkenstein, plantonul, îmi bate în ușă, șoptindu-mi: „Fii liniștit, domnule profesor, am salvat-o pe Cătălina!"

În zorii unei zile, profesorul Radu Gyr îmi face o mare surpriză: „Profesore, azi-noapte i-am făcut o poezie Cătălinei, ascultă:

„Dormi, copilul mamei, nani, nani,
A plecat și ultimul lăstun.
Ruginiră plopii și tufanii
Și din temnița ce-i surpă anii
Nu s-a mai întors tăticul bun.

Dormi, copilul mamei, toamna plânge
Dezgolindu-și umărul rănit.
Cade frunza, cade și se frânge,
Orice frunză-i lacrimă de sânge
Și tăticul nu a mai venit.

Nani, nani, mâini de crin plăpânde.
La fereastră păsări plâng și ploi,
Lupii beznelor rânjesc la pânde,
Țara-i toată temnițe flămânde
Și tăticu-i dus de lângă voi.

Nani, nani, tata nu mai vine,
Mama stă cu sufletul răpus.
Cine să-ți mai spuie basme, cine
Să-ți sărute pleoapele senine?
Mama plânge și tăticu-i dus.

L-au zvârlit în temniță dușmanii
Pentru sfânta-i lege din străbuni,
Or să ningă peste tâmple anii...
Să crești mare, puiul mamei, nani,
Neamul și părinții să-i răzbuni."

Dar nu ne-am răzbunat! Mircea Vulcănescu, muribund, ne implorase: „Să nu ne răzbunați!" Să-i pedepsească Dumnezeu pentru cele săvârșite!

Radu Gyr este pentru unii poetul poeziei în lanțuri, dezvăluind posterității suferințele de neimaginat prin care au trecut personalitățile românești în temnițele comuniste. Pentru alții, el este profesorul universitar desăvârșit, care a luminat spiritual generații de studenți. Pentru mine, pe lângă acestea, este unul dintre trimișii lui Dumnezeu, care mi-a întărit sufletul cu dragostea și credința sa. O bună parte din viața mea am mers – spiritual – alături de el, cel care pășea, prin adevăr, pe calea Domnului!

La revedere, domnule Profesor!

„Iartă-mă, mamă, iartă-mă!"

„Mi-era dor de tine, maică,
Ți-am adus vreo zece ouă,
Nițel unt... și colea-n traistă
Niște nuci, vreo două sute...
Și, cu ochii plini de lacrimi
Prinse iar să mă sărute!"

De m-ar întreba cineva, care e ființa implantată în mintea și sufletul meu, cu un deosebit cult, pe tot parcursul vieții mele,

i-aş răspunde: „Mama!" Răspunsul n-ar fi numai al meu, ci al tuturor de pe pământ.

Mama, „alma mater", mama hrănitoare a tuturor celor care au supt la sânul ei, de ea născuţi. Mama, „mater dolorosa", mama tuturor îndureraţilor, a tuturor celor care au avut nevoie de ajutorul ei, mama mult încercată în lupta cu viaţa.

Binecuvântată de Dumnezeu, ea a născut şi a crescut pe Mântuitorul nostru. Omagiată şi cântată în versurile lor de marii poeţi ai tuturor popoarelor şi ai tuturor timpurilor. Să-i căutăm şi să-i ascultăm.

Începem cu mult îndepărtata Indie, cu filosoful panteist Tagore; un copil îşi căuta obârşia, întrebându-şi mama: „De unde am venit, unde m-ai găsit?" Mama răspunde plângând, strângându-şi copilul la sân:

„Erai ascuns în inima mea,
Ca dorul inimii, dragostea mea!
Tu, care eşti al tuturor,
Eşti doar al meu odor!"

Suntem acum la curtea lui Solomon, regele Israelului; ostaşii aruncă la picioarele tronului două mame care se certau pe un copil; amândouă se pretindeau mama acestuia. Solomon întreabă: „Al cui e copilul?" „Al meu e!", răspund amândouă. Înţeleptul Solomon iese din dilemă poruncind soldaţilor: „Luaţi copilul, tăiaţi-l în două, daţi o parte fiecăreia!" „Nu!", strigă disperată adevărata mamă, „decât să-l omorâţi, mai bine daţi-l ei"...

Să intrăm în Europa, continentul nostru. Ţările nordice au un personaj legendar, Peer Gynt, asemănător lui Făt-Frumos al nostru. Peer Gynt este îndrăgostit iar iubita îi pune la încercare fidelitatea. „Cere-mi orice!", spune Peer Gynt. Iubita cere: „Adu-mi inima mamei tale!" Priviţi tabloul: Peer Gynt, cu inima sângerândă a mamei în mâini, aleargă ca nebunul să ajungă cât mai repede cu mărturia dragostei, se împiedică şi

cade. Lovitura îl doare, se vaită, iar inima mamei prinde glas: „Te-ai lovit, copilul mamei?"...

Mama, Lia Enescu, la 23 de ani

Ascultați-l pe Friederich Schiller, marele poet german:

„Wenn du noch eine Mutter hast,
So danke Got und sei zufrieden!
Nicht allen auf der Erderund
Ist diese hoch Gluck geschieden!"
(„Dacă tu mai ai încă o mamă,
Mulțumește lui Dumnezeu și fii fericit!
Nu toți pe acest pământ
Se bucură de o astfel de minune!")

Să revenim pe plaiurile noastre mioritice. Puneți urechea pe zidul Mănăstirii de la Curtea de Argeș, auziți plânsul strangulat al Anei, soția Meșterului Manole:

„Manole, Manole,
Meștere Manole,
Zidul rău mă strânge,
Copilașu-mi plânge."

Iată și „Mama", sub pana lui George Coșbuc:

„Așa vrea, poate, Dumnezeu,
Așa mi-e datul sorții,
Să n-am eu pe băiatul meu
La cap în ceasul morții."

Marele Eminescu, neîmplinit în dragoste, dezgustat pe plan social, își găsește liniștea la mama:

„O, mamă, dulce mamă,
Din negura de vremi,
Pe freamătul de frunze
La tine tu mă chemi."

Din poezia lui Vasile Militaru închinată mamei am luat o strofă drept moto al acestor rânduri. Ascultați prima strofă:

„A venit aseară mama
Din sătucul de departe,
Să mai vadă pe feciorul,
Astăzi domn cu multă carte."

Când secolul XX și-a încheiat capitolul, i-am mulțumit pentru realizările din prima lui jumătate: 1907 – țăranii își revendică dreptul la proprietate; 1918 – făurirea statului național român prin jertfa zecilor de mii de ostași. L-am rugat să mă ierte, dar îi huidui a doua jumătate, care ne-a întâlnit cu oribila dictatură comunistă, care ne-a întâlnit cu criminali de talia lui Hitler, Stalin, Lenin, Troțki, Mao Tze Dun, Kim Ir Sen etc.

Am fost un popor binecuvântat de Dumnezeu, dar mult încercat. Pe cât de generoasă a fost natura, pe atât de mașteră a fost istoria. Ne-am tors firul existenței în acest spațiu mioritic, fir ce pornea din lâna Mioriței, trecea pe sub Poarta Sărutului, lua din albastrul Voronețului și pe Coloana Infinitului își urca destinul. Iar acolo, sus, sus de tot, îl așteptau vulturii să-i pună pe frunte cununa spațiilor sfinte. Dar un blestem a căzut peste biata noastră țară: comunismul, care a întrerupt cu brutalitate firul existenței.

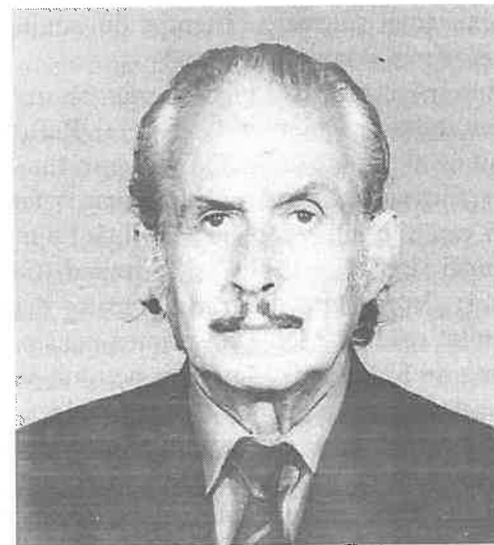
În cumplita dictatură comunistă, mama, femeia, a fost ființa care a suferit cel mai mult.

În noiembrie 1948 eram la Penitenciarul Craiova, transferat de la Pitești. Suntem într-un „salon" circa 50 de deținuți; 23 sunt elevi de la liceul teoretic din Turnu Măgurele. Printre noi mai erau și deținuți de drept comun. Vârste, profesii diferite, frig, foame, bătăi – toate duceau la mici disensiuni. Am fost rugat de toți să iau conducerea, să încerc să aduc mult dorita liniște. Am acceptat cu greu, eram bolnav, tălpile încă îmi sângerau. Eram nemulțumit că nu realizez ce doream, dar un

oltean, un Badea Cârţan, mă linişteşte: „Domnule profesor, ai văzut matale vreodată stol de piţigoi şi unire între olteni?" I-am zâmbit şi i-am strâns mâna. Elevii, între 16 şi 18 ani – numai în comunism am întâlnit astfel de condamnări – erau cei mai marcaţi. Încercam totuşi să le menţin firescul drept la viaţă. Aşteptam toţi ziua de joi, primirea pachetelor. Asta se întâmpla o dată pe lună, pachetul fiind de maximum 5 kilograme. Dar nu conţinutul constituia bucuria, ci întâlnirea cu mâna mamei de lumină! Pachetul venea prin poştă, vorbitorul era interzis. Ana Pauker avea să interzică şi pachetele. Şi s-a elogiat mult acest „act politic"!

...E joi, zi mare, stăm lângă uşă, aşteptând să ne strige gardianul. Fiecare poartă o mare încărcătură de emoţii. În cazul că nu primesc pachet, înseamnă o dramă: poate l-au arestat şi pe tata, poate a murit mama! A început distribuirea. Se intră cu pachetul desfăcut, controlat de gardieni, se îndreaptă fiecare spre priciul lui, parter sau etaj. Cei vârstnici încep gustările de prin pachetul primit, aprind o ţigară; elevii, mai toţi congestionaţi, caută mâna mamei printre lucrurile primite. Elevii Meianu, Matuşă şi Georgescu se îndreaptă spre mine: „Domnule profesor, veniţi puţin la noi. Georgică nu s-a mai oprit din plâns". Mă îndrept spre ei, îl văd pe Georgică în faţa pachetului, înconjurat de colegi. Şi plânge, şi plânge! „Ce s-a întâmplat, Georgică?", întreb eu. „Domnule profesor, a murit mama! Prin pachetul acesta n-a trecut mâna mamei! Aceasta nu e turtă făcută de mama, slănina nu e tăiată în bucăţele, cum făcea mama, pe batista aceasta n-au trecut buzele mamei, nu văd pe ea arsurile lacrimilor mamei! Unde e anafura pe care mi-o trimitea mama?!" „Ţi-au aruncat-o gardienii, cum ştii şi tu, aici n-avem voie să ne închinăm!", îl liniştesc. Zice: „Niciodată n-a lipsit anafura din pachetul meu, domnule profesor! Mama ştia unde să o pună ca să n-o găsească gardienii." Argumentaţia înlăcrimată a elevului Georgică m-a copleşit. Făceam efort mare să nu plâng şi eu. „Roagă-te lui Dumnezeu, copilul meu!" L-am sărutat şi am

plecat la priciul meu. M-a însoţit Meianu, care mi-a confiat: „E adevărat, domnule profesor, i-a murit mama!" „De unde ştii?" „În pachetul meu mama mi-a strecurat într-o ţigaretă un bileţel că a murit mama lui Georgică". Cutremurătoare veste. „Să-i fie ţărâna uşoară. Aveţi grijă de el", i-am răspuns. Oare mama mea o mai fi trăind? În pachetul meu mă voi întâlni cu mâna mamei? Ulterior am fost transferat la Aiud. Peste ani am auzit că elevul Georgică nu şi-a mai revenit, s-a stins de dorul mamei!

Nicolae Enescu, în anul 1982(?)

Care a fost vina acestor copii care au murit în închisorile comuniste? Astăzi Miron Cozma, ai cărui ortaci scandau „moarte intelectualilor", dărâmând instituţii culturale, joacă fotbal, are telemobil, televizor, aşteaptă graţierea! Apropo de graţiere, marii escroci Sever Mureşan, Gabriel Bivolaru, Ioana Maria Vlas şi alţii care au prejudiciat statul cu zeci de mii de miliarde vor beneficia de noua lege şi vor fi şi ei graţiaţi!

Într-o zi, pe strada principală a oraşului Curtea de Argeş, în faţa unei vitrine încărcate cu mezeluri, brânzeturi ş.a., un pensionar din cartierul meu „servea dejunul"! Cu o coajă de pâine în mână, din care ciugulea, „mânca" din bunătăţile oferite de vitrină... M-a văzut, nu s-a simţit jenat; i-am urat zâmbind, „poftă bună!" Tot zâmbind mi-a răspuns şi el: „Poftiţi şi dumneavoastră!" „Mulţumesc, azi e vineri, eu postesc!" M-am îndepărtat cu o întrebare adresată cerului: „Quo vadis, Domine?" (Unde mergi, Doamne?) Vai de tine, biată Românie. Am crezut toţi că firul existenţei normale întrerupt de comunism se va înnoda. Peste cât timp, domnule Brucan?

De ce am intitulat acest capitol „Iartă-mă, mamă"? Cu ce am greşit? Am chinuit-o chiar de la naştere! Refuzam să vin! Oare să fi intuit ce aveam de îndurat? Eram prea mic ca să pot să intuiesc, poate zodiacul să se fi opus! Rămas orfan de tată la vârsta de 7 ani, am trăit într-o sărăcie cumplită. La moartea tatei, fruntaşii ţărănişti Ion Mihalache şi Armand Călinescu au declarat solemn: „Vom purta de grijă urmaşilor deputatului N. Enescu!" Au uitat repede! Mama nu primea pensie, tata fusese omorât la vârsta de 37 de ani! Mă uitam pe uliţă sau pe pârâul lui State, poate o văd pe sora mamei sau pe fratele ei venind cu o oală de lapte! Murind tata, mama era totul pentru mine. Pe uliţele satului treceam cu mama de mână, mergeam la biserică, la denie. Pentru că era noapte, purtam pe frunte licurici; la intrarea în biserică îi băgam într-o cutie de chibrituri. Preotul satului, părintele Nicolae Topologeanu, m-a ajutat mult; lui îi datorez absolvirea liceului, el îmi plătea taxele, îmi cumpăra cărţi. El mă învăţase „Crezul", pe care-l spuneam, în genunchi, în timpul slujbei. El ne trimetea, în fiecare zi, câte o pâine; era mană cerească pentru noi. Mama, la masă, mereu spunea că a mâncat, ca să ne săturăm noi; eram trei copii, dar nici pe noi nu ne sătura puţinul de pe masă.

Arestarea mea, cu condamnare, a fost în 1948; eram profesor la Seminarul Curtea de Argeş şi la Liceul „Vlaicu

Vodă", pe atunci gimnaziu. Arestarea mea, dorul dureros de fiul ei au îmbolnăvit-o pe mama: litiază renală. În închisoare, 5 ani i-am făcut la Aiud, iadul iadurilor; numai Piteştiul, în perioada „reeducării Ţurcanu", l-a egalat, chiar întrecut. Cât am stat la Aiud n-am avut o ştire despre mama şi despre cei doi fraţi. Puşcăriile mai trimiteau câte o veste familiilor deţinuţilor, de maniera: „Ţi-a murit fiul, tovarăşă!", sau „Soţul te anunţă că a divorţat!". Nici mama n-a fost lipsită de o astfel de veste.

Într-una din zilele lunii octombrie 1953, mama, cu locuinţa în comuna Tigveni-Argeş, a fost anunţată de gardianul primăriei comunale, Ileana Dumitru, să vină până la primărie, pentru că o cheamă tovarăşul Gulinescu, primarul comunei. „Pentru ce?", întreabă mama, alarmată. „Ceva în legătură cu feciorul din închisoare", îi răspunde gardianul. Pentru mama apar disperate întrebări: „S-o fi întâmplat ceva cu copilul meu? O fi murit?" „Hai să mergem", spune mama. „Da, dar îmbrăcaţi-vă, că e frig, luaţi o broboadă." „Nu iau nimic, hai repede", îl presează mama.

Mama, pe cât posibil în fugă, ajunge la Primărie: „Ce s-a întâmplat, domnule primar?" „Aţi primit un pachet", zice primarul arătându-l; era aproape rupt. „Să-l desfacem?" Mama e de acord, primarul îl desface şi ...apar nişte zdrenţe murdare: o cămaşă, izmene, pantofi, căciulă – toate rupte. Surprinsă, mama spune: „Nu sunt ale băiatului meu!" Replica primarului: „Sunt pe adresa dumneavoastră, dar nu asta e important, ci soarta băiatului!" „Ce vreţi să spuneţi?", întreabă mama. „V-a murit băiatul, coană Lia!" „Dumnezeule, Dumnezeule!", urlă mama disperată, lovindu-se cu pumnii în cap, smulgându-şi părul. „De ce mi l-ai luat, Doamne? Nu ştiai că e nevinovat? De ce nu m-ai luat pe mine, Doamne? Nu pot trăi fără el, Doamne!", ţipa mama despletită, desfigurată, în plin centrul satului, sat ce intrase în alarmă. Unii oameni aflaseră vestea morţii mele de la primar, pentru alţii era ceva inexplicabil ce făcea mama. Se auzeau întrebări: „Ce e, ce s-a întâmplat?" şi răspunsuri: „A înnebunit

coana Lia. I-a murit un băiat, cel de la Aiud". Pe urmele mamei, Frunză, câinele, prietenul meu, care mă aştepta ori de câte ori trebuia să vin acasă. De data aceasta, trăia şi el drama alături de mama; urletele lui însoţeau ţipetele mamei. Paşii lui repezi o depăşeau pe mama, sta pe loc până se apropia, apoi lătra, apoi urla cu capul spre cer. Mama, Frunză şi convoiul de oameni au luat-o pe uliţa care duce la cimitir. Oamenii, şi ei îndureraţi, îşi manifestau diferit durerea. Unii, ieşiţi la poartă, speriaţi, se retrăgeau prin case, mai toţi se închinau, încolonându-se.

Primul ajuns în faţa cimitirului a fost Frunză, care a început să urle continuu. Intrarea în cimitir spre mormântul tatei a fost următoarea: mama, Frunză şi mulţimea ce a înconjurat mormântul. Ajunşi acolo, o linişte aproape ordonată i-a stăpânit pe toţi. Mama, în genunchi, într-un plâns continuu, cu capul răzimat de crucea de la capul lui tata, vorbea cu el aproape în şoaptă: „Nu ţi-am adus flori, iartă-mă, iartă-mă, ci cea mai crudă veste: a murit feciorul care-ţi purta numele! Unde a murit? În Aiud, iadul puşcăriei comuniste! Cât de mult îţi semăna! Îţi aduci aminte, când eu căutam să vă potolesc cu vorba *capul plecat, paloşul nu-l taie,* el îmi da replica învăţată de la tine: *dar cu umilinţă lanţu-l încovoaie!* Caută-l şi poartă-i de grijă! Dacă tălpile lui mai sunt sângerânde, imploră-l pe Sfântul Petru să-l vindece! Iartă-mă că te-am îndurerat. Curând voi fi şi eu lângă voi!"

Cele relatate sunt aflate în urmă de la mama...

O, cât de chinuitor a fost dorul de mamă! Cât aş fi dorit să-i scriu din Aiud, să-i trimit versurile lui Radu Gyr închinate mamelor deţinuţilor din închisorile comuniste:

„Maică, măicuţă albă, măicuţă bună,
Când îmi coseai, surâzând, azur şi pieptare,
Ghiceai tu zilele mele cu gheare?...

Maică, măicuţă bună,
Piciului tău cu părul de lună
Îi sărutai mânuţele albe, plăpândele.(...)
Acum ţi-l rod toate osândele
Şi temniţele toate, flămândele."

Ţi-aduci aminte, mamă, când aveam 14 ani, elev la Liceul „Alexandru Lahovary" din Râmnicu-Vâlcea, trăiam puternic nostalgia copilăriei, mi-era dor, dor nebun de tine, mamă! Ţi-am trimis o poezie închinată ţie, mamă:

„Mi-e fruntea arzândă de idei,
Mă îneacă mirosul asfaltului topit;
Vreau linişte sub flori de tei
Şi adieri de fân cosit.
Ia-mă la tine, mamă,
Să-ţi plâng în năframă,
Să-mi coşi cămaşă cu arnici
Şi-n noapte, pe uliţi,
Să port pe frunte licurici!"

Iartă-mă, mamă, iartă-mă, ţi-am scurtat viaţa, iar puţinul pe care l-ai trăit ţi l-am chinuit!

Cu deţinuţi politici unguri şi evrei în celulele Aiudului

În celulele închisorilor comuniste, pe parcursul celor şapte ani, am întâlnit deţinuţi aproape din toate etniile, mai puţin a rromilor, care erau numai de drept comun. Am făcut liceul la

„Gheorghe Lazăr”, Sibiu (Hermanstadt); am avut colegi saşi, maghiari. Raporturile dintre mine şi ei erau aceleaşi pe care le aveam cu confraţii români. Nu-l pot uita pe Grafi Helmuth, sas; văzând că sunt tare modest în ţinuta vestimentară, m-a luat acasă şi părinţii lui mi-au dat o pereche de pantofi, două perechi de ciorapi şi patru batiste. Din lună în lună, mă invita la masă. Colegul de liceu Szabo, ungur, în pauza mare îmi dădea şi mie un sandvici, un corn sau o gogoaşă.

Ca student, am fost un lider anticomunist, dar nu antisemit! În caz că studentul era evreu comunist, îl tratam ca atare, dar nu-l deranjam cu nimic. Eram alături de necazurile lor. În dictatura antonesciană, evreii erau obsedaţi de arestare. Colegul Muller, evreu, disperat mă implora să-i dau o soluţie, să scape de arestare. „Te-aş ascunde la mine, în mansardă, i-am răspuns, dar l-am luat pe Mihail Levente, urmărit şi el!”

O singură faptă o regret: erau alegeri de decan la Baroul de Ilfov, în 1938. Candidau Istrate Micescu, profesor la Facultatea de Drept, şi Grigore Iunian, deputat ţărănist. Istrate Micescu, cu mari şanse, reprezenta aripa naţionalistă, Iunian pe cea democrată. Noi, studenţii, care purtam în piept insigna S.C. („student creştin”), l-am susţinut pe Istrate Micescu. Eu eram student în anul I la Drept, îl aveam profesor de drept civil şi nutream toată admiraţia pentru acest mare profesor, mare orator. Am mai afirmat, sunt platonician, trăiesc cultul elitelor, şi Istrate Micescu era o mare elită. Nu lipseam nici o oră de la cursurile lui. Îl ascultam pledând la procesele de la Tribunal, vorbind ca deputat, în Parlament. Cum i-am susţinut alegerea? Grupuri de câte 10 studenţi ne postam în jurul Tribunalului, la o distanţă de circa 30 de metri între grupuri, şi îi legitimam pe cei care intrau la votare. Nu permiteam intrarea în Tribunal a evreilor! Ştiam că ei nu-l votează pe Micescu! Îmi reamintesc, dintr-o maşină plină cu evrei, n-a intrat în Tribunal decât profesorul Trancu-Iaşi, care a încercat, fără succes, să-i protejeze. El era profesor la Academia Comercială, astăzi A.S.E.; ne-a certat pentru acţiunea

noastră ilegală, dar noi nu ne-am corectat. Istrate Micescu ar fi reuşit însă şi fără sprijinul nostru. Poliţia n-a apărut, Istrate Micescu fiind un membru important al guvernului de atunci. Pe la ora 16 s-a anunţat reuşita lui Micescu, iar guvernul, pentru a nu-şi da un vot de blam, a ordonat arestările! Ne-au arestat pe toţi studenţii; am fost duşi în beciurile Prefecturii Capitalei. Prefect era Gabriel Marinescu. Am stat în beciuri timp de trei zile, în condiţii inumane. Ne-au pus în libertate, dar ne-au exmatriculat. După trei luni ne-au suspendat exmatricularea, dar anul îl pierdusem. Fiind în primul an, am renunţat la Facultatea de Drept şi am dat admiterea la Facultatea de Litere şi Filosofie. Pe profesorul Istrate Micescu nu l-am părăsit însă; îl căutam cu regularitate la Facultate, la Tribunal, la Parlament.

Mai târziu, m-am întâlnit cu evreii şi în celulele Aiudului. Eram în celula 115, etajul II, celular, alături de avocatul Radu Cioculescu, fratele lui Şerban Cioculescu, profesorul Frasin Munteanu-Râmnic, nepotul lui Nicolae Iorga, colonelul Gheorghe Eminescu, nepotul marelui Eminescu, fiul lui Matei Eminescu, de profesorul Gerota şi de Iancu Langman, proprietarul unei mari fabrici de porţelan.

Aiudul era în al cincilea an (1953) din cei şase ai cumplitei perioade care s-a definit prin lanţuri, bătăi, foamete, morţi aruncaţi în tomberoane, apoi în groapa comună din cimitir. Trăiam o foamete cumplită. Se vorbea că la etajul al III-lea unul a mâncat fecale din tinetă! În slăbiciune îi concuram pe cei din Capernaum. Preotul Hodoroagă, din lotul meu, o spune şi acum cu haz: „De şoldurile profesorului Enescu puteai atârna câte o traistă!”

Cel mai bolnav dintre noi era Iancu Langman, evreul. Timp de o săptămână nu mai coborâse din prici. Noroc că locuia la parterul priciului, nu la etaj! Deşi înfometat, ca noi toţi, el nu mai avea poftă de mâncare. Doctorul Petrescu, din Ploieşti, cetăţean de onoare al unui stat american, pentru că salvase de la moarte câţiva aviatori prăbuşiţi cu ocazia bombardamentului

asupra Ploieştiului, coleg acum de celulă cu noi, i-a pus diagnosticul de congestie pulmonară. Doctorul nu-l mai vedea în viață; avea temperatură, după spusele lui, peste 40 de grade. Era perioada când nu ni se administra măcar o aspirină. L-am întrebat pe doctor: „Nu vedeți nici o salvare?" „Nici una. Cum să sperăm fără un medicament?" Grupați în jurul medicului le-am spus în şoaptă: „Domnule doctor, în vata din umărul paltonului am ascuns opt sulfamide, primite când aveam drept la pachet. Vi le dau să le administrați, poate-l salvați." „Să încercăm", a zis doctorul. „De ce nu le păstrezi pentru dumneata? În condițiile acestea, sigur te vei îmbolnăvi!", intervine profesorul Gerota. „Păstrează-le pentru un creştin", completează avocatul Radu Cioculescu. „Aici nu ne deosebim unii de alții, domnule avocat, nici prin religie, nici prin naționalitate! Aici ardem toți pe acelaşi jăratec, pe cât putem trebuie să ne ajutăm!", am conchis eu. Am rupt zdreanța şi i-am dat doctorului cele opt sulfamide. „Dumnezeu să-l ajute", am mai zis.

După primele patru sulfamide, i-a scăzut febra. Era vădită îmbunătățirea sănătății lui Iancu. Pe vremea aceea, sulfamidele înlocuiau antibioticele de mai târziu. Pe fața bolnavului se citea revenirea la viață. A treia zi, doctorul l-a consultat, de față cu toți; priveam mimica feței doctorului, era senină. S-a îndreptat spre mine, m-a strâns în brațe, strigând: „L-ai salvat, profesore!" „Dumnezeu, domnule doctor", i-am răspuns. Bolnavul Iancu arăta iar ca un om. Apăruse pofta de mâncare, scăzuse febra, pulsul era aproape normal. Profesorul Frasin Munteanu-Râmnic se adresează tuturor: „Domnilor, e o minune dumnezeiască! Să mulțumim lui Dumnezeu. Să-L implorăm să ne ocrotească. Dați-mi voie să spun *Tatăl nostru*." Afară de Iancu, bolnav, toți am îngenunchiat. Toți am plâns, Iancu întrecându-ne pe toți prin plâns în hohote.

Într-un târziu, în noapte, mă trezesc cu o mână pe umărul meu, şoptindu-mi: „Eu sunt, domnule profesor, eu, Iancu. Cum să vă mulțumesc, domnule profesor?", şi-mi căuta mâna să mi-o

sărute. Nu l-am lăsat, ne-am sărutat, podidiți de lacrimi care se întâlneau pe obraji, sărutându-se şi ele. Îl aud şi acum: „Domnule, domnule profesor, dacă bunul Dumnezeu ne va salva din iadul acesta, vă iau cu mine la Ierusalim, să vă stabiliți în Israel cu toată familia dumneavoastră, să vă prezint conaționalilor mei ca salvatorul meu! Fără dumneavoastră eu n-aş mai fi existat!"

Am mai stat împreună trei luni; ne-am împrăştiat apoi, conform sistemului, prin alte celule. Într-una din zile, într-o discuție mai intimă, i-am zis: „Giovanni Papini a trecut la creştinism, Nicolae Steinhardt ceva mai mult, a trecut la ortodoxie; convertirea lui s-a făcut sub priciul închisorii. Nu v-ați pus această problemă până în prezent?" „Până acum, nu, dar după cele petrecute, mi-am fixat-o", mi-a răspuns. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat, au trecut 48 de ani şi n-am mai auzit unul de altul!

Am mai stat în celulă cu un alt evreu, pe nume Bubi Vielkenstein. Nu ştiu prin ce împrejurări venea de la Auschwitz, lagărul de concentrare organizat de hitlerişti. La Aiud a apărut ca planton, „funcție" mult disputată. Ca să ajungi la ea, trebuia să faci compromisuri. Cât a stat cu noi în celulă n-a lăsat însă această impresie. Din contră, seara, după închidere, când revenea în celulă, ne spunea şi nouă din ceea ce vedea. Într-o împrejurare, dorită mult de noi, ni s-a părut corect. Se apropia marea sărbătoare Învierea Domnului. Toți cei din celulă, în frunte cu părintele Druțu, fost consilier la Episcopia Argeşului, am hotărât să sărbătorim şi noi, în miez de noapte, Învierea Domnului. Clopotele le auzeam, închisoarea fiind aproape de biserică, deci ştiam când începe sfânta slujbă. Ca să nu fim descoperiți, slujba se oficia în şoaptă. Paznicii, dublați, primiseră ordin să fie extrem de vigilenți, să descopere orice tentativă de oficiere a slujbei Învierii Domnului.

Ce teamă groaznică am trăit! Dacă ne vor descoperi, ferească-ne Dumnezeu, va fi vai şi amar de noi. Ar fi urmat bătăi

cumplite, neagra, foamea, frigul. Eram şapte în celulă, Bubi Vielkenstein era al optulea. Ne întrebam de unde să facem rost de o lumânare. Minune, mare minune. El a adus şi o lumânare şi o lamă de cuţit, ne-a tăiat lumânarea în şapte bucăţele şi ne-a împărţit-o. Bubi n-a primit, el nefiind creştin. E ora 12 şi un sfert. Auzim pe părintele Druţu „pst! pst!" cu degetul pe buze. Clopotele, se aud clopotele. Clopotele pe care nu le mai auzisem de cinci ani. În aşteptarea lor, mă îngrozea gândul că dictatura comunistă le-a interzis. Clopotete acelea mi-au răscolit amintirile. Cu mama de mână, tata murise, pe uliţa satului, cu licuricii pe frunte mă duceam la Învierea Domnului. Clopotele care simbolizau simfonia Divinului, glasurile tuturor heruvimilor şi serafimilor, care aduc imn de slavă cutremurătoarei nopţi când a înviat Mântuitorul. Din tot grupul nostru din jurul părintelui Druţu lipsea Bubi. Îl caut din priviri; îl văd trist, rezemat de prici. Mi s-a părut iraţională atitudinea noastră de a-l izola într-un loc în care eram toţi victime. M-am dus la el, i-am dat sfârtocul de lumânare şi l-am adus între noi. Părintele a zâmbit, la fel ceilalţi toţi. Acum buchetul era complet. Rugăciunile spuse, cântate în şoaptă, le înţelegeam total. Părintele avea eficienţă, putea oficia şi la surdomuţi. Emoţionant până la lacrimi a decurs toată slujba. S-a terminat cu „Hristos a înviat!", rostit de părintele Druţu. Am răspuns cu toţii „Adevărat a înviat!", inclusiv Bubi. I-am sărutat mâna părintelui, la fel şi Bubi, ne-am îmbrăţişat, sărutându-ne. Am uitat să spun, ne-am miruit, am luat şi anafură. Părintele sfinţise jumătate din sfertul de pâine, raţia zilnică.

Când l-am îmbrăţişat pe Bubi, i-am spus: „Nicolae Steinhardt a trecut la creştinism sub priciul unei închisori!" Auziţi-l pe Bubi: „Oare pot spune şi eu că această sfântă slujbă, Învierea Domnului, în aceste crude împrejurări, m-a convertit la creştinism?" „Da, domnule Vielkenstein, fii bine primit!"

Lui Bubi îi port o mare recunoştinţă. Era în ziua când se făcea percheziţia la celular. La noi în celulă a intrat bruta de

Boldur, gardianul. A găsit la mine, în căptuşeala hainei, fotografia Cătălinei, despre care am mai scris, hrana mea sufletească, fotografia care trecuse aproape prin toate celulele Aiudului. Fiecare deţinut vedea în ea fiica, sora. După ce mi-a dat un mai de pumn în cap şi m-a înjurat, a aruncat fotografia printre lucrurile nepermise. În lacrimi, cu figura disperată, l-am implorat pe Boldur: „Nu mi-o luaţi, domnule şef, este fetiţa mea, ea mă hrăneşte, ea mă încălzeşte, ea mă vindecă! Vă implor, duceţi-mă la neagra, ţineţi-mă acolo cât vreţi, dar cu ea, daţi-mi-o, daţi-mi-o!" Mi-a mai dat două palme şi a ieşit cu înjurăturile după el.

Cât de disperat eram, plângeam ca la înmormântarea lui tata. Cât se vor întrista deţinuţii când vor afla că au pierdut-o pe Cătălina! Am povestit deja întâlnirea cu Cătălina... Am suferit enorm în viaţă. În faţa marilor drame, eu nu găsesc salvare decât în ...sinucidere! Am căutat-o, dar nu am găsit-o. Pe Cătălina, în fotografie, a cunoscut-o, înaintea mea, poetul Radu Gyr. Prin el am intrat în posesia fotografiei. Radu Gyr i-a făcut şi o poezie, „Cântec de leagăn", am reprodus-o într-un capitol anterior.

Şi în celulă era o atmosferă nespus de tristă. În fiecare dimineaţă, fotografia Cătălinei, la un an şi jumătate, trecea pe sub ochii înlăcrimaţi ai fiecăruia dintre noi. La circa două ore după plecarea lui Boldur, auzim bătăi în uşa celulei. Am intuit că eu eram cel chemat. M-am repezit la uşă; îl aud pe Bubi: „Domnule profesor, am găsit-o pe Cătălina!" M-am descărcat într-un hohot de plâns. Colegii de celulă lăcrimau şi ei. Seara, când Bubi a intrat în celulă, l-am îmbrăţişat şi sărutat, promiţându-i că-l voi întâlni cu Cătălina. Soarta a vrut altfel!

Pe lângă evreii amintiţi mai sus, am stat în celulele Aiudului şi cu aristocraţia maghiară: contele Teleki, contele Bethlen, contele Appony, ziaristul Botos Ianos şi alţii.

A fost o convieţuire creştinească; ne-am înţeles, ne-am ajutat, pe cât ne-a stat în putinţă. Într-una dintre nopţi, în schimbul dintre orele 14-24, la atelierul de tâmplărie, după ce ne-am făcut norma, cu mare grijă să nu ne vadă gardianul,

ocrotiți de tejghea, pe talaș, am odihnit alături de contele Teleki, cu care am purtat discuții privind raporturile dintre țările noastre, România și Ungaria. „Domnule conte, nu considerați dumneavoastră că popoarele noastre, binecuvântate de Dumnezeu, ar putea să-și dea mâna, eliminând disensiunile dintre ele? În Europa, exceptând Balcanii, suntem dați ca exemplu de șubredă conviețuire! Cred că, dacă am face un efort să ne cunoaștem mai bine, mult s-ar îmbunătăți raporturile dintre noi! De când v-am studiat pe Petofi, Ady Endre, Imre Madach vă privesc cu ochi prietenoși. Octavian Goga a trăit acest sentiment; el v-a tradus pe Petofi, pe Ady Endre. Nimeni nu poate tăgădui prietenia dintre cei doi poeți. Pe cât de generoasă a fost natura cu noi, românii, pe atât de mașteră a fost istoria. *Ab ovo* (de la începutul începutului), suntem geto-daci; *ab origine,* suntem daco-romani, născuți, crescuți pe acest pământ *ad scriptus glebae* (lipsit de pământ). Trecut-au peste noi *n* popoare, zise migratoare; așa le-am zis și noi, deși erau barbare și nu doreau să mai plece. În ordinea migrării, sunteți al doilea popor. Pe aici vă numeați huni. Ca să fixăm ordinea migrării, profesorii de istorie v-au prins pe toți migratorii într-un cuvânt provenit din prima silabă a denumirii fiecăruia: gothugeaslabulongpecutatu! Fiecare migrare, pentru noi, românii, era egală cu întrebarea hamletiană: a fi sau a nu fi, a mai rămâne sau nu pe plaiurile noastre! Și am rămas, datorită jetfelor uriașe ale poporului român. Noi n-am dorit decât ce-i al nostru. Noi n-am ieșit din granițele noastre!"

„Domnule profesor", a intervenit contele Teleki, dar tot el m-a atenționat „pst! pst!", apăruse lombrosianul gardian Mayer. Ne-am ridicat subtil, la gealău și rindea, dar n-am mai putut relua discuția vreodată. Tare am dorit să-l revăd, după ieșirea din închisoare, să-i cunosc părerea privind pe iredentiștii și ultranaționaliștii maghiari.

Tot la Aiud l-am întâlnit pe Gabor, un maghiar cu care m-am împrietenit. Ne transferase de la Craiova la Aiud, care ne-a primit într-o sală în care abia am intrat circa 50 de deținuți.

Era în martie 1949. Frig până la ger, sală cu ferestre sparte, ușa care nu se închidea, un hârdău mare pe post de mobilă. Penitenciarul din Craiova, la plecare, nu ne-a dat nici rația de pâine, Aiudul la fel; nici pat, nici prici. Pătura o aveai de la condamnare, pernă n-aveai voie, puneam stânga căpătâi. Eu, de scârbă ce purtam stângii comuniste și de teamă să nu fiu văzut că dorm pe dreapta, pentru că am sentimente de dreapta, dormeam pe spate, dar în cazul de față nu aveam loc, atât eram de înghesuiți. La puțin timp, după ce s-a dat stingerea, au apărut doi gardieni cu 12 deținuți, pe care i-au împins peste noi. „N-avem loc, dom șef!", a zis unul dintre ei. „Până mâine mă, replică gardianul, mâine vă duc la cimitir!" Puțin loc mai era lângă ușă; s-au așezat pe unde au putut. Fiecare avea pătura și boarfele lui, afară de unul care era îmbrăcat de parcă l-ar fi luat din curtea casei. Toți tremurau cu pătura pe cap, dar el sta cu genunchii la gură. M-am strecurat la el, l-am întrebat unde-i pătura, unde-s boarfele, dar nu mi-a răspuns. Am auzit, în șoaptă, pe unul de lângă el: „E maghiar!" Cumplită noapte; toți mișcau sub pături, luptându-se cu gerul. Ungurul tremura ca prins de frigurile palustre. Mă torturau chinurile lui, mă gândeam să-l iau cu mine în pătură sau să mă duc cu pătura la el. Mă mai întrebam de ce nici unul dintre ai lui nu-l ia sub pătură. Alături de mine, părintele Druțu, cu capul sub pătură, se zvârcolea să-și găsească o poziție mai puțin geroasă. Pe părintele Druțu, un duhovnic cu mare trăire, îl prețuiam mult și deseori îi ceream părerea. Aș fi vrut și de data aceasta, dar nu doream să-l trezesc. Într-o astfel de situație, era departe somnul de părintele Druțu. Surprins, îl văd că scoate capul de sub pătură și mă întreabă: „Nu dormi?" Îi răspund: „Priviți, părinte, spre ușă, vedeți pe înfriguratul acela cu genunchii la piept, n-are pătură, n-are căciulă!" Părintele zise îndurerat: „Sărmanul de el!" „Părinte, nu vă supărați, mă duc să-l bag sub pătura mea". „Du-te și Dumnezeu să vă ocrotească!" Cu pătura în brațe m-am dus la Gabor, așa-l chema. Surprindere printre paturi. Gabor,

intuindu-mi intenția, lăcrima. Poate unii deținuți și-au zis în sinea lor: „Fraierul își riscă sănătatea". Din contră, Dumnezeu mi-a ocrotit-o. Gabor parcă nu mai tremura ca înainte. Am stat în această peșteră timp de trei zile. Pe mine m-au repartizat la celular, celula 117, etajul al doilea. În primăvară, la un prânz, când s-a sunat masa, am luat gamela în așteptarea ciorbei de arpacaș. S-a deschis ușa celulei și mare surpriză: cu polonicul în mână era Gabor, aproapele meu de sub pătură. A reușit să-și stăpânească mirarea, a băgat polonicul mai adânc și a scos mai mult arpacaș. Ce fericit era Gabor că mă vedea. Și eu la fel. Și așa m-a ținut Gabor, pe o ciorbă mai consistentă, timp de o jumătate de an. Ce ziceți, iredentistule Tokeș și ultra-naționalistule Funar?!

Am câștigat examenul

Sunt în celula 103, penitenciarul Aiud, împreună cu Gheorghe Eminescu, nepotul marelui Eminescu, fiul lui Matei Eminescu, cu Alexandru Marcu, profesor de limba italiană la Facultatea de Litere și Filosofie din București, cu profesorul Frasin Munteanu-Râmnic, cu profesorul Gerota, toți „mândri" că reușiserăm la „concursul" de admitere la fabrica de tâmplărie și fierărie a închisorii de la Aiud, care din atelier devenise fabrică! A fost, pentru toți candidații, un „examen" extrem de greu; îl imploram pe Dumnezeu și pe toți sfinții Lui să ne ajute să reușim, să mai ieșim din celulă, să ne întâlnim cu cerul, cu natura, cu mișcarea, cu un regim alimentar mai uman; iarba, loboda, știrul intraseră în alimentația noastră și le culegeam ori de câte ori ne întâlneam cu ele.

„Concursul" s-a ținut în holul parterului celularului; comisia era formată din directorul adjunct Mareș, mai corect

spus „ajuns" datorită bestialității, Lulu, ofițerul politic, și gardienii, vestiții Biro, Boldur, Mayer, Căldăraru, Attila! Toată noaptea, în genunchi, m-am rugat lui Dumnezeu să-mi lumineze mintea, să iau acest examen salvator. Mi-am pus toată speranța în Sfânta Fecioară Maria, Maica Domnului, care în celula penitenciarului Pitești, în august 1948, muribund fiind, cu tălpile însângerate, mi-a mângâiat fruntea încurajându-mă. Mulți au crezut că eu am o șansă sigură de a lua examenul; unchiul meu, arhitectul I.D. Enescu, condamnat la 15 ani închisoare, fost ministru în guvernarea Antonescu, conducea lucrările în fabrică. Am stat împreună în aceeași închisoare vreme de 5 ani, timp în care abia ne-am întâlnit de două ori!

Cu Gheorghe Eminescu, la Curtea de Argeș

A început examinarea. Eram aliniați circa 70 de „concurenți". Întrebările ni le punea Mareș. După circa trei ore,

mă aud strigat: „Enescu Nicolae!" „Prezent!" „Ce meserie ai învățat, cu ce te-ai ocupat?" „Am fost profesor de lucru manual", am mințit eu. „Spune, cum se numesc uneltele tâmplarului?" „Rindeaua și gealăul!" „Ce e aceasta?" „Rindea", i-am răspuns. A lovit-o de birou, a descompletat-o, mi-a dat-o să o completez. Cunoșteam tehnica rindelei de la un alt unchi al meu, tâmplar de meserie, repede am completat-o. A venit cu o întrebare încuietoare pentru mine, a socotit el: „Ce e șmirghelul? Ce e abrichtul?" Spre necazul lui, am răspuns și la aceste întrebări. După două zile de la „concurs", am intrat în fabrică, la tâmplărie! Lăcrimând, în genunchi, am dat slavă lui Dumnezeu că am luat „examenul". Nici bacalaureatul, nici admiterea la facultate, nici licența, toate la un loc nu mi-au dat clipa de fericire pe care o trăiam acum. Imploram clipa, precum Faust, să nu mai plece. „Verweile doch, du bist so shon", numai că Faust se întâlnise cu iubirea, eu cu rindeaua!

Am curățat zarzavaturile și la propriu și la figurat

Programul de fabrică era de 10 ore, de la 14 la 24. Timp de o săptămână a trebuit să muncim peste program; noua fabrică s-a extins, unele garaje, magazii, cam învechite, au devenit ateliere, lucrări care au necesitat eforturi. Căram bolovani, cărămidă, balast, bușteni, or noi, slăbănogii și urâții pământului, abia ne țineam pe picioare! Nu puțini dintre noi regretam celula care ne oferea dușumeaua! Mai binele e răul binelui, auzeai câte un desfigurat sub greutatea bușteanului! Alimentația era aceeași, ciorbă de arpacaș, pâine, care era sub un sfert, ceai de mălai, zis terci.

Asistența medicală – nici o aspirină, nici un „vetament", așa-i spuneau gardienii vitaminei. Bestialitățile, constând din bătăi, neagra, înjurături, s-au intensificat. Gardienii știau că, cu cât sunt mai bestii, cu atât mai repede își încarcă epoleții cu grade! Gardianul Căldăraru, din analfabet a devenit căpitan! Munca istovitoare cerea hrană și, amărâții de noi, o găseam în iarba și buruienile de pe lângă zidurile închisorii, dar apropierea de ele prezenta riscuri, soldatul de pe turelă te putea împușca sub motivația de evadare, faptă ce i-ar fi adus ridicarea în grad. Complet dărâmați după 10-12 ore de muncă, fără un minut de odihnă, în miez de noapte ne târam spre celule. Într-o dimineață, după ce am servit terciul, gardianul Căldăraru deschide ușa celulei și, cu tonalitate de urlet, ne ordonă: „Alarmă!" Credeam că s-a dezlănțuit un cutremur, un incendiu; am ieșit; în curtea închisorii încă nouă deținuți, eram în total 15; cu Căldăraru în frunte, ne-am oprit la bucătărie, unde am primit ordin să curățăm zarzavaturi. Parcă eram într-o piață de dimensiuni mici, fără vânzător, noi fiind singurii cumpărători. Întâlnirea cu zarzavaturi de tot felul, ardei, ceapă, cartofi, varză, gulii, ridichi, minunata hrană vegetariană, mult dorită de noi și la discreție, ne-a înseninat, abia așteptam gustarea lor, până la saturație. Gardianul Căldăraru, știind cât suntem de flămânzi, intuind ce urmează, ne-a avertizat în maniera lui: „Mă, banditilor, dacă îndrăzniți să mușcați dintr-un ardei, neagra vă așteaptă!" Ne-a lăsat în grija lui Alexe, unicul gardian care nu mi-a dat o palmă! Am primit instrumentele de curățat, de spălat și a început operația. Nici un fel de zarzavat n-a rămas negustat!

„Verweile doch, du bist so schon!"
(„Rămâi clipă, ești atât de frumoasă!")

Marea căutare o avea ardeiul, în planul al doilea intra varza. Nu se mai tăia, ci mușcam din ea porcin. Ar fi fost o ordine a consumului, dar pe noi ne interesa saturația imediată.

Din cartofi, cei care aveau dinți și gingii sănătoase mușcau ca din măr. Eu regretam că nu pot face la fel, dinții mei căzuseră, decalcifiere totală, care m-a încercat încă din studenție. Cantitatea de ardei scăzuse simțitor, fapt ce l-a determinat pe gardianul Alexe să ne oprească din consum! Avea perfectă dreptate, ce s-ar fi întâmplat dacă alt gardian observa acest lucru? După două ore, am dat gata curățatul zarzavaturilor, a venit Boldur și ne-a dus la celular, unde, „surprize, surprize", a început percheziționarea, sub amenințarea: „Mă, bandiților, să scoateți din buzunare tot ce ați luat de la curățatul zarzavaturilor!" Din cei 15 câți eram, s-au desprins trei: doctorul Mâță, care a depus doi ardei, un morcov și un cartof; generalul Mociulski a scos un ardei, o ceapă și o sfeclă; ziaristul Ilie Rădulescu, directorul ziarului *Porunca vremii,* doi ardei și o ceapă! Boldur, încărcat de nervi, s-a descărcat ca o fiară cu pumnii, cu bocancii, urlând: „Mă, bandiților, sunteți aici în penitenciar 2000 de bandiți. Dacă fiecare ar lua cât ați luat voi, ce ați mai mânca, mă, bandiților, din ce v-am mai face mâncare? Dumnezeul mamelor voastre de urâți! Ați muri de foame, bandiților!" A început percheziția: din cei 12, 10 erau în culpă, doi nevinovați, la ei nu s-a găsit nimic. La mine au găsit, în sân, o parte din varza mâncată. Trecând cu mâinile peste părțile laterale ale corpului, pe la mijloc au dat de un ghemotoc. Îl aud pe Boldur: „Aici ce ai, banditule, cartofi, gulie?" „Sunt șoldurile mele, domnule șef", i-am răspuns. „Minți, banditule, dă pantalonii jos!" I-am dat și, prin expresia care însoțea pumnii, bocancii, era convins că sunt șolduri! „Scheletule, urâțenia pământului!", expresii care au însoțit un scuipat. Auziți-l în continuare: „Mă, bandiților, nu știu ce să mă fac cu voi! De peste 10 ani vă fac educație pe toate părțile, și pe stânga și pe dreapta, de jos în sus, de sus în jos... Mama voastră de bandiți, nu se prinde educația de voi deloc, deloc! Am ajuns eu, plutonierul major Boldur, pe care l-ați ținut în întuneric, să vă fac educație vouă, care ați învățat prin facultăți, prin licee, prin

școli normale, profesionale și alte școli, degeaba, degeaba, bandiților, nu se prinde educația de voi!... Dumnezeul mamelor voastre de bandiți!"

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIA LAGĂRE ȘI COLONII DE MUNCĂ

Anul 1954 luna Aprilie ziua 28

Penitenciarul Aiud

Bilet de Liberare Nr. 25/52 1954
(pentru condamnați)

Numitul [illegible] Nicolae
născut în anul 1915 luna Iunie
ziua 4 în Comuna [illegible]
Raionul [illegible] de Argeș Regiunea Pitești
Fiul lui Nicolae și al [illegible]
de ocupațiune Profesor care a executat
în acest penitenciar, dela 5. VIII. 1948 până
la 28-IV. 1954 pedeapsa de 5 ani
... la care a fost condamnat de [illegible]
prin sentința
Nr. 321 din 15.III.949 cu mandatul
de arestare Nr. 28/1949 al [illegible]
pentru faptul de [illegible] art. 209
astăzi 28 aprilie 1954 s'a pus în
libertate, în urma [illegible]
urmând a se stabili în Comuna [illegible]
Str. [illegible] Nr. 157 Raionul
Argeș Regiunea Pitești

Semnalmente:
Talia 1.67 m.
Fruntea [illegible]
Nasul [illegible]
Gura mică
Bărbia ovală
Fața ovală
Ochii [illegible]
Părul [illegible]
Sprâncenele [illegible]
Barba rasă
Urechea ovală
Mustața rasă
Semne particulare (semne, cicatrice, tatuaje, etc.) [illegible]

În afară de mandatul susmenționat numitul ... a executat fără a fi descarcerat mandatele ...

Munca depusă în penitenciar (meseria învățată) ...

Numărul certificatului de calificare ...
Conform legilor în vigoare, susnumitul ... poate munci în întreprinderile de Stat sau particulare.
Drept pentru care i s'a eliberat prezentul.

DIRECTOR

Șeful Biroului de Evidență și Cazier,

Biletul de eliberare din închisoarea Aiud

La un pas de moarte

Şapte dintre noi au fost pedepsiţi cu neagra, printre care şi subsemnatul. Am stat la neagra şase zile şi tot atâtea nopţi. Frig până la ger, luna lui octombrie, alimentaţie o dată pe zi, prânzul. Tare mi-era teamă că mă vor scoate din fabrică. Nu! Am revenit în fabrică, spre bucuria colegilor, dar eram dărâmat! Aş fi preferat câteva zile în celulă, pe duşumea! Cred că răcisem în neagra, peştera urşilor, mă simţeam febril. M-a consultat doctorul Ţopa şi, precum mă aşteptam, mi-a pus diagnosticul de congestie pulmonară. Ştiind prin ce am trecut, bănuiam; am fost mereu în atenţia plămânilor. M-au luat în primire de la moartea lui tata, de dorul lui m-am îmbolnăvit. Am simţit că doctorul Ţopa era alarmat de febra mare pe care o aveam şi de faptul că ne lipsea orice tratament. Prietenii de suferinţă din cele două fabrici au dat sfoară printre toţi în căutarea unei aspirine, dar în zadar! De cinci ani nu mai primeam pachet, se consumase tot ce mai era ascuns prin manşetele zdrenţelor de pe noi. Eu dădusem lui Iancu Langman, evreu, cu acelaşi diagnostic, pe patul morţii, cele opt sulfamide ascunse în vata umărului hainei. Citeam pe faţa doctorului Ţopa marea îngrijorare că în aceste condiţii pot pieri. Era ora 21, mai aveam trei ore până la întreruperea lucrului. Doctorul, congestionat, căuta o soluţie unde să stau. Îl văd cărând talaş sub tejgheaua sa, m-a băgat sub ea, a pus talaş pe mine: „Stai liniştit până sună, îţi fac eu norma!" Mi-era teamă că mă descoperă gardianul şi mă pedepseşte cu scoaterea din fabrică. Doctorul îmi recomandase să nu mă mişc, dar eu tremuram, mă mişcam să-mi găsesc o poziţie mai puţin geroasă. Timp de trei ore sub talaş am trecut prin toate fazele unui muribund, culminând cu întrebarea: oare mai există o salvare? „Tu eşti, Maica Domnului, şi de data asta salvarea mea! Tu mi-ai spus, în septembrie 1948, în Penitenciarul Piteşti, în celulă: *N-ai să mori în închisoare şi situaţia ta se va lămuri pe 4 martie!*"

Dragă Naică.

Ca să nu iasă vreo încurcătură îți comunic programul meu începând de la 15. ian. -

La 15 sunt la Pitești.

La 17. plec la Botoșani unde stau 18-19-20. -

Între 21-24. sunt liber și pot veni la tine.

La 25 plec la Timișoara. -

Scrie-mi imediat cum te-ai hotărît.

Subiectul îl știi. "Eminescu ieri și azi"

Ai grijă să completezi programul cu ceva recitări, coruri fiindcă eu nu voi vorbi decît 25-30 minute.

Aștept răspunsul. Eventual vino la Pitești în ziua de 15 să stăm de vorbă (la Casa de Cultură a elevilor și studenților).

Cu drag G. [illegible]

Scrisoare de la colonelul Gheorghe Eminescu (ianuarie 1975)

Pe 4 martie a fost ziua sentinţei judecătoreşti. „N-a fost vedenie, ai fost Tu, Maica Domnului! Ţi-am simţit mâna de lumină pe fruntea mea. N-a fost o vedenie, semenii mei, a fost Maica Domnului! Maica Domnului, te implor, ascultă şi rugăciunile mult îndureratei mele mame, ale prea iubitei mele soţii, de care regimul comunist m-a desprins după şase luni de la căsătorie, ale Cătălinei pe care Tu ai trimis-o, la numai un an şi jumătate, din celulă în celulă, să mângâie frunţile părinţilor şi

fraților torturați în iadul comunist! Maica Domnului, după ce mă întâlnești cu ai mei, Te rog să mă iei, să mă duci la tata, pe care nu l-am mai văzut de aproape 30 de ani! Plămânii, de dorul lui și acum lăcrimează sânge! Sub zâmbetul Tău, Maica Domnului, mă duceam și mă întorceam de la școală cu el de mână! Maica Domnului, Maica Domnului de-a pururea fericită și prea nevinovată și Maica Domnului nostru!"

Doctorul Țopa îmi șoptește prin talaș: „Profesore, mai sunt 30 de minute și trebuie să sune!" Tare doream să-l întâlnesc pe părintele profesor Stăniloaie, eram în același schimb, să-l implor să se roage pentru mine. Cât de mult regretam că mă despart de Radu Gyr, de Corneliu Coposu, de Ion Petrovici, de Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu, Gheorghe Eminescu etc., etc. Tare aș fi vrut să-i văd la plecare, să-i rog, în cazul că vor supraviețui, să-mi caute mama, soția, să le spună că am fost demn pe parcursul detenției, că n-am acceptat nici un compromis! Auzisem ce se întâmplă la Pitești, la reeducarea Țurcanu, oribila teroare, fără egal, care a întrecut și Aiudul! Deținuții erau forțați să bea urină, să mănânce fecale din tinetă! Îngrozit, îmi reamintesc, într-o zi studentul Ionescu din Iași m-a rugat să-l ascult, vrea să se confeseze într-o dramă. L-am sfătuit să se îndrepte spre un preot; a insistat să accept eu și l-am invitat să spună. „Domnule profesor, nu știu, nu știu ce să fac, se apropie eliberarea și sunt îngrozit când mă gândesc să dau ochii cu mama!" „Ce s-a întâmplat?", am întrebat eu. „Domnule profesor, a continuat el, Țurcanu nu era niciodată mulțumit de cât am spus la anchetă, mereu, mereu cerea mai mult, ce știam despre cei din jurul nostru și despre cei de afară! Pentru că nu mai aveam ce spune și pentru că nu mai puteam suporta bătăile, să-l conving că am spus absolut tot, am completat: M-am culcat cu mama, tovarășe Țurcanu! De ani de zile trăiesc cu ea. Auziți, domnule profesor, ce am declarat?! Cu mama mea, sfântă și curată ca Maica Domnului! Cum să mai dau ochii cu mama, domnule profesor? Îmi vine să mă ucid, domnule profesor!"

Muzeul orașului Curtea de Argeș
vă invită să luați parte la expunerea:
„UN SUFLET EROIC, NICOLAE IORGA"
ÎNSOȚITĂ DE PROIECȚII DOCUMENTARE - URMATĂ DE DISCUȚII
Va vorbi:
PROFESOR FRASIN MUNTEANU-RÂMNIC
Marți 19 februarie 1974, ora 18 sala Muzeului

Muzeul orașului Curtea de Argeș
vă invită să luați parte la „Masa rotundă"
pe tema:
„Elogiul folclorului românesc"
Invitatul nostru,
Prof. HARI BRAUNER
va vorbi despre:
PROBLEME CONTEMPORANE IN FOLCLORUL ROMANESC
Luni 17 Iunie 1974 ora 18 Sala Muzeului

Muzeul orașului Curtea de Argeș
vă invită să luați parte la aniversarea a 125 ani
de la nașterea luceafărului poeziei romînești
Mihai Eminescu
Participă: **Colonel Gheorghe Eminescu**, *nepotul poetului,*
care va vorbi despre „Eminescu ieri și azi"
Prof. doctor docent Augustin Z. N. Pop
„Amintire fără de sfîrșit a lui Eminescu"
Vineri 31 ianuarie 1975 orele 17 Sala Muzeului

Invitații la întâlniri organizate la Muzeul orașului Curtea de Argeș

Se aude clopotul de încetare a lucrului. Doctorul Țopa mă scoate din talaș, mă scutură de el, mă întreabă cum mă simt, îmi cercetează febra, pulsul, îi privesc fața pe care se citea îngrijorare. Se îndreaptă spre noi părintele Coman, tatăl poetei Ana Blandiana. Auzise că sunt bolnav, părea tare marcat de starea mea, poartă o discuție în șoaptă cu doctorul Țopa. Părintele Coman mi-a purtat mult de grijă, m-a spovedit de două ori. Tot o grijă părintească a avut față de mine și avocatul Marin Pițigoi, unul dintre fruntașii național-țărăniști ai județului Argeș, fost prieten cu tata. M-au căutat mulți, s-au strecurat să mă vadă – îi menționez pe părintele Hodoroagă, părintele Druțu, părintele Limberea, pe Gheorghe Eminescu, profesorul Frasin Munteanu-Râmnic. Toți mă încurajau să depășesc această stare tristă, ne îmbrățișam ca la despărțire, toți înlăcrimați, eu plângeam tremurând. Curios organism, tremuram de frig, dar corpul meu era încălzit până la ardere. Parcă-l aud pe profesorul Frasin Munteanu-Râmnic: „Profesore, nu m-aș mai dezlipi de mâinile tale, parcă sunt de jăratec!" Încolonați, făceam totul să nu ne vadă boldurii, maierii, căldărarii, care ne-ar fi îndreptat spre neagra! Ajunși la ușa celularului, pe cât s-a putut, ne-am strâns din nou mâinile, torturați de întrebarea: „Ne vom revedea?"

Toți ne îndreptăm spre celulele noastre, așteptând gardianul să ne deschidă. Urcatul a două etaje a fost tare greu pentru mine. M-au ajutat prietenii, care m-au lăsat trist, rezimat de ușa celulei 103.

Îl așteptam pe gardianul Attila să-mi deschidă. Făceam eforturi să nu cad. Cu capul plecat, am observat la picioarele mele un nasture. M-a bucurat ca pe oricine; pe parcursul celor cinci ani nu mai primeam pachete, nu mai aveam nasturi, îi înlocuisem cu sârme. Eu nu mai aveam nevoie de el; „nu te superi, dar nu-mi mai trebuie". Și totuși m-am aplecat să-l iau, să-l las celor din celulă, și ...minune! Mare minune! Era o aspirină 0,5! Am înghițit-o repede, să nu mă vadă gardianul. Doamne, Doamne, cine mi-a trimis această aspirină, cine mi-a

Muzeul orașului Curtea de Argeș

Vă invită să luați parte la discuțiile din jurul mesei rotunde, purtate de profesorii de limba română din orașul nostru, pe tema

„MITUL JERTFEI"

din balada meșterului Manole, discuții ce vor avea loc în ziua de 29 martie 1973 ora 18, în sala muzeului.

Muzeul Orașului Curtea de Argeș

Vă invită să luați parte la masa rotundă pe tema:

„MIORIȚA-SINTEZĂ A SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI"

Care se va desfășura în ziua de joi 1 Noiembrie 1973 ora 18 în sala Muzeului.

e. 3256

MUZEUL ORĂȘENESC — CURTEA DE ARGEȘ

Vă invită vineri, 6 iunie 1975, orele 17,30 să luați parte la masa rotundă cu tema:

„I. L. Caragiale — Personalitate de seamă a culturii românești

Participă:

— Acad. prof. dr. ȘERBAN CIOCULESCU care va vorbi despre viața și opera marelui dramaturg român.

Invitații la întâlniri organizate la Muzeul orașului Curtea de Argeș

pus-o la uşa celulei?! Au căutat-o toţi cei din fabrică, dar nimeni n-a găsit-o. Presupunând că ar fi pus-o cineva, n-ar fi rezistat pe acest culoar îngust de 75 cm, pe care era un du-te vino permanent; mai ales dimineaţa – curăţenia, prânzul, cu hârdăul care abia încăpea pe acest mic coridor. Şi nimeni, absolut nimeni dintre deţinuţi nu mi-a confiat că e autorul acestei minuni. „Tu, Maica Domnului, Tu m-ai salvat şi de data aceasta! Mari şi minunate sunt lucrurile Tale! Iartă-mă, iartă-mă, pe mine păcătosul, că m-am îndoit o clipă de spusele Tale: *Tu n-ai să mori în închisoare!* Maica Domnului, cu întreg buchetul meu familial: mult chinuita mea mamă, mult îndurerata mea soţie, cu Cătălina, îngeraşul a cărui fotografie a trecut din celulă în celulă, mângâind şi sărutând frunţile părinţilor şi fraţilor din iadul comunist, cu preacucernicul preot Gheorghe Popescu, tatăl soţiei mele, în genunchi, înlăcrimaţi, Te preamărim!"

Stimaţii şi iubiţii mei cititori, cele relatate, scrise înlăcrimat, sunt reale! A apărut gardianul Attila, mi-a deschis uşa zicându-mi: „Intră!" Zgomotul i-a trezit pe locatari, care, văzându-mă în ce hal sunt, abia mă mai mişcam, m-au întrebat ce s-a întâmplat. Le-am povestit tot, inclusiv episodul cu aspirina, care i-a impresionat mult. I-am rugat să mă dezbrace, să mă învelească, săracii de ei mi-au pus şi hainele lor pe mine. În genunchi, toţi ne-am rugat lui Dumnezeu, Mântuitorului, şi Maicii Domnului. În mai puţin de o jumătate de oră, m-a prins o transpiraţie nemaiîntâlnită! Parcă eram într-o baie. Nu mai aveam decât un singur schimb şi transpiraţia era de durată. Toţi am fost de părere să rămân aşa până sună deşteptarea. Rând pe rând, fraţii mei de suferinţă vegheau să nu mă dezvelesc. Cu fotografia Cătălinei pe buze, am adormit până-n zorii zilei, când a sunat deşteptarea.

M-au sculat, m-au dezbrăcat, m-au scos ca din baie – şi pătura era udă. M-au schimbat, frecându-mă bine, m-au întrebat cum mă simt, dacă mai am dureri, că febră nu mai am. Le-am

răspuns zâmbind, lăcrimat, sărutând pe fiecare. „Mă simt curat, luminat, cum Maica Domnului m-a ajutat!"

Cei din schimbul meu, 14-24, se încolonau pentru fabrică, apariţia mea i-a încremenit. Fiecare se închina, fără să fie văzut, întrebându-se în sinea lui: „Mă înşeală văzul, ori eu am un vis?" Ajunşi în fabrică, în atelierul nostru se strecurau şi cei de la fierărie să mă vadă, să mă pipăie, să mă sărute, toţi înlăcrimaţi. Auzeam spuse în tăcerea lor: „Maica Domnului l-a ocrotit!"

De la dreapta spre stânga: ahimandrit dr. Chesarie Constantin Gheorghescu; Înalt Preasfinţia Sa Patriarhul Teoctist; preot Ion Negruţiu, directorul Seminarului Curtea de Argeş; prof. Nicolae Enescu

În „libertate”

La data de 28 aprilie 1954, am fost pus în „libertate”. Ajuns acasă, am trăit minunea de a-i regăsi pe Marga, soţia mea, pe Cătălina, pe care o lăsasem în pântecele mamei.

„...Hai, iubitule, să-ţi vezi fetiţa, pe Cătălina!” „Am cunoscut-o când avea un an şi jumătate, iată fotografia ce mi-ai trimis, fotografie ce a trecut prin toate celulele Aiudului!” Cătălina, prin fotografia ei, a fost suportul vieţii de calvar a deţinuţilor. Am rugat-o pe soţie să mai amân un pic, pentru că nu doream să mă vadă în halul acela, s-ar speria!

Cobor în timp, mai bine zis urc. Suntem în timpul primului război mondial; tata, locotenent, cade grav rănit. E internat, operat, zace în spital aproape două luni, apoi e adus acasă, în convalescenţă. Era în vara anului 1917, eu aveam trei ani. Frontul, spitalul, operaţia complicată îl prezentau urât pe tata, îl slăbiseră mult, nu era cel pe care mi-l arătase mama, fugeam de el şi târziu de tot am reuşit să mi-l apropii.

Tare mi-era teamă că şi Cătălina va fugi de mine!

Soţia mi-a adus haine cu care am schimbat zdrenţele mele. I-am făcut un buchet de flori din grădină şi, cu fotografia ei în cealaltă mână, am deschis uşa camerei în care se afla Cătălina. A apărut o frumuseţe de copilă, care se juca în pat cu două păpuşi şi un ursuleţ. Deasupra patului, icoana Maicii Domnului cu Mântuitorul. M-am abţinut să nu mă reped s-o îmbrăţişez. „Ştii cine a venit?”, a întrebat-o Marga. „Ştiu, e tăticuţul de la Aiud!” Am îngenunchiat la marginea patului şi i-am sărutat picioruşele şi mânuţele, hohotind. „Ne-am rugat la icoană să vii acasă!”, mi-a mărturisit Cătălina. Marga a aprins candela şi ne-am rugat şi i-am mulţumit Maicii Domnului.

Pe uşă apare socrul meu, părintele Gheorghe Popescu, omul care ne-a oficial căsătoria, omul ccare ne-a făcut nunta, care nu m-a întrebat cu ce avere vin de la părinţi, omul căruia îi savuram predicile. Fusese singurul din familie care a luat parte

la procesul meu intentat de comunişti, judecat la Tribunalul Militar de la Craiova. Parcă-l văd plângând când s-a pronunţat condamnarea, iar când mi-au pus cătuşele m-a îmbrăţişat şi m-a asigurat că va avea grijă de Marga şi de copilul care era pe drum.

De la dreapta spre stânga: părintele Cleopa; arhimandrit dr. Chesarie Constantin Gheorghescu; preot Ilarion Craioveanu, stareţul Mănăstirii Curtea de Argeş; profesor Nicolae Enescu

Nu-l mai văzusem de şapte ani. Am îngenunchiat la picioarele lui: iartă-mă, tată, iertaţi-mă pentru tot răul ce vi l-am provocat, iertaţi-mă!

A doua zi, cu Marga şi Cătălina, am plecat la Tigveni, cu autobuzul, la mama. Arătam a om. În autobuz, cineva a venit lângă mine. Şoptit, mi-a zis că la primărie se primise un colet de la Aiud cu lucruri de-ale mele şi cu vestea că am murit! Minune, nu murisem! Mai discutau în şoaptă şi alţi pasageri, aruncându-mi câte un zâmbet pe furiş, de teamă să nu fie vreun turnător prin preajmă.

Pe uliţa satului mi-am adus aminte cum, în 1951, gardianul Attila mă anunţase că a murit mama... Am bătut la uşă, era o linişte nefirească. Din casă mi-a răspuns o voce stinsă. Mama! Zăcea sub pătură, muribundă. „Mamă, mamă, eu sunt, vin de la Aiud!" „Mi-au zis că ai murit, i-am spus asta şi tatălui tău, la cimitir!" I-am cerut iertare pentru că suferise atât de mult din cauza mea, că trecuse prin acest îngrozitor martiriu. Rămăsese văduvă după 9 ani de căsnicie, cu trei copii, tata fiind omorât în bătaie de adversarii politici, în 1923.

Mai apoi am plecat toţi la cimitir, la tata, să-i aprindem o lumânare, să stăm de vorbă, să-i punem flori. Ce dor mi-a fost de el!

Nu a fost uşor în anii care au urmat...

Mulţi semeni se fereau de mine, mă ocoleau, evitau să stea de vorbă cu mine, de teamă să nu-i vadă Securitatea pentru care eram un paria. Am solicitat un loc de muncă, ca să-mi pot ajuta şi eu familia, chiar om de serviciu, dar mi s-a refuzat totul! A trebuit să plec pe Bărăgan, în comuna Mănăstirea, unde aveam o cunoştinţă şi unde am stat 10 ani ca muncitor necalificat, angajat al comunei; am fost îngrijitor de porci, mai târziu am condus un atelier de împletituri. Când şi-au dat seama de pregătirea mea, am fost solicitat să însufleţesc viaţa culturală a comunei. Am înfiinţat o brigadă artistică şi am scris un text de brigadă original prin referirea la situaţii şi realizări din comună.

Am obţinut locul II pe ţară la concursul brigăzilor artistice de la sate. M-am ocupat de pregătirea pentru examenul de admitere la liceu a elevilor comunei, a copiilor directorului Aurel Bodnăraş şi ai inginerului-şef Săndulescu.

La Seminar; în primul rând, de la dreapta spre stânga: preot Ilarion Craioveanu, stareţul Mănăstirii Curtea de Argeş; arhimandrit dr. Chesarie Constantin Gheorghescu, directorul Seminarului C. de Argeş; prof. Nicolae Enescu; dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului; PS Episcop Şerpe; prof. Frangulea; preot prof. Şerban

Despărţirea de familie în cei 10 ani a fost foarte greu de îndurat atât pentru mine, cât şi pentru ei. Făceam eforturi supraomeneşti să ne menţinem fetele la şcoala de muzică din Bucureşti: eu făceam naveta săptămânal, aducându-le puţinul pe care îl strânsesem într-o săptămână, soţia mea, fără serviciu,

vindea la piață, uneori pe un frig de crăpau pietrele, câte un produs adus de mine, obținut în urma meditațiilor, pentru a completa umilul meu salariu.

În 1965, împreună cu soția am revenit în Curtea de Argeș. Considerat de inspectorul general Dițuleasa ca „irecuperabil" pentru învățământ, am lucrat ca zilier – culegător de fructe. Abia după patru ani, acceptat de primul secretar Vasile Mohanu, am fost numit muzeograf la Muzeul Orășenesc. Primul secretar Vasile Mohanu mi-a cerut să impulsionez viața culturală a orașului. Am organizat mese rotunde având ca invitați personalități de marcă ale vieții culturale. Prof. Zoe Dumitrescu Bușulenga a venit de două ori și a vorbit despre Mihai Eminescu, iar actorul Gh. Cozorici a recitat versurile poetului național; criticul Andrei Pleșu a vorbit despre pictura românească; prof. Frasin Munteanu-Râmnic și dna Ecaterina Logadi Caragiale au susținut tema „Caragiale între Ploiești, București și Argeș" (proiecții documentare); prof. dr. docent Constantin Bălăceanu-Stolnici a vorbit despre „Bătrânețea și cauzele ei – Îmbătrânirea sistemului nervos"; prof. Frasin Munteanu-Râmnic – „Un suflet eroic – Nicolae Iorga" (proiecții documentare); prof. Gh. Vrabie, prof D. Udrescu – „Particularități etnografice și folclorice ale zonei Argeșului"; prof. Harry Brauner – „Elogiu folclorului românesc. Probleme contemporane în folclorul românesc"; colonel Gh. Eminescu, nepotul poetului, prof. dr. docent Augustin Z.N. Pop – „Amintirea fără sfârșit a lui Eminescu, ieri și azi", „Mitul jertfei"; academician prof. dr. Șerban Cioculescu – „I.L. Caragiale, personalitate de seamă a culturii românești"; critic de artă Radu Ionescu, prof. Marin Predescu, artist plastic – „Pictura românească contemporană"; vernisajul expoziției pictorului Virgil Cojocaru din București; prof. dr. George Munteanu – „Peisajul românesc contemporan"; vernisajul expoziției de acuarelă a pictorului Radu Negură; prof. dr. Ion Stăvăruș – „Prezențe românești în

cultura altor popoare. Elena Văcărescu, o română de seamă în cultura Franței".

Prin părintele director Negruțiu, am fost numit profesor de limba română la Seminarul Teologic din Curtea de Argeș, cu completare de ore de limba franceză la Liceul teoretic „Vlaicu Vodă", unde am fost ajutat de profesorii C. Voiculescu și I. Barbu.

La Muzeul orașului C. de Argeș, la aniversarea a 125 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu; în picioare, prof. N. Enescu; în dreapta tabloului poetului – colonelul Gheorghe Eminescu, nepotul poetului, în stânga – prof. dr. docent Augustin Z.N. Pop

De urmărirea Securității tot n-am scăpat. Până la revoluție eram mereu în observația ei. Veneau elevi care mă întrebau: „Domnule profesor, ce să mai spunem despre dumneavoastră, ne cer domnii de la Securitate, vor să știe tot, absolut tot!" Într-o zi, era în anul 1975, m-am pomenit cu doi foști elevi, unul ajuns șef de gară, celălalt avocat. Plăcută surpriză, dar și mai mare când avocatul, îngenunchiat, plângând, s-a destăinuit:

„Iertați-mă, domnule profesor, am fost un ticălos. Vă turnam la Securitate". „Nu numai tu făceai aceasta, mi-au mai spus-o și alții. Să te iert? I-am iertat eu pe cei care mi-au însângerat tălpile, pe cei care m-au băgat cu capul în hârdăul cu zeamă fierbinte de arpacaș ca să mă convingă să renunț la greva foamei, l-am iertat pe colonelul Cârnu care a regizat împușcarea mea în Trivale!"

Nu pot uita tristul episod trăit la Aiud în celulă cu Mircea Vulcănescu, care era muribund! Cu voce stinsă, cu brațele întinse ne face semn să ne apropiem. Ne-am înghesuit, eram cinci, să fim cât mai aproape. Și-a oprit privirea în ochii fiecăruia, silabisind: „Să nu ne răzbunați!" Și nu ne-am răzbunat!

„Ecce martir, Corneliu Coposu"

De m-ar întreba un istoriograf sau altul „ai trecut 7 ani prin temnițele comuniste, 10 ani pe Bărăgan, din cele pătimite, văzute, auzite, cine crezi că e omul care a înfruntat martiriul cel mai crud dintre cei aproape 800.000 de deținuți?", aș răspunde fără pic de ezitare: „Ecce homo! Ecce martir, Corneliu Coposu!" Pușcăria comunistă, iadul, Aiudul l-au torturat 17 ani și jumătate, de la 4 iulie 1947 până-n vara anului 1964. Poate că au mai fost unii care să atingă acest record, dar chinurile la care a fost supus Corneliu Coposu nu le-a atins nimeni, absolut nimeni. Corneliu Coposu venea cu eticheta „Secretarul marelui om politic Iuliu Maniu, luptător neînfricat al drepturilor românilor ardeleni". Frumusețea fizică, inteligența, competența profesională (doctor în drept la 23 de ani), luptător în care se implantaseră genele lui Horea și Avram Iancu, toate acestea au trezit invidia mare a analfabeților comuniști.

La Seminar; în față, de la dreapta spre stânga: prof. N. Enescu; arhimandrit dr. Chesarie Constantin Gheorghescu, directorul Seminarului Curtea de Argeș; inspector culte (?); PS Episcop Iustinian Maramureșeanul; PS Episcop Șerpe; jos – prof. Dumitru Chițimuș

În 1945 Corneliu Coposu fusese arestat pentru câteva zile, arestare soldată cu 27 de percheziții la domiciliu, conduse de 9 colonei care au răscolit toată casa. Ce stârnise alarma Securității? S-a zis că în locuința lui Corneliu Coposu ar fi un depozit de armament, că ar fi posturi de radio-recepție, că ar fi

sediul spionajului internaţional etc. Nu s-a găsit nimic din cele presupuse. După fiecare percheziţie, camerele arătau ca după bombardament.

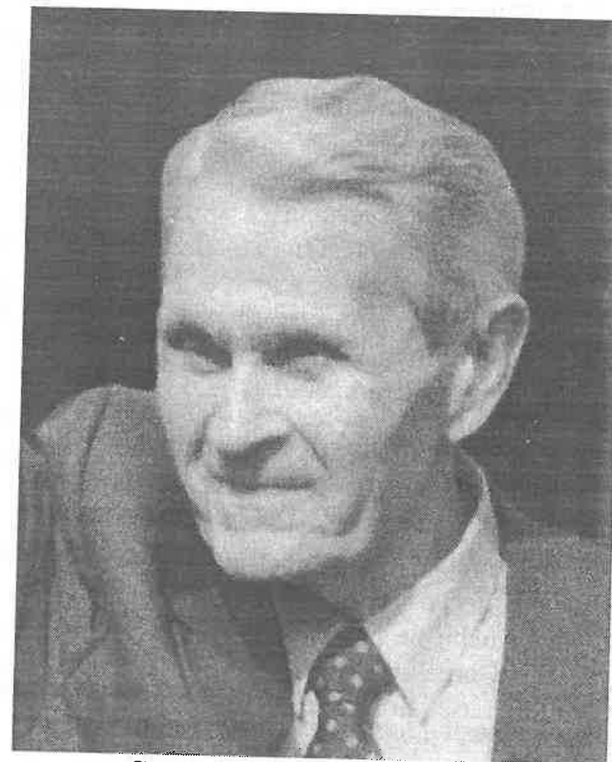
Au găsit două cărţi de valoare, pe care C. Coposu le-a regretat toată viaţa: „Luptele românilor înainte de Suplex Libelus Valachorum Transilvaniae" şi „Istoria unui tribun". Pentru lucrarea „Luptele românilor...", Coposu a cules material din multe arhive; evenimentele relatate s-au petrecut înainte de 1793; era o perioadă căreia nimeni nu-i consacrase o sinteză. „Istoria unui tribun" era închinată marelui Iuliu Maniu.

Nu se poate vorbi de Coposu fără a pomeni de Maniu şi invers! Coposu a fost discipolul minune al lui Maniu. Îşi luase doctoratul în drept, trecuse la doctoratul politic predat de marele politician Iuliu Maniu.

După eliberare, în 1964, Coposu a cerut Ministerului de Interne restituirea celor două opere, dar i s-a răspuns că au fost arse, fiind subversive! O carte care redă evenimente dinainte de 1793 să fie considerată ostilă comuniştilor?! Câţi cărturari de mare valoare n-au pierit sub dictatura comunistă! Câte opere literare zac în depozitele Securităţii? Citez pe Mircea Eliade: „Cea mai importantă bibliotecă se găseşte în depozitul Securităţii". Auziţi-i pe ortacii lui Miron Cozma, care invadaseră Bucureştiul în căutarea lui Corneliu Coposu, Doina Cornea, Andrei Pleşu, Ana Blandiana, Romulus Rusan, Gabriel Liiceanu şi a multor alţi intelectuali, motivând intenţiile criminale cu lozinca „Noi muncim, nu gândim!"

Drama lui Coposu a început sub Carol al II-lea, care l-a trimis în lagăr, unde erau şi alţi intelectuali, în frunte cu profesorul Nae Ionescu. Din lagărul lui Carol al II-lea, Coposu a trecut în lagărul mareşalului Antonescu. Practic, nu s-a bucurat niciodată de libertate, fiind arestat de comunişti şi întemniţat. Din 1964 şi până la revoluţie, a fost permanent în atenţia Securităţii. Domiciliu obligatoriu în Bărăgan, ţinut în

permanentă tensiune: percheziţii, chemări la Securitate, declaraţii, ameninţări.

Corneliu Coposu – Seniorul

În acelaşi regim, într-o mai mică măsură, am fost şi noi, foştii deţinuţi politici. Mi-aduc aminte, eram bolnav. Asta se întâmpla după detenţia de la Aiud. Nu mai aveam echilibru şi i-am spus doctorului: „Îmi vine să cad!" „Pe ce parte?", m-a întrebat. Pe dreapta, dar mi-era teamă să pronunţ tare cuvântul „dreapta", să nu mă audă cineva, care să mă toarne că am nostalgia dreptei. I-am răspuns: „Pe spate, domnule doctor". „Nu-i nimic, vă odihniţi", a glumit.

Cât timp am stat la Aiud, şase ani, pe Corneliu Coposu nu l-am văzut niciodată. Şi nu numai eu, nici unul dintre deţinuţi. Era ţinut în celulă la „zarcă". În ordinea bestialităţii, după „zarcă" venea „neagra", de unde, după un stagiu de circa 10 zile, te aştepta sicriul! Am greşit pomenind de sicriu, morţii erau aruncaţi în tomberonul de gunoi al penitenciarului. Mureau câte 5 pe zi, iar sicriele erau costisitoare.

Auzeam însă despre Corneliu Coposu tot felul de zvonuri, unele alarmante, precum că ar fi fost zidit în celulă. Zvonul avea o explicaţie: ca să rupă total cu spaţiul de mişcare, cu lumina, înălţaseră un baraj de scânduri în dreptul uşii, n-a mai rămas liberă decât vizeta prin care se strecurau turta şi gamela. Prin vizetă erau urmărite şi mişcările deţinutului. În tot penitenciarul era ordin ca în celulă să stai numai în picioare, să nu te mişti nici un pas. Dacă nu-l respectai, te trezeai la neagra!

În martie 1950, cumplită alarmă în tot Aiudul: „A murit Coposu!", zvon lansat oficial prin oribilii gardieni Mayer, Boldur, Biro, Căldăraru. O, ce cutremurătoare veste! Ce eforturi făceam să nu urlăm, să nu ţipăm, să nu plângem! Tot personalul penitenciarului, de la comandantul Dorobanţu până la ultimul gardian, era cu ochii pe noi să vadă reacţia noastră la plecarea din viaţă a lui Corneliu Coposu. Ne urmăreau prin fabrică, la tâmplărie şi fierărie, prin celule, pretutindeni pe unde eram, observând mimica fiecăruia. Abia peste patru ani, în 1954, aveam să aflăm adevărul, că este în viaţă.

Am crezut toţi, cei care l-am iubit şi preţuit pe marele nostru martir, că revoluţia din 1989 va fi sfârşitul calvarului. Iluzie, amară iluzie! Să ne reamintim tabloul. Suntem la Alba-Iulia, la 1 Decembrie 1991. Românii comemorează Marea Unire din 1918. La catedrala din Alba-Iulia vorbesc toate oficialităţile, dar Corneliu Coposu, cel care-l reprezenta şi pe marele patriot Iuliu Maniu, unul dintre făuritorii actului Unirii, este oprit brutal să ia cuvântul, îl fluieră, îl huiduie, îl împing de la tribună. Parcă-l văd în postura lui Jan Hus: „O, sancta simplicitas!" (O,

sfântă simplitate!) Nu voi uita niciodată acest tabou. Nu văd un om mai îndurerat decât era atunci Seniorul.

Cu sora lui Corneliu Coposu, la C. de Argeş

În perioada campaniei electorale din primăvara anului 1990, Corneliu Coposu a fost victima unui atac de dezinformare şi calomnii. S-au lansat prin presă, manifeste şi afişe, fel de fel de minciuni, bârfe şi neadevăruri scornite de adversarii politici. Să-l ascultăm, în replică: „S-a spus că aş fi fugit în Occident – minciună. N-am părăsit ţara nici o zi din 1938 până la Revoluţie. De altfel, în perioada dictaturii comuniste am fost închis vreme de 17 ani şi jumătate şi trimis apoi cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan. Am fost hăituit, prigonit de Securitate până-n decembrie 1989. S-a mai lansat ideea că aş fi venit cu sacul plin de dolari, să cumpăr ţara. S-a lansat calomnia că aş avea intenţia să-mi recuperez moşiile mele (inexistente). N-am avut şi nu am nici un stânjen de pământ. S-a spus că am palate şi castele. N-am

nici măcar un apartament. S-a spus că aş fi căsătorit cu Doina Cornea. Invenţie. S-a mai spus că aş fi colaborat cu Ceauşescu (!!) şi cu Securitatea lui (!!). Am mai fost acuzat că aş fi trădat interesele Transilvaniei pactizând cu maghiarii!!! Răspunsul meu: cu mâna pe Sfânta Cruce, în faţa Sfântului Altar, jur că nu e pic de adevăr, totul e o calomnie ordinară. Eram în celulă cu Mircea Vulcănescu, care-şi trăia ultimele clipe; ne-a strâns în jurul lui şi lăcrimând ne-a implorat: *Să nu ne răzbunaţi!* Aproape de plecare, am 90 de ani, eu voi avea tăria să-l repet!?!"

De când l-am cunoscut, a rămas permanent în mintea şi sufletul meu. După Revoluţie, mergeam să-l văd, îl căutam la cabinet. Când îl vedeam, lăcrimam. Oricât de ocupat ar fi fost, întâlnirea dura minimum o jumătate de oră; la plecare, totdeauna mă ruga să-i recit poezia lui Radu Gyr „Iisus în celulă".

Îmi reamintesc de o întâlnire cu ocazia „Simpozionului Coposu". La masă eram lângă dânsul; ca totdeauna manifesta o tristeţe care-l reţinea de la mâncare. Mi-am permis să-l întreb: „De ce sunteţi reţinut, nu vă văd mâncând, nu vă văd zâmbind, deşi atmosfera e plăcută. Nu vă încadraţi în atmosferă, se mănâncă, se bea, se râde": Cu mâna pe braţul meu, îmi răspunde: „Profesore, cum pot să mănânc pe săturate când ţara e flămândă, cum pot să râd când în ţară cei mulţi plâng?" Şi astăzi suntem fără Senior. E trist, tare trist!

„Ecce martir! Corneliu Coposu!"

FAMILIA

Nicolae Enescu-Tigveni (tatăl)

S-a născut la Curtea de Argeş în 1886. A urmat cu rezultate foarte bune Şcoala normală din Câmpulung. S-a căsătorit cu Lia Constantinescu, care se înrudea cu familia Bătenilor din neamul Brătienilor. A fost învăţător în comuna Tigveni unde l-a avut elev în primele două clase şi pe fiul său, care i-a preluat numele. A fost iniţiatorul şi preşedintele organizaţiei P.N.Ţ. pentru zona Tigveni şi comunele din jur.

Ales deputat P.N.Ţ. de Argeş, a fost apreciat de conducerea naţională a partidului: Ion Mihalache, Iuliu Maniu, Armand Călinescu. Ca deputat, a participat la întâlnirile

organizației P.N.Ț. din București, unde era invitat de conducerea partidului să ia cuvântul, fiind recunoscut ca un bun cunoscător al vieții oamenilor de la țară, profund analist al vieții sociale, talentat orator, remarcându-se și în Parlament.

Învățătorul Nicolae Enescu s-a ocupat nu numai de școală – îndemnând elevii buni la învățătură să-și continue studiile, dar și de locuitorii comunei Tigveni, înființând o Bancă Populară, o cooperativă cu ateliere de tâmplărie, cizmărie, croitorie. A fost foarte apreciat și iubit de săteni: pe cei cu posibilități materiale modeste îi îndrepta spre meserii. Grija față de existența lor l-a determinat să facă o stupină. Duminica, invita grupuri de săteni, scotea rame cu miere și în același timp le vorbea despre stupărit ca meșteșug, sursă de alimentație și de câștig. În scurt timp, pasiunea lui a fost îmbrățișată de majoritatea sătenilor, care și-au făcut propria stupină. A luat parte la primul război mondial având gradul de locotenent. Spre sfârșitul războiului a fost rănit pe front și trimis acasă. A scris două cărți având ca temă războiul din 1916-1918: *Sub steagul nostru* și *Carol I.* (Cea de a doua broșură este reprodusă în paginile următoare.)

Atât în comuna Tigveni cât și în comunele de pe albia Topologului, a făcut o organizație puternică național-țărănistă, trezind invidia partidului adversar – cel liberal. Era recunoscut spiritul său combativ în susținerea ideilor democrat-creștine, național-țărăniste. Prin activitatea sa politică și socială, a făcut din comuna Tigveni un centru politic important.

Era invitat la întrunirile Partidului Național-Țărănesc, desfășurate în țară. La una dintre ele, în mai 1923, la Curtea de Argeș, în timp ce vorbea mulțimii în centrul orașului, în parcul Nevers de astăzi, a fost luat la bătaie cu bâte de un grup organizat de adversarii politici, fiind lăsat aproape în stare de inconștiență. Farmacistul Lăzărescu l-a urcat într-o birjă pentru a fi dus acasă. Nilă Birjarul, cunoscându-l pe învățător, i-a purtat de grijă până la Tigveni. Aici toți sătenii plângeau privindu-i

rănile. Țipetele oamenilor de pe uliță au înștiințat familia Enescu că s-a întâmplat o nenorocire. Soția și cei trei băieți, Nicolae, Petre, Nilă, credeau că îl pot ține în viață prin plânsul lor... Și l-au mai ținut cîteva săptămâni... fiind și în tratamentul medicului liberal Grigoriu-Argeș... Pe parcursul celor câteva săptămâni a fost vizitat de fruntașii Partidului Național-Țărănesc, Ion Mihalache, Armand Călinescu, care, spre marele lor regret, nu au putut să-i aline suferința. S-a stins din viață la 37 de ani.

Pe bancă, prim-ministrul Armand Călinescu; în picioare, de la dreapta spre stânga: învățător Pătroi, comuna Ciofrângeni; deputat P.N.Ț. de Argeș Ionel Rădulescu; deputat P.N.Ț. de Argeș Nicolescu-Lungu; deputat P.N.Ț. de Argeș, învățător Nicolae Enescu-Tigveni; fruntaș țărănist (?)

Moartea sa a îndurerat conducerea națională a P.N.Ț.-ului. La înmormântarea sa au participat Ion Mihalache, Armand Călinescu, Grigore Iunian, Grigore Coandă, fruntașii organizației din Curtea de Argeș. A fost o zi de mare durere pentru toată comuna și pentru comunele vecine.

REGELE CAROL I
N. Enescu-Tigveni
Tipografia Profesională, București, nedatată

„Viața mea era așa strâns legată de această de Dumnezeu binecuvântată țară că doresc să îi las și după moartea mea, dovezi vădite de adâncă simpatie și de viul interes, pe care l-am avut pentru dânsa".

Carol I, în testamentul său

A murit regele Carol I. Când mulți Români îi cereau să treacă, în fruntea oștirii, granițele regatului pentru a deveni Regele tutulor Românilor, stabilind adevăratele granițe între care, nesupărată de nimeni, să viețuiască și să propășească națiunea română, Dumnezeu, împotriva așteptărilor noastre, a voit ca el să treacă hotarul vieții.

N-am pierdut numai un om, ci am pierdut un Rege Mare și un Înțelept de seamă.

El a fost – ca om – de o corectitudine morală ce-i dă dreptul de a fi așezat între sfinți; iar ca Rege a fost așa de demn și de chibzuit în toate acțiunile sale, încât Istoria îi va consacra pagini glorioase, care vor fi – pururea – cel mai curat izvor pentru întărirea noastră națională.

Ca și împăratul filosof Marc Aureliu, Regele Carol și-a dat seama că „Dumnezeu te asociază pentru o parte la guvernarea lumii, când îți încredințează conducerea unui popor; de aceia pentru a cârmui bine, trebuie să iei spiritul lui Dumnezeu chiar, să te înalți până la el".

Toţi Românii plâng sincer moartea Regelui Carol, căci în mintea lor apar în clară lumină foloasele unei domnii de aproape o jumătate de secol: din faptele sale, pe care bine le cunoaştem şi le preţuim, noi reconstituim pe Regele Mare şi Bun care, dacă nu ne va mai putea sprijini, rămâne totuş – pentru vecie – fala întregului neam românesc, căci el este icoana cea mai curată a datoriei şi a muncii fără preget.

Să-l urmărim, de când l-am cunoscut şi până în momentul când ne-a părăsit, să ne oprim mai mult asupra momentelor însemnate din vieaţă-i şi astfel să ajungem la cunoştinţa înaltei sale valori.

Alegerea unui prinţ străin pe tronul principatelor române a fost dorinţa Românilor, rostită în dese ocaziuni şi cu mult înainte de alegerea Domnului Carol. Prea multe răsboaie am avut noi Românii şi multe au fost şi pierderile ce-am îndurat.

Pentru a curma pofta de a ne înghiţi a duşmanilor şi a dobândi sprijinul moral al unor popoare care se desvoltaseră în pace, în timp ce noi pieriam în lupte nesfârşite şi tânjiam sub stăpânirea Turcilor, ca şi sub cârmuirea grecească ori sub protecţia Ruşilor, cum şi pentru a stârpi vrajba şi a pune capăt certurilor dintre boierii aspiranţi la domnie, trebuia să întemeiem o Dinastie.

Într-un memoriu alcătuit în anul 1829, se găseşte exprimată dorinţa ca, principatul alcătuit din Muntenia şi Moldova, a căror unire se plănuia în acea vreme, să fie cârmuit de un prinţ din familiile domnitoare în Germania de sus.

Acestei dorinţe i se împotriviau Rusia şi Turcia ce-şi disputau stăpânirea asupra ţărilor române şi, de părerea lor era şi Austria.

Capii revoluţiei din 1848, după mişcarea isbutită numai în parte, pornesc în pribegie prin ţările Apusului, se încălzesc la focul ideilor mântuitoare ce se aprinsese acolo şi, totodată, câştigă pentru neamul lor simpatia popoarelor de origină latină.

Mihail Cogălniceanu, mai înainte de a fi ministru credincios al Domnului Cuza şi susţinătorul nebiruit al reformei împroprietăririi ţăranilor, stăruia asupra ideii, de a se alege un Domnitor dintr-o dinastie europeană, căci era convins „că regimul viţios al domniilor de până acum n-a produs decât anarhie prin rivalităţile şi ambiţiile deşilor şi mulţilor aspiranţi, slăbiciune şi corupţie prin abuzurile şi nepotismul lor şi mai ales năvăliri şi răsboaie, prin despărţirea ţărilor şi prin supunerea domnilor la toate înrâuririle străine".

Ideia stabilirii unei dinastii europene în ţara noastră – deşi nu era admisă de reprezentanţii puterilor în congresul dela Paris – avea mulţi adepţi printre Români, căci această ideie răspundea unei trebuinţe naţionale.

Cuza-Vodă, Domnul care ocupă un loc binemeritat în inimile ţărănimii, ales Domn al Principatelor, el nu se considera decât un păstrător al puterii ce trebuia dată unui prinţ chemat să întemeieze Dinastia.

Curând după abdicare, fără a fi amărât, ci având acelaş suflet de mare patriot, el repeta încă faţă de prieteni că numai un prinţ străin poate fi o chezăşie pentru viitorul României.

Fusese detronat, în noaptea de 11 Februarie 1866, cel din urmă domn pământean şi reprezentanţii naţiunii grăbiau să cheme un prinţ străin pe tronul ţării. Deocamdată se gândiră la Filip de Flandra, fratele regelui Belgiei; acesta însă nu primi să domnească pentru un popor, care avusese parte de prea multe zile sbuciumate şi peste care se abătuseră multe furtuni. Repede Corpurile legiuitoare îşi îndreptară nădejdea către Prinţul Carol de Hohenzollern şi Dumnezeu, de astă dată, ne arătase pe acela, care nu se temea de furia valurilor, ci se simţea destoinic să conducă corabia la fericit ţărm. Dragostea iubitei sale mame, precum şi a surorilor, care nu se puteau împăca cu hotărîrea eroică a prinţului, nu l-a putut birui.

Franţa, Anglia şi Italia simpatizau pe Prinţul Carol. Împăratul Napoleon luase parte la botezul prinţului şi-l iubea

pentru virtuţile lui. Împăratul se înrudea chiar cu Prinţul Carol, căci bunica acestuia era fată de suflet a lui Napoleon Bonaparte, care ne-a luat apărarea în anumite împrejurări încât ajunsesem să cântăm:

„Bonaparte nu-i departe,
Vine să ne facă parte".

Despre Prinţul Carol, vestitul general prusian Moltke a rostit cânva această profeţie: „Tânărul principe de Hohenzollern va juca un rol în viaţă şi va face să se vorbească de el". Spre fericirea poporului român, acest rol mare l-a jucat ca Domn şi Rege al României.

Marele Ion Brătianu, care a avut norocul de a vedea, după clipe de desnădejde, că răsare şi pe cerul mult încercatei sale ţări, Soarele Isbăvirii, a călăuzit pe Prinţul Carol dela izvoarele Dunării şi până acolo, unde bătrânul fluviu îşi domoleşte mersul ca să asculte doina, plânsul acelui „copil al suferinţei" născut în văile Carpaţilor, unde o naţiune întreagă îl aşteaptă cu dor fierbinte şi nădejde multă.

Prinţul a venit în ţara noastră pe calea cea mai scurtă, dar şi cea mai primejdioasă, având a trece prin Austria care se afla în ajunul unui răsboiu cu Prusia. Înainte de a pleca, primeşte un noian de telegrame de felicitări şi urări, aşa că plecarea lui către noua patrie nu mai putea fi un secret.

Cu nume şi haine schimbate, Prinţul îşi făcu călătoria ca să nu poată fi recunoscut, mai cu seamă cât a străbătut Austria.

Când coborî din vapor la Turnu-Severin, căpitanul vaporului îşi muşcă buza că n-a putut ghici mai din vreme că „Domnul care călătorea la Odesa pentru afaceri" este chiar Prinţul de Hohenzollern, alesul naţiunii române. Pe tot drumul dela Turnu-Severin până la Bucureşti oamenii l-au întâmpinat cu urale, iar natura pretutindeni i-a ieşit înainte, gătită în flori şi verdeaţă – ca în luna Maiu.

Clopotele bisericilor şi salvele tunurilor au vestit în ziua de 10 Maiu 1866 intrarea Prinţului Carol în Bucureşti şi tot ele,

după 48 ani anunţau moartea aceluia care a deschis larg drumul progresului şi al gloriei neamului românesc.

În tot timpul domniei nu şi-a tăgăduit vreodată declaraţia făcută în răspunsul la cuvântarea pe care Preşedintele Adunării a rostit-o după depunerea jurământului: „Eu vă aduc o inimă sinceră, gânduri curate, o voinţă tare de a face bine, un devotament fără margini către noua mea patrie şi acel respect neclintit al legilor pe care le-am moştenit dela străbuni". Iar în proclamaţia către poporul român, cu aceiaşi inimă sinceră, mărturisea: „Sunt al vostru din toată inima şi din tot sufletul. Puteţi să vă întemeiaţi pe mine în orice timp, precum Eu mă întemeiez pe voi".

Al nostru a fost mereu Carol I şi înalta sa grije nu ne-a părăsit nici odată.

M.S. Regina, Îndurerata Soţie a fost mereu pentru sufletul Soţului Său, dogorit de dorinţe mari ori coprins de răceala vre-unei griji, o sfântă mângâiere şi, îşi aduc bine aminte veteranii, cari, cu crengi de brad şi lumânări aprinse, au petrecut la locul de veci pe Căpitanul lor, cu ce dulci cuvinte îi încuraja „Doamna" de-şi uitau durerile rănilor. Am simţit cu toţii jalea ce l-a coprins, când în pământul acestei ţări Şi-au îngropat scumpa şi singura lor odraslă.

În mulţumirea publică pentru durerea obştească a poporului la moartea fiicei sale, principesa Marioara, spune Carol I: „Religiunea copilei Noastre şi limba pe care a vorbit-o au primit pentru Noi o nouă sfinţire, căci fiecare cuvânt românesc Ne va aminti de acum înainte drăgălaşul sunet al dulcelui glas pe care n-o să-l mai auzim nici odată pe lumea asta".

Fără a fi trufaş ori pătimaş, preocupat numai de gândul de a face bine, întrebuinţând, şi când era vorba să dezarmeze pe cei răi, tot bunătatea, Carol I a putut să câştige stima şi încrederea poporului.

A pregătit armata făcând-o vrednică de Şeful ei ce era înzestrat cu adevărate virtuţi milităreşti. S-a îngrijit zi şi noapte de soarta poporului la a cărui conducere îl chemase Domnul, care-l va binecuvânta în veci, în loc să-l judece ca pe alţi răi conducători de popoare, sub cari supuşii gem şi îşi ridică mâinile către cer rugând pe Dumnezeu să le scurteze zilele.

Noi românii gemeam sub vechiul jug al stăpânirii turceşti.

În anul 1877, în ziua de 10 Maiu, încrezători în vrednicia Domnitorului şi a armatei, am proclamat neatârnarea ţării. Tot în acest an, Ruşii se revarsă asupra ţării noastre ca de aici să se scurgă pentru a ataca pe Turci. Domnul Carol, căruia îi ardea sufletul de dorinţa de a încerca vitejia sa şi a ostaşilor într-un răsboiu, oferi sprijinul său Ruşilor, cari ne-au refuzat la început.

Ţara noastră ajunsese a fi câmpul de tabără al oştirii ruseşti şi după socotelile Ruşilor, socoteli jignitoare pentru prestigiul Prinţului Carol, Românul nu putea fi bun la altceva decât să-şi stârpească vitele şi păsările sale ca să hrănească pe Muscali şi să doarmă afară pentrucă aceştia se făceau stăpâni în casa lui. Fiindcă Dumnezeu nu iartă pe cei îngâmfaţi, Ruşii au fost bătuţi de Turci şi nevoiţi să ceară, în chip cuviincios acum, ajutorul nostru. Ca la nuntă au mers ostaşii noştri la răsboiu şi n-avea unul un pic de jale în suflet, căci cu ei era inimosul şi viteazul Domn Carol „care suferă împreună cu ostaşii sub acoperişul de paie al colibei dela Poradim, pe ploaie şi pe ger în câmpul liber, când mai bine, când mai rău hrănit, mergând ziua şi noaptea în mijlocul lor, expunându-se la gloanţele duşmanului, căutând de răniţi".

În mesagiul prin care s-a deschis sesiunea corpurilor legiuitoare la 15 Noiembrie 1877, astfel laudă Domnul Carol armata română: „Cum oştirile române şi-au făcut datoria pe câmpul de bătaie, o ştie ţara, o spun vitejii şi puternicii noştri aliaţi, o recunosc şi duşmanii noştri. Soldaţii noştri n-au desminţit nobilul sânge ce curge în vinele lor".

De mult nu mai auziseră străinii de vitejia Românilor, vitejie care a mântuit şi pe Ruşi de primejdia înfrângerii. Dar purtarea Ruşilor după răsboiu se aseamănă cu a unui călător căruia i s-a răsturnat carul lângă casa ta: după ce ţi-ai rupt oasele ca să-i îndrepţi carul, el, în loc să-ţi mulţumească, şi-l încarcă şi mai bine cu rodul grădinei tale.

Sub conducerea Domnului Carol, care a comandat şi oştile ruseşti, faima vitejiei noastre s-a dus departe peste ţări şi mări. Căliţi în focul răsboiului, am căpătat mai multă tărie, ba chiar şi strălucire, în faţa atâtor popoare. Din oţelul tunurilor luate dela duşmani, i s-a făurit Domnului Carol o coroană de rege, cu care s-a încoronat în anul 1881 şi tot în ziua de 10 Maiu. Şi Rege trebuia să fie Domnul Carol, căci făcuse din- tr-un popor vasal un popor liber, dintr-un popor cu o poziţie nestatornică, un popor cu o poziţie bine stabilită.

Regele Carol a iubit pe ostaşi, căci ei garantează existenţa noastră ca popor, s-a interesat de traiul lor, i-a îndemnat la fapte vitejeşti şi, ca un bun creştin, s-a închinat la mormintele lor.

Trecuseră 25 ani dela răsboiul independenţei. Regele Carol s-a dus să mai vadă locurile pe unde au luptat ostaşii români cu Turcii şi cu multe alte greutăţi. Însuşi povesteşte că simţind o emoţiune adâncă, a călcat pământul amestecat cu sângele şi oasele vitejilor, şi că Mitropolitul din Vraţa l-a întâmpinat cu o mişcătoare cuvântare: „Sculaţi-vă, voinicilor, iată că a venit Regele vostru să vă mulţumească pentru jertfele voastre".

În tot convoiul funebru, steagurile sdrenţuite de gloanţe pe câmpul de luptă, deşteptau cea mai puternică emoţie; iar veteranii formau gruparea cea mai duioasă. Privindu-i îmi închipuiam cum spatele lor încovoiat de bătrâneţe a purtat raniţa, cum braţul lor s-a încordat cândva pe armă, cum Domnul Carol îi îmbărbăta, şi ochii mei atunci – ca şi ai altora – se umpleau de lacrimi.

– „Veterani, cari ați urmat smeriți trofeul vostru, pe care se afla așezat trupul neînsuflețit al Marelui Căpitan Carol I, Dumnezeu să vă mai facă parte de multe zile, ca să ne puteți povesti ce au simțit sufletele voastre în care, alături de amintirea vitejiei lui, și-a mai făcut loc și amintirea înmormântării lui, când preoții cântau că Marele nostru Rege se duce acolo *unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfârșit*.

Voi, cărora v-a rânjit moartea pe câmpul de bătaie, mergeți liniștiți pe drumul vieții și nu vă îngroziți, când veți fi gata să sfârșiți călătoria: dincolo de această vieață, este împărăția veșnică a drepților și veți întâlni iarăși pe Marele Rege Carol, care în viața sa, închinată intereselor poporului român, a fost Viteaz în timp de răsboiu și Mare în timp de pace. Socrate, filosoful antic, nu socotea altfel moartea, decât o punte de trecere în acea lume unde se aflau mulți oameni illuștri față de cari el avea o desăvârșită admirațiune".

Însemnătatea domniei Regelui Carol o înțelege tot Românul care știe să compare starea de lucruri ce exista în țară la venirea lui cu aceia pe care o lasă în țară acum, când intră în împărăția veșnică.

Bogăția țării a sporit mult; o rețea de căi ferate înlesnește transportul oamenilor, mărfurilor, produselor agricole.

Agoniseala Românului – multă, puțină – nu mai este jefuită de vrăjmași, cari, în trecut adeseori se ridicau împotri-vă-ne, aducând cu dânșii pustiire.

Școli de toate gradele s-au creiat în orașe si sate; lumina învățăturii de carte risipește besna neștiinței, mântuind pe oameni din robia întunerecului minții.

E liniște, e belșug, e mulțumire; doar un singur vaiet se aude: e vaietul țăranului, care trudește mult, dar se alege cu puțin.

Și se încredințase Regele Carol că țăranul, deși rău calificat de mulți ce nu-l cunosc, dovedește în răsboiu cel mai curat patriotism și este capabil de orice sacrificii pe altarul

patriei, cu toate că el – de multe ori – n-are în această țară decât dreptul de a-și exprima amarul în graiul românesc și de a înțelege cântările preotului în biserică, unde vine să-și mai descarce către Dumnezeu povara de necazuri ce-i apasă sufletul.

După cum multe văi rămân neîncălzite de soare, tot astfel multe din neajunsurile unui popor rămân oarecum necunoscute de un cârmuitor. Și față de Regele Carol, de multe ori s-a exagerat binele, s-a micșorat răul, s-a justificat nelegiuirea. Când însă cu propriul său ochiu a putut să vadă și cu a sa inimă să simtă, el n-a lăsat nimic nelecuit.

A simțit că dincolo de bariera orașelor, prin care se răsfață luxul, trăiește o țărănime săracă în ale cărei trupuri istovite licărește sfânta candelă a patriotismului și a muncii, a toate producătoare, dar lipsită de cuvenita răsplătire, și doria Bunul Rege să nu închidă ochii până n-o vedea că în această țară înzestrată de Dumnezeu cu multe bunuri, viețuiește o țărănime mulțumită, căci ea a smuls din ghiarele hrăpărețe ale dușmanului întreg pământul acestei țări și tot pe ea ne întemeiem ca să ajungem la întregirea definitivă a neamului românesc.

Regele Carol a știut prin politica sa înțeleaptă să câștige pentru regatul României atenția și simpatia popoarelor puternice.

Când răsboiul balcanic devenise un cumplit foc, când deoparte și de alta a Balcanilor curgeau râuri de sânge, când mulți bărbați politici din țara noastră păreau îngrijați de focul ce se întindea ca un pârjol amenințător, Regele – cu mintea sa prevăzătoare – da asigurări, cu prilejul sesiunii parlamentare din 1912, fiind de față și dl Daneff, că „glasul României va fi ascultat!"

El nu-și ieșea din firea sa de om înțelept nici atunci când dl Daneff venia în țara noastră să ne liniștească, declarându-ne că nici un Bulgar serios nu se gândește la luarea Dobrogei. Ce fel de Bulgari erau ostașii bulgari cărora li se arăta harta Bulgariei indivizibile, pe care Dobrogea era însemnată ca „parte din Bulgaria nedesrobită încă"?

Dacă aceştia erau Bulgari neserioşi, de ce mai stăruiau şefii lor să le cultive în inimi ura împotriva noastră?

Politica noastră din urmă – în ceeace priveşte conflictul balcanic – deşi poreclită de Bulgari politică de banditism, era aprobată în chip unanim de întreaga Europă, care ne dase însărcinarea de a restabili pacea în Balcani, astâmpărând pe Bulgari.

Mai repede decât apele ce ţâşnesc din coastele Carpaţilor, au coborât ostaşii români spre Dunăre şi, mai înainte de a trece dincolo, Bătrânul Rege salută avântul ostaşilor de acum, feciori şi nepoţi ai luptătorilor dela 1877, din sângele cătora isvorâse libertatea Bulgariei.

Pericolul era mare pentru Bulgari şi acea opinie bulgărească, de care ne tot vorbea dl Daneff, nu se mai putea împotrivi cererilor noastre drepte.

Prin tratatul dela Bucureşti se punea capăt răsboiului, iar Regele Carol, *sporindu-şi aureola de glorie, devenia stăpânul păcii, precum şi al oricărui răsboiu în Balcani.*

***

Un act juridic, un testament, măreşte cununa de virtuţi a Regelui Carol, smulgând din partea tuturor veneraţiune faţă de memoria lui. În acest act ni se înfăţişează Regele Carol ca mare patriot şi cucernic creştin.

Partea însemnată a testamentului este scrisă în 1899; în 1911 mai alătură un codicil. El n-a schimbat întru nimic testamentul său în cei din urmă ani pe care i-a mai trăit.

A fost Regele Carol I un caracter, ce nu şovăieşte chiar de s-ar dărâma totul sub dânsul şi în jurul său. Prevedea poate că moartea nu-i va da răgaz să-şi spună cele din urmă dorinţe, de aceia şi le-a exprimat din vreme în testament. Patria este şi în acest act cea dintâiu grije a lui. „Viaţa mea este aşa strâns legată de această de Dumnezeu binecuvântată ţară că doresc să-i las, şi

după moartea mea, dovezi vădite de adâncă simpatie şi de viul interes pe care le-am avut pentru dânsa", aşa spune în testamentul său.

Nu este vre-o instituţie de seamă pe care el să fi neglijat-o. A împărţit cu o mână darnică ajutoare însemnate pentru desvoltarea diferitelor instituţii. A dat pentru biserici, a dat pentru şcoli, a dat pentru orfani şi sărmani.

Din multe inimi nevinovate se vor ridica rugăciuni către Dumnezeu ca să-i facă parte Regelui Carol de sfântă odihnă în pământul ţării noastre.

A fost bogat Regele Carol; dar câţi oameni bogaţi nu trăiesc în această ţară şi n-au în viaţa lor decât singura grije de a-şi administra bunurile, cu care i-a hărăzit norocul. Să nădăjduim că fapta Regelui Carol va fi un îndemn pentru mulţi stăpânitori de avuţii; iar simţământul religios al Regelui, care-şi termină testamentul „înălţând rugăciuni fierbinţi către A-Tot-Puternicul ca să ocrotească deapururea România şi să răspândească toate harurile asupra poporului", să înveţe pe mulţi rătăciţi să-şi îndrepte ochii spre cer, căci acolo este Stăpânul care ne va cere socoteală de felul cum am întrebuinţat talantul ce ne-a fost încredinţat.

Regele Carol a fost viteaz ca Ştefan şi Mihaiu, darnic ca Brâncoveanu, evlavios ca Neagoe.

Cu el se întemeiază o dinastie, Dinastia Hohenzollern. Sub această dinastie, lăstarul latin sădit de Traian va deveni stejarul latinităţii din orient.

Ca Români şi creştini cu evlavie îngenunchiem la mormântul tău, o Rege Mare, care ne-ai creiat o zi glorioasă, ziua de 10 Maiu, dar ne-ai lăsat, plecând dintre noi şi o zi de mare doliu, ziua de 27 Septembrie, şi, închinându-ne, rugăm pe Dumnezeu aşa: „Doamne, care ai voit ca Regele Carol I să aibă o însărcinare grea în lumea aceasta de muritori, uşurează-i ţărâna în pământul ţării noastre, şi binecuvântează-l în veci aşa cum şi noi vom slăvi amintirea lui".

Şi tot acum, când o domnie nouă începe, să ne îndreptăm nădejdea şi credinţa noastră către Regele Ferdinand I şi să-l rugăm să-şi îndrepte privirile, mai cu seamă spre ţărani, cari, ca ostaşi de atâteaori au defilat pe dinainte-I, iar la căminurile lor se supun fără cârtire legilor şi mor cu zile, prăpădiţi de grele suferinţe.

Orice binefacere acordată ţărănimii este şi un act religios către Dumnezeu.

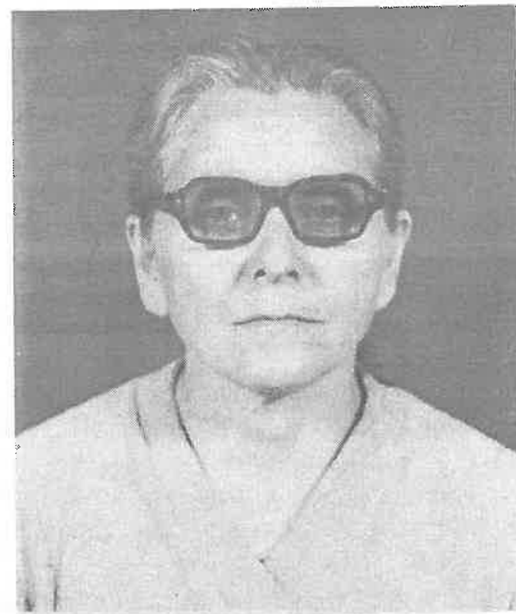
Din o ţărănime puternică şi mulţumită să-şi facă Majestatea Sa Regele Ferdinand I cel mai sigur reazim.

Iar în ceiace priveşte năzuinţele naţiunii române, să ne facem această socoteală: Ţărâna Arhanghelului Mihaiu, călcată de cisma urmaşilor ucigătorilor, se sbate şi îşi cere capul pe care – de atâta vreme – i-l ţinem despărţit de trup; să-i ducem capul înapoi!

Am avea atunci pentru paza noastră în cele trei părţi ale pământului locuit de Români trei voievozi de santinelă: Ştefan cel Mare la Putna, Carol cel Mare la Curtea de Argeş, şi Mihaiu la Turda, în Ardeal.

Ecaterina Margareta Enescu (soţia)

S-a născut la 4 noiembrie 1924, în comuna Valea Danului, judeţul Argeş. Tatăl era Gheorghe Popescu, preot paroh la Biserica din Valea Danului, viitorul ctitor al Bisericii Sfântul Gheorghe din Curtea de Argeş. Mama, Maria, era fiica primarului din Verneşti.

A urmat Şcoala Primară în comuna Valea Danului, apoi, în 1936, a fost înscrisă la Liceul „Maria Teiuleanu" din Piteşti, unde a urmat de la clasa I de liceu până la clasa a VIII-a de liceu, cum se spunea înainte, corespondentul claselor V-XII de astăzi.

Era cea mai apreciată elevă pentru rezultatele la învăţătură şi pentru „vocea de aur" cu care îşi impresiona atât profesorii, dintre care amintim pe directoarea liceului, dna Zenovie, profesoară de chimie-fizică, dna Stănescu, profesoară de română, cât şi colegii. Una dintre colege, dna Magdalena Dumitru, mărturisea că avea o admiraţie profundă pentru talentul şi comportamentul ireproşabil al colegei mai mari Ecaterina Margareta. „M-am apropiat de dânsa şi am simţit ceva sfânt". La sfârşitul unui spectacol în care Ecaterina Margareta a interpretat cântece franţuzeşti, „Dunărea albastră" şi „O, sole mio", toată sala s-a ridicat în picioare aplaudând minute în şir, ovaţionând

„vocea divină". A doua zi, fostul prefect al oraşului Piteşti, dl Tică Popescu, a venit la liceu pentru a o felicita pe dna directoare şi a-i cere date despre eleva Ecaterina, considerând-o „fala şcolii".

După liceu, s-a înscris la Conservatorul din Bucureşti, dar după doi ani, din cauza situaţiei materiale precare, a întrerupt studiile.

S-a căsătorit cu prof. Nicolae Enescu din Curtea de Argeş, fiul învăţătorului Nicolae Enescu-Tigveni, deputat naţional-ţărănist, şi al Liei Bălteanu. La şase luni după căsătorie, soţul a fost arestat pentru atitudinea sa anticomunistă. Acesta se va întoarce la soţia şi fiica sa Cătălina după şapte ani de cumplită detenţie. În acest timp, doamna Ecaterina a suferit din cauza privaţiunilor, peste care a reuşit să treacă doar datorită ajutorului lui Dumnezeu şi al tatălui său, preotul Gheorghe Popescu.

Casa pe care soţul o avea moştenire de la părinţi a fost ocupată abuziv de persoane care, cu aprobarea autorităţilor locale, profitau de situaţia grea, cu implicaţii politice, în care se afla familia. Doamna Ecaterina a fost dată afară din casă, locuind la părinţii săi. La întoarcerea soţului din închisoare, soţii au putut locui în propria casă doar datorită bunăvoinţei unui chiriaş care a cedat o cameră.

Doamna Ecaterina a mers de multe ori la închisoarea unde se afla soţul său, „dormind" noaptea pe valiza de lemn. Niciodată nu a putut să-l vadă iar pachetele pe care le aducea nu ajungeau la soţul său.

La revenirea soţului din închisoare, doamna Ecaterina Margareta l-a luat în Biserica Sfântul Gheorghe din Curtea de Argeş, ctitorie a tatălui său, preotul Gheorghe Popescu şi, în faţa Sfintelor Icoane i-a spus: „Nu am greşit cu nimic faţă de tine, faţă de noi, cât ai lipsit!"

Viaţa nu a fost blândă cu dânsa nici după revenirea soţului. În plină epocă comunistă, considerat un „duşman al

poporului", acesta nu a mai fost primit în învăţământ şi a plecat pe Bărăgan, în comuna Mănăstirea, unde a lucrat ca îngrijitor de porci, muncitor necalificat, şef atelier de împletituri. Familia a fost din nou despărţită timp de 10 ani. În această perioadă, doamna Ecaterina a fost „sufletul" familiei, încurajându-i pe toţi cu dragostea sa. Nu se lăsa niciodată învinsă. „Era o luptătoare", va spune mai târziu cineva care o cunoscuse.

Corul de cameră condus de prof. Ecaterina Margareta Enescu (în centrul imaginii), la Muzeul Curtea de Argeş, în prezenţa colonelului Gheorghe Eminescu şi a prof. Augustin Z.N. Pop, la întâlnirea din 31 ianuarie 1975 organizată de prof. Nicolae Enescu, dedicată aniversării a 125 de ani de la naşterea lui Mihai Eminescu.

A urmat Institutul Pedagogic din Bucureşti unde i-a avut colegi pe Corneliu Graur, arhidiacon la Biserica Boteanu din Bucureşti, astăzi pensionar, Valeriu Dobrescu, preot paroh la Biseriva Sfânta Treime din Azuga, Petre Geambaşu, cântăreţ,

profesor şi dirijor (al corului din Piteşti). Dintre profesorii de la Institutul Pedagogic amintim: la canto Mihail Ştirbei – tenor, Mircea Buciu – bas, ambii solişti ai Operei Române; Nicolae Popescu la cursul de dirijat, Mariela Rădulescu, pianistă renumită.

Ecaterina Margareta Enescu excela, după spusele fostului coleg, astăzi preotul Valeriu Dobrescu, prin „seriozitate, echilibru sufletesc, conştiinciozitate, altruism rar întâlnit. Era o mare admiratoare a muzicii, o simţea, o trăia intens, ne antrena în vraja sunetelor. La practica pedagogică şi la dirijat era în frunte, avea o voinţă şi o putere de muncă prin care ne trezea admiraţia".

A făcut sacrificii cutremurătoare ca să-şi crească copiii şi să le dea o educaţie aleasă: ambele fete au urmat Şcoala de Muzică nr. 1 din Bucureşti, Cătălina continuând cu Liceul „Gh. Lazăr" şi Facultatea de engleză-germană la Bucureşti, Lia urmând Liceul „Vlaicu Vodă" din Curtea de Argeş şi Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine, secţia franceză-română, din Bucureşti.

După terminarea Institutului Pedagogic, va fi numită profesoară de muzică la Şcoala Generală nr. 4, azi Şcoala „Mircea cel Bătrân", din Curtea de Argeş, unde va fi profesor titular până la pensionare. Va pregăti cu elevii un repertoriu coral valoros, incluzând fragmente din operele marilor compozitori al umanităţii, Enescu, Beethoven, Mozart, Verdi. A contribuit la educaţia morală şi muzicală a elevilor, fiind o profesoară şi un om model pentru ceilalţi. A obţinut numeroase premii la concursurile şcolare judeţene. Era apreciată şi admirată de colegii săi pentru pasiunea faţă de muzică, de profesie, pentru extraordinara energie cu care lucra cu corul şcolii însumând peste o sută de elevi, grupaţi pe trei voci. Aceste calităţi erau încununate de vocea de operă cu care o înzestrase Dumnezeu, voce care impresiona pe toţi care o auzeau. A realizat, pe propria cheltuială, un splendid cabinet de muzică în şcoală unde, prin

lecţiile desăvârşite pe care le realiza, prin permanentele audiţii muzicale, îi ducea pe elevi în minunata lume a muzicii.

În 2004, dna Enescu, dl Enescu, Gh. Păun

Ca dirijor, a condus Corul de Cameră al oraşului Curtea de Argeş, cor format din cadre didactice, care participa la concursuri muzicale judeţene, la evenimente importante din viaţa oraşului. În repertoriul corului erau şi compoziţii ale doamnei Margareta Enescu: cântecul liric „Mama", pe versurile poetului George Coşbuc, rugăciuni, dintre care este demnă de menţionat melodia pentru rugăciunea „Tatăl nostru", pe care doamna Margareta o interpreta cu o sensibilitate greu de exprimat în cuvinte, la sărbătorile religioase, în Biserica Sfântul Gheorghe.

Îşi dorea să pună bazele unei Asociaţii cultural-artistice care să reunească iubitorii de muzică din oraş, unde să ţină cursuri gratuite de canto, dirijat, compoziţie.

După ani de suferinţă, familia s-a reunit. Profesorul Nicolae Enescu a fost numit muzeograf la Muzeul Orăşenesc Curtea de Argeş, prin bunăvoinţa prim-secretarului Mohanu Vasile. În această calitate, prof. N. Enescu a organizat întâlniri cu mari personalităţi ale culturii româneşti. Folcloristul Harry Brauner evocă astfel momentul întâlnirii de la Curtea de Argeş: „Urma să vorbesc la masa rotundă despre *Probleme contemporane ale folclorului românesc*. Cartonul invitaţiei avea tipărit următorul citat din Blaga: *Prietene crescut la oraş, ca florile la fereastră, prietene care niciodată n-ai văzut câmp şi soare jucând sub peri înfloriţi, vreau să te iau de mână, vino să-ţi arăt brazdele veacului...* Mărturisesc că nu-mi amintesc să fi trăit de multe ori clipe atât de plăcute. Am avut bucuria să ascult un grup coral feminin, compus din orăşence, colege şi foste eleve ale profesoarei de muzică Enescu care, urmând buna tradiţie a dascălilor ei de la Conservatorul din Capitală, a prezentat două admirabile melodii vechi, aparţinând regiunii, frumos cântate după canoanele practicii populare, adică pe o singură voce. ...Masa rotundă *Elogiul folclorului românesc,...* o port în suflet drept nouă verigă în lanţul preţioaselor amintiri argeşene". (Harry Brauner, *Să asculţi iarba cum creşte*, Editura Eminescu, 1979, p. 325-326)

După revoluţia din 1989, doamna Enescu l-a susţinut pe soţul ei în crearea P.N.Ţ. - filiala Curtea de Argeş. A mers în Piaţa Universităţii pentru a semna articolul 8 al Proclamaţiei de la Timişoara. A compus cântecul „Martirii" - muzică şi versuri, dedicat deţinuţilor politici, martirului Corneliu Coposu cu care a stat de vorbă cu ocazia simpozionului P.N.Ţ. organizat de prof. Enescu la Curtea de Argeş. Acest cântec şi articolele publicate de prof. Enescu despre Corneliu Coposu au fost dăruite

Fundaţiei Corneliu Coposu din Bucureşti, la cererea doamnei Rodica Coposu, sora liderului ţărănist.

Doamna Enescu „a luptat" pentru toţi din familie: pentru soţ să uite calvarul închisorii, să-şi echilibreze sănătatea profund zdruncinată, pentru fete să aibă studii superioare, pentru nepotul Dănuţ să se bucure de copilărie alături ce cei mai buni bunici, împărtăşindu-i din harul său sufletesc, pentru nepotul Vlad să îmbrăţişeze cea mai frumoasă profesie - preoţia, pentru strănepotul Ioan să facă primii paşi în viaţă. Până la sacrificiu, doamna Ecaterina dăruia celor din familie mai mult ajutor, mai multă dragoste, infinită dragoste. „Dă-mi, Doamne, mai multă suferinţă, dar păzeşte-i pe ai mei, să nu sufere", spunea adesea unei prietene, pe patul de cumplită suferinţă. Spiritul său de sacrificiu trecea de graniţele familiei sale. Din modestul său salariu de profesor lua o parte pe care o hărăzea ajutorului săracilor, mergând la casele lor şi ducându-le haine şi mâncare. Era fericită, chiar când mânca modest, dacă ştia că a ajutat oamenii nevoiaşi să aibă ce pune pe masă.

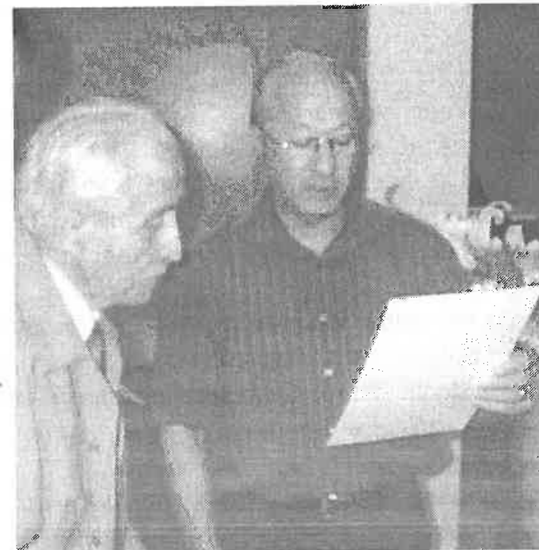
Spirit profund ataşat de învăţăturile lui Hristos, cu o viaţă morală exemplară şi un talent muzical excepţional, doamna Ecaterina Margareta Enescu şi-a lăsat amprenta sufletului său nobil asupra miilor de elevi, asupra tuturor celor care au avut fericirea să o cunoască, pe care i-a îmbogăţit spiritual, i-a sensibilizat faţă de muzică, faţă de creaţia omenească şi Dumnezeiască.

Nepotul doamnei Margareta, Dănuţ Enescu, îndurerat de pierderea bunicii şi a străbunicului, spunea: „Ce se va alege de lumea aceasta dacă mor oameni ca ei?"

DESPRE NICOLAE ENESCU

Gânduri la ceas aniversar

Drumurile noastre nu s-au întâlnit aproape deloc înainte de 1989. Îl ştiam însă destul de bine pe profesorul Nicolae Enescu prin cele două fiice ale sale, colege de breaslă, şi prin soţia sa Margareta, timp de şase ani colegă la Şcoala nr. 4 „Mircea cel Bătrân". Sigur că nimeni nu mi-a vorbit despre trecutul său, din cauze binecunoscute, tot aşa cum nici domnia sa nu a făcut-o nici după 1990 şi îl înţeleg acum, căci cum puteai să reduci la pulbere bătută de vânt un munte de suferinţă împietrită în închisorile Aiudului, Piteştiului sau Craiovei.

Cu prof. Gheorghe Nicuţ, primarul municipiului C. de Argeş, primind titlul de cetăţean de onoare al oraşului.

A fost dat să fie ca după 1990, odată cu transferul meu la Colegiul Național „Vlaicu Vodă", drumurile noastre să se întâlnească aproape zilnic, nu numai o dată, după o anumită vreme, plecând de acasă mai devreme cu zece minute pentru a profita de o discuție despre vremuri și despre „oamenii noi" ai acestor vremuri. Căci nu putea să nu observe că de fiecare dată aveam sub braț *România liberă,* ziar proscris pe atunci și port-drapel al vocii partidelor istorice.

Și, după un timp, când a reușit să mă cunoască îndeajuns de mult și când „întâmplător" ne întâlneam mai ales în fața sediului PNȚCD, a venit îndemnul care avea să-mi schimbe într-un fel cursul vieții: „Implicați-vă, domnule!"

Și m-am implicat. Am devenit membru al partidului a cărui figură respectabilă a fost și a rămas, iar apoi candidat fără șanse credibile la funcția de primar al municipiului. N-am cum să uit vreodată sprijinul moral și cuvintele pline de înțelepciune și blândețe cu care mă îmbărbăta atunci când, cuprins de deznădejde, eram pe punctul de a abandona lupta, sau când, ajuns pe această funcție, cu vorbe meșteșugite îmi dădea sfaturi în biroul unde, în alte vremuri, cu o singură excepție, era persoană non-grata. M-a sfătuit să îndur cu stoicism atacurile adversarilor, evitând de fiecare dată să facă uz de amintirile sale, când, după pușcărie, nimeni nu cuteza să-i dea un loc de muncă, condamnându-l a doua oară să îndeplinească funcții departe de excepționala sa pregătire.

A fost și este, după atâta suferință, de o bunătate fără margini. Căci cum poți caracteriza gestul său, ca la o sărbătorire a seniorului, „coleg de pușcărie", Corneliu Coposu, să spună: „I-am iertat pe toți", sau „Eu am făcut *numai* șapte ani de pușcărie"?

Sper că nu l-am dezamăgit. Mi-a spus-o în mai multe rânduri și, acum, după aproape doisprezece ani, încerc să cred că nici domnia sa nici oamenii Argeșului nu s-au înșelat.

La a 92-a aniversare, îl felicit și le mulțumesc și celor care s-au învrednicit ca numele său să fie așezat spre nemurire într-o carte dincolo de vremurile despre care vorbim.

Domniei sale, îi mulțumesc, îl rog să creadă în buna mea credință, îi doresc multă sănătate și să aibă sentimentul datoriei împlinite.

Profesor Gheorghe Nicuț
Primarul municipiului
Curtea de Argeș

Imagini de la comemorarea lui Corneliu Coposu (octombrie 2006), la Biserica Sf. Nicolae din Curtea de Argeş (sus, de la dreapta spre stânga: Nicolae Păunescu, prof. N. Enescu, Nicolae Băluţă, Gheorghe Nicuţ, primarul oraşului)

Intervievat de un reporter al „Antenei 1"

Lacrima profesorului

Mihai Golescu – *Argeşul,* 10 iunie 2006

Am tot amânat întâlnirea cu distinsul şi mult suferindul profesor Nicolae Enescu din Curtea de Argeş. M-am tot scuzat pentru mine însumi că nu-mi ajunge timpul, dar adevărul este că mă cam temeam de această întâlnire. De ce?

I-am invidiat adesea pe cei ce deţin arta de a consola. Eu, unul, n-o stăpânesc. Un om care a fost mai bine de şase ani la temniţă, închis de comunişti fiindcă a ascuns arme pentru partizani în podul casei, un om care a trecut pragul a 90 de ani de viaţă, este un om suferind. Fizic şi moral. Cum nu-l mai văzusem de ceva vreme pe Domnul Profesor, mai exact de când făcusem cu Domnia Sa o emisiune la „Nodul gordian" şi-i

publicasem memoriile din închisoare, îmi imaginam că voi întâlni un om ajuns la capătul puterilor.

L-am strigat, ca şi altă dată, la poartă, după care am intrat în curtea străjuită de tufe de lămâiţă. Mi-a ieşit în întâmpinare şi, de cum l-am văzut, mi s-a luat o piatră de pe inimă. Se mişca într-adevăr ceva mai greu, dar iată că mergea, nici vorbă să fie la pat, cum îmi spusese un cunoscut. M-a condus într-o încăpere garnisită cu icoane (probabil rămase de la socrul dânsului, renumitul preot de la Biserica Sf. Gheorghe), cu cărţi, cu mobilă veche şi cu o pianină decupată parcă din „Scrinul negru". Au venit şi doamna profesoară Lia şi nepotul Dănuţ, elev la Liceul „Vlaicu Vodă", aflat la doar câţiva paşi. Îi şi spun că-l invidiez că stă aşa de aproape de şcoală, fiindcă eu parcurgeam, fie iarnă, fie vară, 15 kilometri pe jos, de la Verneşti, ca să ajung la liceu.

Ne aşezăm la taifas. Încet, încet îşi aminteşte de anii de suferinţă, de închisoare, de soţia care rămăsese acasă cu doi copii mici, de faptul că la întoarcere nu l-a mai băgat nimeni în seamă. Ca să trăiască a trebuit să plece în Bărăgan, să îngrijească de porci. Într-un târziu, Vasile Mohanu, primul secretar al oraşului, s-a îndurat şi i-a oferit un post de muzeograf. Şi-mi arată, nu fără oarecare mândrie, ce fel de invitaţi a avut la muzeu, în această calitate: Harry Brauner, care i-a consacrat o pagină în cartea sa *Să auzi iarba cum creşte*, filosoful Ion Petrovici, închis şi el la Aiud, Constantin Bălăceanu Stolnici, Zoe Dumitrescu Buşulenga, Dumitru Stăniloaie, Mircea Vulcănescu, reputatul arhitect bucureşteaan I.D. Enescu, unchiul său, care a făcut şi proiectul casei care, din păcate, a ars. Îl doare şi acum faptul că, la aniversarea muzeului, conducerea a omis să menţioneze şi numele său. Lăcrimează. Are uneori sentimentul – pe nedrept, zic eu – că este considerat şi acum tot un „paria", cum l-au tratat comuniştii la ieşirea din închisoare. Cu respect, îmi permit să-l contrazic, reamintindu-i numele celor ce s-au interesat de el după 1989, inclusiv pe cele ale lui Coposu şi Diaconescu, apoi liderii partidelor locale, oameni de cultură din

oraş, presa. Da, da, zice, aşa este şi nu conteneşte să mulţumească „Argeşului" pentru atenţia acordată. Mă întreabă dacă poate să scrie un articol despre Nichifor Crainic, îi confirm, dar parcă tot nu înţelege cum poate acorda un fost ziar comunist atâta atenţie unor proscrişi ai regimului comunist. Lui, în primul rând, apoi „Experimentului Piteşti" de reeducare prin tortură a deţinuţilor. Lăcrimează din nou şi mă simt tot mai stânjenit că nu conteneşte cu mulţumirile, lucru de care mă temeam.

Cu Mihai Golescu şi soţia acestuia, Mariana Golescu

Nu ştiu ce să-i mai spun. Este evident că retrăieşte intens trecutul, cu suferinţele lui, cu torturile din puşcăriile de la Piteşti şi Aiud, cu privaţiunile la care a fost supus ulterior, cu umilinţele pe care le-au îndurat şi el, şi soţia, doamna Reta, care s-a prăpădit de vreo doi ani, şi cele două fete. Cum să-l consolez, ce să-i spun, fiindcă, iată, nici această lume nu-i mai bună, este plină la rându-i de nedreptăţi. Mă scoate tot el din încurcătură.

Haideți, zice, să facem o fotografie în curte, lângă tufa de lămâiță. Îmi plac atât de mult florile!

Tragem câteva cadre. Mâine poate că aceste fotografii cu profesorul de română Nicolae Enescu, unul dintre martirii fostului regim comunist, vor deveni istorie pentru cei ce vor veni după noi și vor vrea să știe cum a fost jumătatea de secol comunist în România. Plec și-l las lăcrimând pe Domnul Profesor. Promit să revin. Îl voi mai regăsi?

Seniorul, cultura și argila

Mihai Golescu – *Argeșul*, 30 octombrie 2006

Mă grăbesc sâmbătă la țară să mă întâlnesc cu o echipă de geologi. Au pornit astă-vară dealurile la vale și casa părintească este, ca și a altor consăteni, în pericol. Prietenul Florin Scărlătescu, recunoscut arhitect în zonă, mă sfătuiește să fac un foraj să văd pe ce fel de sol a fost clădită.

Mă grăbesc, dar nu pot să nu iau parte la comemorarea a zece ani de când Corneliu Coposu a trecut într-o lume, cred, ceva mai ordonată decât a noastră. Parastasul are loc la Biserica Sf. Nicolae din Curtea de Argeș, unde un alt martir, profesorul Nicolae Enescu, mă somează să fiu prezent. Are aproape 92 de ani, abia mai pășește, dar se ține drept și le întâmpină pe cele două surori ale Seniorului, Rodica și Flavia, cu o lumină de recunoștință, de parcă fostul mare lider al PNȚ i-ar fi fost lui frate. De fapt, i-a fost întru suferință, fiindcă au îndurat împreună chinurile închisorilor comuniste, cum le-a îndurat și părintele Chițu, care, împreună cu preotul Nicolae Mărgăritescu, oficiază slujba de pomenire.

N. Enescu, împreună cu surorile Seniorului Coposu

Privesc în jur. Lume puțină, dacă mă gândesc la copleșitoarea personalitate politică a lui Corneliu Coposu. Deși nu mai este țărănist, ci liberal, primarul Gh. Nicuț nu lipsește, cum nu lipsește nici actualul lider țărănist Ilie Cristea și un alt întemnițat, Aurel Ilea, acum un important om de afaceri în orașul Basarabilor. Încolo, câțiva oameni de cultură adunați, n-am nicio îndoială, de inimosul director al Bibliotecii municipale, dl. Marian Ghiță. Nu văd tineri deloc, dacă nu-l iau în calcul pe Dănuț, băiatul doamnei Lia și nepotul profesorului Enescu, ce împarte lumânări, ca unul de-al casei. Și nici prea multă presă nu văd. Este nelipsit Doru Bobi, de la „Argeș Expres", în finalul comemorării sosesc și băieții de la Antena 1, singurii de la televiziune, care îi iau un interviu profesorului Enescu. Vorbește vizibil emoționat, cum a făcut-o și părintele Chițu. Anii de închisoare, suferințele i-au marcat, dar cine mai are timp să se uite în urmă, să-și amintească de cei ce au umplut temnițele comuniste, de cei ce au fost la Canal, iar acum nu mai sunt decât un pumn de oase? Poate doar scriitorul Tudor Călin Zarojanu

care vine la comemorare să ne pună în brațe o excepțională „biografie tehnică" a Seniorului, aflată deja la a doua ediție, fiindcă prima s-a vândut ca pâinea caldă. „Rostul acestei cărți, adică al volumului *Viața lui Corneliu Coposu*, este imens – zice un confrate de breaslă. Avem imaginea unui personaj despre care nu se mai poate vorbi în limbajul pe care-l folosim atunci când descriem oameni politici".

Mă rupe de aceste gânduri echipa doamnei Petrescu, să mergem în deal să facem forajul, să vedem pe ce fel de pământ stă casa de la Vernești. Sunt din nou doar observator. Mă uit la cei doi bărbați cum își pregătesc sculele, le admir îndemânarea cu care lucrează la patru mâini, ca să învârtească burghiul ce pătrunde în stratul de pământ. Ce-o fi, argilă contractilă ori nisip? Sau și una, și alta, ceea ce ar fi cum este mai rău. Argila contractilă este păcătoasă pentru o fundație, fiindcă, în contact cu apa, se dilată, apoi, la căldură, se contractă și apar fisurile. Fisuri care dărâmă edificiul, oricât de solid ar fi.

Urmărind-o pe doamna Petrescu adunând probele geologice, după ce am ascultat la comemorare prin ce au trecut și Corneliu Coposu, și profesorul Enescu, și părintele Chițu, am impresia că societatea noastră postdecembristă se comportă întocmai ca o argilă contractilă, mereu dispusă să ia apă, să crape, să se fragmenteze în mii de bucăți, deloc îngrijorată de edificiul ridicat deasupra ei. Cea mai bună dovadă este felul în care l-am „ajutat" pe Vosganian să devină comisar european. Sau, ca să fiu și mai la subiect, felul în care mulți dintre noi l-am privit pe Corneliu Coposu imediat după '89, pe fruntașul politic al cărui destin dramatic s-a consumat pentru a așeza acest neam sub semnul democrației, adevărului, dreptății. Intoxicați, mulți dintre noi am aflat târziu, destul de târziu, că o bună parte din viață și-a petrecut-o în închisoare, nu „mâncând caviar cu polonicul la Paris". Până să aflăm noi bine acest adevăr, Corneliu Coposu nu prea a mai avut nici el răbdare și s-a dus să caute o lume în care recunoștința nu-i floare rară.

În fața Casei de Cultură din C. de Argeș, cu Tudor Gheorghe

Omagiu profesorului Nicolae Enescu

Al. Th. Ionescu – *Argeș Expres*, 7 iulie 2006

Astăzi Biblioteca Municipală, la inițiativa harnicului ei șef, îl va sărbători pe profesorul Nicolae Enescu. Ajuns la o vârstă patriarhală – 91 de ani! – domnul profesor Nicolae Enescu este o figură unică a orașului nostru. El poate ilustra cel mai bine cât poate suferi un om de-a lungul unei vieți, fără să își piardă demnitatea, verticalitatea, onoarea.

Lungii ani de pușcărie l-au îmbogățit, pentru că, dincolo de purificarea sufletească provocată de suferință, vecinătatea de celulă și de penitență cu un Corneliu Coposu, ca să dau un singur nume, nu putea să nu lase urme adânci și să nu-i marcheze existența.

Om cu o solidă cultură clasică, „demodat” după gustul grăbit și superficial al unora, domnul profesor Enescu te poate „plimba” de-a lungul, de-a latul și mai ales în profunzimea literaturii sapiențiale, îți poate cita în original din marii clasici ai gândirii latine și poate emite judecăți de valoare în care scepticismul vârstei șlefuiește prospețimea formulărilor.

Pe la jumătatea anilor 90, oricare dintre oamenii politici locali – și nu numai – se simțea mândru să fie văzut în compania domnului profesor Nicolae Enescu. Credea, spera că astfel va capta ceva din superioritatea intelectuală și din tactul politic al domnului profesor.

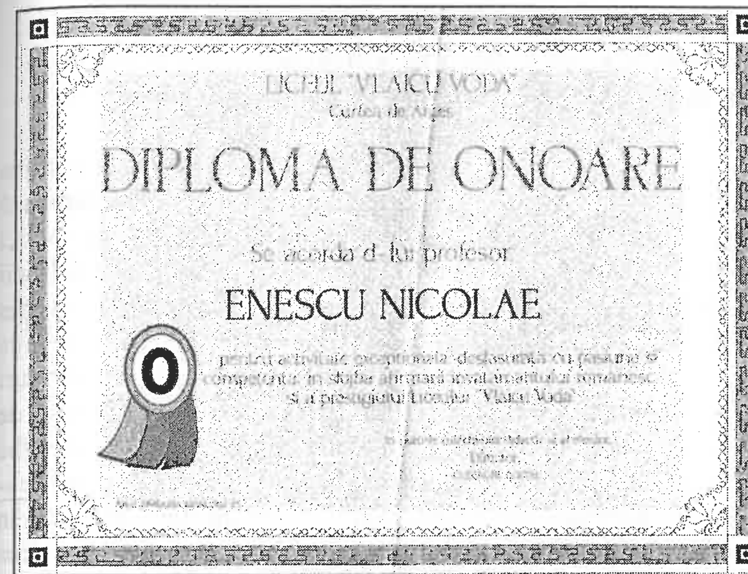
Astăzi, aceștia, ajunși stăpâni peste bucate, fie nu-l mai bagă deloc în seamă, fiind mult mai interesați de rotunjirea conturilor și de lustruirea statuilor noilor stăpâni, fie, când o fac, afișează o superioritate tâmpă care pe ei îi dezonorează, iar pe domnul Enescu îl mâhnește.

Dezamăgirilor pricinuite de dispariția P.N.Ț.-ului din prim-planul politicii naționale și locale li se adaugă și tot felul de mârlănii pe care domnul profesor Enescu le suportă cu stoicism – un cuvânt despre care mulți dintre politicienii locali n-au habar, că nu e lucrativ, adică nu produce bani.

Suferind profund din cauza dispariției Doamnei Sale, plecate dincolo, domnul Enescu are totuși bucuria tăcută să-și vadă copiii, nepoții și strănepotul înconjurându-l cu dragoste.

Tot cu dragoste îi spun și eu acum simplu: La Mulți Ani, domnule profesor!

Restul e numai respect. Adică tăcere.

Două dintre diplomele primite

Aniversarea prof. Nicolae Enescu
Doru Bobi – *Argeş Expres*, 4 iulie 2006

Soarta a vrut ca prof. Nicolae Enescu să vadă lumina zilei acum 91 de ani, tocmai în ziua în care S.U.A. îşi serbează independenţa. Exponent al generaţiei de intelectuali interbelici format la şcoala unor monştri sacri ai culturii şi politicii româneşti dintr-una din cele mai prolifice epoci ale istoriei noastre, a fost aruncat de către comunişti în puşcărie, ca participant la mişcarea de rezistenţă împotriva unei orânduri atipice. Experienţele trăite la Piteşti, Craiova, Aiud alături de Corneliu Coposu, Istrate Micescu, Radu Gyr, Gheorghe Brătianu, Marin Piţigoi şi alţi martiri ai opoziţiei antibolşevice i-au marcat definitiv viaţa. Ostracizat, şi-a găsit cu greu locul în societatea socialistă multilateral dezvoltată. După prăbuşirea acesteia, a fost ctitorul PNŢCD Curtea de Argeş şi mentorul multor politicieni aflaţi şi astăzi în luminile rampei, care îl respectă sau încearcă să-l uite – fiecare după cum îi este firea.

Astăzi marchează borna existenţială cu nr. 91 înconjurat de membrii familiei şi oamenii care îl iubesc. Cu tot respectul pentru suferinţele sale mai vechi sau mai noi, ne facem o datorie de onoare din a-i ura tradiţionalul „La Mulţi Ani!".

Comemorarea seniorului Coposu, simbol al unităţii naţionale
Dori Bobi – *Argeş Expres*, 30 octombrie 2006 (fragmente)

În curând se vor împlini 11 ani de la trecerea definitivă în istorie a celui care a fost Corneliu Coposu (1914-1995),

Cu Gh. Păun, la o lansare de carte a acestuia, în 1999

personalitate politică a cărei statură morală a impus într-atât, încât chiar şi cei mai înverşunaţi adversari i-au regretat dispariţia, afirmând că soarta ţării noastre ar fi fost cu totul alta dacă ar mai fi trăit măcar vreo câţiva ani. Numărul celor care l-au cunoscut de aproape, fiindu-i alături în lupta anti-comunistă, se reduce pe zi ce trece. Prof. Nicolae Enescu este unul dintre cei care a fost şi a rămas un prieten al familiei marelui dispărut.

Ani la rând, înainte ca bolile pușcăriilor comuniste accentuate de vârsta biologică înaintată, a organizat comemorări pentru seniorul politicii românești, la Biserica Sf. Nicolae. Șirul acestora s-a întrerupt, pentru a fi reluat anul acesta, când colegii țărăniști au îmbrățișat ideea continuității. (...) Manifestarea de suflet care a reunit oameni de diverse convingeri s-a desfășurat sâmbătă.

În jurul orei prânzului, numeroși argeșeni se adunaseră la Biserica Sf. Nicolae pentru a cinsti memoria celui care a fost liderul politic Corneliu Coposu. (...)

Un moment emoționant l-a constituit sosirea singurelor surori rămase în viață ale seniorului Coposu, respectiv Steluța Lucia-Rodica (n. 26 sept. 1932, licențiată a Institutului Politehnic București) și Flavia Lucia-Terezia, căsătorită Bălescu (n. 6 dec. 1924, licențiată a Facultății de Științe Economice București), dar mai ales revederea acestora cu prof. Nicolae Enescu. Acesta, condus de către primarul Gheorghe Nicuț, căruia la rându-i i-a îndrumat primii pași în politica de după 1990, a urcat trudnic treptele bisericii. Slujba de pomenire a fost oficiată de către actualul preot paroh, Nicolae Mărgăritescu, și unul dintre înaintașii săi, părintele Vasile Chițu, fost deținut politic în urmă cu vreo 60 de ani, tovarăș de suferință cu unii dintre cei prezenți și cu Corneliu Coposu.(...)

Prof. Nicolae Enescu și-a cerut iertare asistenței pentru că nu mai are vigoarea de altă dată: „Sunt bolnav de mai bine de 8 luni de zile și urmele Aiudului mă dor mai mult decât oricând..." Emoționanta sa evocare a punctat întâlnirile cu Corneliu Coposu prin pușcăriile de la Craiova, București și Aiud, dialogurile purtate din priviri, apoi zvonurile despre moartea seniorului lansate de gardieni din ordinul odiosului comandant Dorobanțu, pentru a testa reacțiile deținuților politici, apoi aflarea adevărului, după mai mulți ani, și mai târziu, întâlnirile peste ani, când îl ruga să-i recite poezia lui Radu Gyr, „Iisus în celulă"... Încă o dată prof. Enescu a afirmat că a iertat,

dar nu poate uita că din cei peste 272.000 de deținuți țărăniști, puțini au fost cei care s-au mai întors acasă pentru a trăi în teamă de Securitate, obsedați că ar putea fi din nou „ridicați" și aruncați în temniță. (...) „Pentru unii dintre noi, Corneliu Coposu n-a murit, ci a plecat să se odihnească puțin. În curând ne vom reîntâlni într-o lume mai bună și mi-e teamă că am să-l întristez când îi voi spune ce se întâmplă pe aici..."(...)

Înconjurat de familie; în față, ținându-l de braț, Cătălina, fiica născută pe când N. Enescu era la Aiud, în spate, cea de a doua fiică, Lia, alături de Dănuț, fiul său; lîngă acesta, Paul-Adrian Cristescu; în dreapta, N. Păunescu și I. Cristescu-Mușătești; în față, Maria Anca și fiul acesteia

Împreună de 52 de ani

De vorbă cu domnul profesor Nicolae Enescu
Laura Ilie – *Argeş Expres*, 7 noiembrie 2000

Margareta şi Nicolae Enescu s-au căsătorit în urmă cu 52 de ani. Au fost despărţiţi doar 7 ani, cât el a făcut închisoare politică la Piteşti, Craiova, Aiud. Acum, îşi trăiesc bătrâneţele liniştiţi, înconjuraţi de dragostea copiilor şi a nepoţilor, într-o casă din Curtea de Argeş. „O dragoste romantică" ce a dărâmat toate barierele, ar putea fi caracterizat sentimentul care îi uneşte pe cei doi.

Lângă Liceul „Vlaicu-Vodă" din Curtea de Argeş se află o casă frumoasă, construită în vremurile „bune" de dinainte de 1950. În grădină, sub o viţă-de-vie ale cărei frunze căpătaseră culoarea ruginie a vinului vechi, am stat de vorbă cu proprietarul casei, domnul profesor Nicolae Enescu, o personalitate a PNŢCD-ului argeşean, o figură emblematică pentru ceea ce a însemnat suferinţa pentru o idee, pentru un crez de la care nu a abdicat niciodată. Pe parcursul discuţiei noastre domnul profesor a pomenit nume ale unor persoane binecunoscute – Radu Gyr, Istrate Micescu şi mulţi alţii, pe care domnia-sa i-a întâlnit de cele mai multe ori în închisoare. Dar să începem povestea dragostei romantice a soţilor Enescu.

„Ne-am cunoscut într-o stare de decepţie a mea, când vedeam în jurul meu idealuri pierdute", îşi începe confesiunea profesorul Enescu. Făcând aici o paranteză, trebuie menţionat că el a fost un lider studenţesc anticomunist, drept pentru care a fost exmatriculat de la Facultatea de Drept, apoi reprimit, dar tânărul Nicolae a preferat Facultatea de Litere, pe care a absolvit-o după 1940. Dl. Enescu provine dintr-o familie cu tradiţie politică, tatăl său fiind deputat ţărănist apreciat de mai-marii partidului.

După ce a terminat facultatea, N. Enescu a revenit la Curtea de Argeş ca profesor la actualul Liceu „Vlaicu-Vodă" şi

la seminarul pedagogic. Doamna Margareta, fiică de preot, era studentă la Conservator – „avea o voce foarte frumoasă", îşi aminteşte cu nostalgie soţul ei. Tatăl Margăi, cum îi spunea cu mare dragoste Nicolae, a fost ctitorul bisericii Sf. Gheorghe din Curtea de Argeş, unul dintre cele mai frumoase lăcaşuri de cult din zonă. „Eu eram prea sărac şi prea modest îmbrăcat", povesteşte domnul profesor, „şi-o urmăream de departe. Era tare frumoasă".

La intrarea Liceului „Vlaicu Vodă", la o revedere de promoţie

Un alt nume ilustru este pomenit de interlocutorul nostru, în contextul întâlnirii lui cu cea care i-a devenit soţie. „Într-o zi m-am dus la Biserica Domnească să-l văd pe Nicolae Iorga, care venise aici împreună cu un grup de savanţi. Am văzut-o pe ea şi

am fost încântat. Simţeam că şi ea se uită la mine altfel. Am oprit-o pe stradă şi am întrebat-o: *Sunteţi fata părintelui Gheorghe Popescu*? I-am sărutat mâna şi am rămas cu buzele lipite pe mâna ei puţin mai mult... Făceam poezii... Eram un romantic întârziat", se confesează bătrânul sub frunza de viţă, zâmbind în amintirea acelor ani. Clipa de linişte care urmează nu poate fi întreruptă nici chiar de un reporter curios... „Ne-am căsătorit în decembrie 1948. Era o zi frumoasă, fără zăpadă..."

O dragoste mare i-a unit şi îi uneşte pe cei doi. „Veneam de la ore şi mă aştepta. Elevii mei îmi aduceau flori pentru ea. *Dom' profesor, uitaţi un buchet să îl daţi doamnei."*

Fericirea soţilor Enescu nu a durat atunci decât 6 luni. „Îmi amintesc că predam Eminescu la o clasă de liceu. Le-am spus copiilor *Astăzi ne întâlnim cu marele Eminescu,* când s-a deschis uşa şi au apărut cinci haidamaci, iar unul dintre ei mi-a întins un ordin de arestare! Mă simţeam urmărit, având în vedere trecutul meu anticomunist din perioada studenţiei, şi chiar câţiva elevi m-au întrebat *Ce faceţi dom' profesor, păreţi schimbat, aţi păţit ceva, vă putem ajuta?* În sfârşit, când au intrat cei cinci în clasă am făcut eforturi ca şcolarii să nu-şi dea seama ce se întâmplă, le-am spus că rămân câteva momente singuri şi am plecat".

De atunci, 7 ani nu şi-a mai văzut familia. A fost închis întâi la Securitate la Piteşti, apoi dus la Aiud. Despre cei pe care i-a întâlnit în puşcărie şi despre ceea ce-a pătimit acolo se poate scrie o carte întreagă. De altfel, profesorul Enescu are în plan scrierea unui volum, şi noi îi urăm să reuşească acest lucru. Cât timp a fost închis i s-a născut o fetiţă, Cătălina. Doamna Margareta i-a trimis fotografia ei într-un borcan de cremă de ghete. Este inutil să mai spunem cît de grea a fost viaţa soţiei al cărei soţ era deţinut politic. A fost evacuată din casă şi s-a mutat cu copilul la tatăl ei, părintele Gheorghe Popescu.

De la dreapta spre stânga: fiica dlui N. Enescu, Cătălina, fiul acesteia – Vlad (preot), cu soţia – Adina şi fiul – Ioan, strănepot al dlui N. Enescu; în stânga, fiica Lia şi, alături de ea, fiul Dănuţ

De parcă cei 7 ani de Aiud nu ar fi fost de ajuns, Nicolae Enescu a mai făcut încă 10 ani de alt fel de închisoare – domiciliu forţat în Bărăgan, comuna Mănăstirea, din judeţul Ilfov.

După mulţi ani, bărbatul s-a întors acasă cu 137 de lei în buzunar, „valoarea" muncii sale într-o fabrică. „Am ajuns la gară şi aşteptam birjele. L-am văzut pe Nilă birjarul, pe care îl ştiam dinainte de această cumplită perioadă şi m-am dus la el, să-l rog să mă ducă acasă. Iniţial n-a vrut să mă ia pentru că nu mă cunoştea, dar când i-am spus cine sunt m-a luat. Tot drumul a strigat: *Ştiţi pe cine aduc acasă?! Pe dom' profesor Enescu!"* Îl trec lacrimile când îşi aminteşte de întâlnirea cu soţia şi cu fiica pe care încă nu o cunoscuse... *„Hai la Cătălina...* mi-a zis soţia, şi când am intrat în cameră, am văzut un îngeraş care se juca pe pat...", ne-a mai spus profesorul Enescu.

Viața lor a intrat oarecum pe un făgaş normal. Din când în când era chemat la Securitate şi se simțea urmărit. La doi ani de la sosirea acasă s-a născut cea de-a doua fetiță a soților Enescu. Acum au nepoți şi chiar un strănepot.

Alături de colegii din Liceul „Vlaicu Vodă", la o revedere de promoție

„O dragoste romantică", spunea la începutul discuției noastre Nicolae Enescu. Într-adevăr, o dragoste romantică i-a ținut împreună toată viața. Din păcate, doamna Margareta Enescu nu a fost prezentă alături de soțul ei, sub viță, la lunga confesiune a acestuia. Din fericire, el a putut să ne povestească şi pentru ea. Cunoscându-se atât de bine, îndrăgostiți şi la 86 de ani (el) şi 78 de ani (ea), sunt un singur suflet. Au pătimit, au îndurat multe, au trăit multe împreună. Cel mai important a fost însă că s-au iubit. Cu adevărat. Romantic, zice profesorul Nicolae Enescu şi probabil e de acord şi doamna.

Am încercat să vă prezentăm povestea a doi oameni. Iar dacă după ce veți fi citit cele de mai sus vi s-au umezit ochii sau ați fost măcar puțin impresionați, înseamnă că am reuşit să vă redăm ceva din emoția pe care reporterul a simțit-o sub acea viță-de-vie, în soarele cald al toamnei şi în parfumul evocat al vremurilor de altădată.

ADDENDA

CONSILIUL SUPERIOR AL AGRICULTURII
TRUSTUL CENTRAL GOSTAT
G.A.S. MÎNĂSTIREA
Com. Mînăstirea, Raion Oltenița, Reg. București
Eșire Nr. 3138, 1964 Luna Mai, ziua 23

ADEVERINȚĂ

Se adeverește de noi că Tov. ENESCU NICULAE este salariatul acestei gospodării din anul 1956 și a avut funcțiile de:

1. Lector la Școala Profesională de Ucenici depe lîngă Gospodăria Agricolă de stat Mînăstirea.
2. Șef serviciu A.L.T.
3. Muncitor permanent,

iar în prezent – Șeful Atelierului de împletituri.

Pe tot acest timp, a avut o atitudine corectă față de muncă și oameni ducînd la îndeplinire toate sarcinile care i s-au încredințat pe linie profesională.

Ca lector la școala profesională de ucenici a lucrat timp de 2 ani conducînd efectiv această școală în pregătirea cadrelor profesionale de mecanizatori necesare gospodăriei.

Ca șef al atelierului de împletituri a desfășurat o intensă activitate, iar în cursul anului 1963 a realizat și depășit sarcina de plan dînd un beneficiu gospodăriei de lei 54.000 peste plan. Întregul atelier a fost fruntaș în producție.

Paralel cu munca profesională, a sprijinit Comitetul Sindical din gospodărie pe toată perioada, în acțiunile cultural artistice.

Brigada artistică de agitație ajutată în pregătirea textelor și regie de către Tov. Enescu Niculae a obținut mențiune pe țară la al V-lea concurs al sindicatelor.

În prezent sprijină efectiv brigada artistică de agitație care s-a clasat pe locul 1 la cel de al 6-lea concurs, cu perspective de a se califica și la concursul pe regiune.

Eliberăm prezenta spre a-i servi la încadrarea în învățământ.

DIRECTOR   Șef serviciu Evid. Personal

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Str. Spiru Haret nr. 12 — Telefon 33.00.40

DIRECȚIA GENERALĂ A ORGANIZARII, REȚELEI ȘI CONTROLULUI

Compartimentul Controlul special

Data: 25 martie 1972

Nr. 12185/1971

Tov. Enescu N. Nicolae
Str. Negru Vodă nr. 137
Curtea de Argeș

Urmare memoriului adresat conducerii ministerului, vă facem cunoscut că s-a reanalizat situația dv. și nu s-a aprobat numirea din nou în învățămînt.

INSPECTOR GENERAL,
I. Dumitrașcu

ID/UN-3 ex.
25.III.1972

Înștiințarea că NU i se aprobă revenirea în învățământ...

Dosar nr. 299/1970
JUDECĂTORIA CURTEA DE ARGEȘ, JUDEȚUL ARGEȘ
SENTINȚA PENALĂ Nr. 253
Ședința publică din 13 aprilie 1970
Președinte – Virgil Ilie
Judecător – Goia Sebastian
Procuror – Epure Petre
Grefier – Badea Lucia

Pe rol soluționarea cererii de reabilitare introdusă de Enescu N. Nicolae, domiciliat în orașul C. de Argeș, Str. Negru Vodă nr. 137, jud. Argeș.

La apelul nominal făcut în ședința publică s-a prezentat petiționarul Enescu Nicolae.

Procedura legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei după care, considerîndu-se că procesul este în stare de judecată, s-a acordat cuvîntul în fond.

Avînd cuvîntul petiționarul a solicitat admiterea cererii arătînd că îndeplinește condițiile cerute de lege, privind reabilitarea judiciară.

Procurorul avînd cuvîntul a pus concluzii pentru admiterea cererii.

INSTANȚA

Asupra acțiunii penale de față:

La data de 12 februarie 1970, numitul Enescu N. Nicolae, domiciliat în orașul C. de Argeș, Str. Negru Vodă nr. 137, jud. Argeș, a introdus cererea prin care solicită să fie reabilitat Judiciar de pedepsele la care a fost condamnat, respectiv pedeapsa de 5 ani închisoare corecțională și 5000 lei amendă pentru art. 209 lit. b, vechiul cod penal, pronunțată de Tribunalul Militar Craiova, prin sentința penală nr. 321 din 2 martie 1949, precum și de pedeapsa de 3 luni închisoare și 100 lei amendă, pronunțată prin sentința penală nr. 429/1941, a Curții Marțiale Teritoriale București.

Petiţionarul arată că, de la data executării ultimei pedepse şi pînă în prezent, au trecut aproape 20 de ani, în această perioadă de timp nu a mai suferit nici-o altă condamnare, este în cîmpul muncii, are o comportare bună atît în familie cît şi în societate.

0406 28 SEP. 1960

ADEVERINŢA

Se adevereşte de noi ca tov ENESCU NICOLAE, este salariat permanent al acestei gospodarii, în funcţia de îngrijitor porci şi are un salariu lunar de 650 lei –

Dam prezenta pentru a-i servi la spital fiicei sale ENESCU LIA.

DIRECTOR

Economist Salarizare

Adeverinţă îngrijitor porci, 1960

La dosar, s-au depus acte din care rezultă că în anul 1941, numitul Enescu Nicolae, a fost condamnat prin sentinţa penală nr. 42/1941, a Curţii Marţiale Bucureşti, la 3 luni închisoare şi 100 lei amendă, iar în anul 1949, prin sentinţa penală nr. 321 din 2 martie 1949, Tribunalul Militar Craiova, sentinţă rămasă definitivă prin respingerea recursului, Enescu Nicolae a fost condamnat la 5 ani închisoare, şi 5000 lei amendă, pentru delictele de uneltire contra ordinei sociale şi deţinere ilegală de armă.

ADMINISTRATIA PATRIARHALA

FIŞA DE ANGAJARE

Numele Enescu Prenumele Nicolae
Data naşterii: Anul 1915 Luna Iulie Ziua 4
Localitatea Tigveni Judeţul Argeş
Domiciliat în C. de Argeş strada Negru Vodă nr. 13
Sectorul .... Judeţul Argeş
Buletin de identitate Seria S nr. 280038 eliberat de Miliţia C. de Argeş cu nr. 162713 din 8 Iulie 1969
Căsătorit da copii două fete
Pentru postul de profesor la Seminarul teologic
Data ....

ŞEF SERVICIU,   ŞEF BIROU,

AVIZUL MEDICAL

MEDIC
Dr. Marinescu

Este pensionar limită de vîrstă ....
Este pensionar invaliditate gradul ....

Fişa de angajare ca profesor la Seminarul Curtea de Argeş

Această pedeapsă a fost executată, petiţionarul eliberîndu-se din penitenciar la data de 28 aprilie 1954, conform

biletului de eliberare nr. 25/52/1954, eliberat de Penitenciarul Aiud.

De la această dată, conform comunicării I.M.J. Argeş, petiţionarul Enescu Nicolae, nu a mai suferit nici-o condamnare, şi aşa cum rezultă din actele, lucrările dosarului a domiciliat în oraşul C. de Argeş precum şi în comuna Mînăstirea din Judeţul Ilfov, în prezent avînd domiciliul tot în C. de Argeş. Petiţionarul este în cîmpul muncii, salariat al Liceului Teoretic din C. de Argeş, unde predă limba franceză, ocupîn-du-se şi de cercul literar al şcolii. Conducerea Liceului, prin caracterizarea întocmită şi depusă la dosar, arată despre petiţionar că este un om competent care depune multă pricepere şi exigenţă în îndeplinirea sarcinilor profesionale, are o bună pregătire pedagogică şi de specialitate, iar din dispoziţiile martorilor Voiculeşti (sic!) Constantin şi Necula Ilie, rezultă că în afară de o bună pregătire profesională şi de interes în muncă, în viaţa de toate zilele în societate şi în familie, petiţionarul a dovedit o înaltă ţinută morală, o participare intensă la viaţa culturală a oraşului.

Aceiaş comportare bună, petiţionarul a vădit-o şi în unităţile în care a lucrat, mai înainte de a fi profesor, respectiv la I.A.S. Mînăstirea, judeţul Ilfov, C.L.F. Curtea de Argeş şi Liceul Corbeni.

Din probele dosarului, rezultă că petiţionarul nu mai are de plată nici-un fel de sume provenind din amenzi s-au (sic!) cheltuieli judiciare.

Potrivit dispoziţiunilor art. 137 cod penal, cererea de reabilitare judiciară, (sic!) este admisibilă, dacă solicitantul nu a suferit o nouă condamnare, în intervalul prevăzut de art. 135 cod penal, are asigurată existenţa, prin muncă, are o conduită bună, a achitat cheltuielile de judecată şi despăgubirile la care a fost condamnat.

Ţinînd seama de aceste prevederi, şi avînd în vedere întregul material probator administrat în cauză, instanţa

consideră că Enescu Nicolae, (sic!) îndeplineşte condiţiile cerute de lege privind reabilitarea judiciară. Astfel în perioada care s-a scurs de la executarea ultimei pedepse, respectiv 28 aprilie 1954, pînă în prezent, au trecut 16 ani, şi în tot acest timp, nu a mai suferit nici-o altă sancţiune penală. Petiţionarul îşi are existenţa asigurată prin muncă, fiind încadrat ca profesor la Liceul teoretic din localitate, a avut o comportare ireproşabilă şi a achitat în întregime cheltuielile judiciare la care a fost obligat.

Astfel fiind urmează a admite cererea şi a dispune reabilitarea judiciară, de pedepsele la care a fost condamnat, făcînd astfel să înceteze toate decăderile şi interdicţiile, precum şi incapacităţile care rezultă din condamnare.

Pentru aceste motive

În numele legii

HOTĂRĂŞTE

Admite cererea introdusă de Enescu N. Nicolae, fiul lui Nicolae şi Maria, născut la 4 iulie 1915 în comuna Tigveni, jud.

Argeş, domiciliat în C. de Argeş, Str. Negru Vodă nr. 137 şi reabilitează pe petiţionar de pedepsele la care a fost condamnat, respectiv pedeapsa de 3 luni închisoare şi 100 lei amendă, pronunţată prin sentinţa penală nr. 429/1941 a Curţii Marţiale Bucureşti şi pedeapsa de 5 ani închisoare şi 5000 lei amendă, pronunţată prin sentinţa penală nr. 321/1949 a Tribunalului Militar Craiova.

Sentinţă cu drept de recurs în termen de 10 zile de la pronunţare.

Pronunţată în şedinţa publică de azi 13 aprilie 1970.

PREŞEDINTE	JUDECĂTOR	GREFIER
ss/I. Virgiliu	ss/S. Goia	ss/L. Badea

GREFA JUDECĂTORIEI CURTEA DE ARGEŞ

Prezenta copie, fiind conformă cu originalul sentinţei penale nr. 253 din 13 aprilie 1970, aflată în dos. acestei judecătorii nr. 299/1970, se certifică de noi cu menţiunea că este rămasă definitivă prin nerecurare.

Matca timbrului s-a anulat pe cerere.

GREFIER 9 august 1972

20 septembrie 1974, București

Stimate domnule profesor Enescu,

Am primit impresionanta dvs. scrisoare și vă mulțumesc foarte mult pentru măgulitoarele aprecieri. Negăsindu-l pe Adrian Păunescu i-am arătat-o domnului Prosan, prim adjunct al „Flacării". Mi-a spus că vom face ce trebuie în speranța să-l câștigăm pe Adrian Păunescu, care dârz cum este, dacă se ambalează, procedează în consecință. Prin urmare, de cum voiu avea prilejul, voiu vorbi cu el. Prosan se gândește cumva să-l convingem să accepte un cenaclu la C-de Argeș, cenaclurile Flacării sînt extraordinar de prețuite și oriunde au loc, lumea năvălește ca la urs. Cu atît mai vîrtos cu cît programele de muzică ușoară și interpreții sînt dintre cei mai apreciați. În fine, fiți pe pace căci mă voiu strădui să corespund sarcinei pe care mi-ați dat-o și de a cărei importanță îmi dau seama în cea mai mare măsură.

Vă rog transmiteți Doamnei omagiile mele, salutați-o din partea noastră pe Lia, iar pentru dvs. o caldă strîngere de mînă

Harry Brauner

Scrisoare de la Harry Brauner (20 septembrie 1974)

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE

„Bate şi ţi se va deschide... Cere şi ţi se va da... Caută şi vei afla..." Textul Sfintei Evanghelii ne îndeamnă la speranţă.

Sunt un fost deţinut politic... aproape şapte ani de condamnare. Regimul închisorii mi-a ruinat sănătatea..., dar nu a putut ucide speranţa. Speram ca într-o bună zi să pot spune semenilor mei că nu am făcut nici un rău care să justifice întemniţarea mea.

Şi Dumnezeu m-a întâlnit cu Fiii Săi.

Prima fiinţă care m-a îndemnat şi m-a ajutat să-mi scriu memoriile a fost soţia mea, profesoara Ecaterina Margareta Enescu. Mă înclin în faţa Doamnei mele: dacă astăzi sunt în viaţă se datorează grijii pe care mi-a purtat-o. Cât voi trăi va fi în sufletul meu ca o icoană vie. Dumnezeu să-i răsplătească jertfa.

Domnul Mihai Golescu, directorul ziarului *Argeşul,* m-a îndemnat ca un frate atât de bun să scriu memoriile, publicându-le în ziarul Domniei Sale, scriind articole elogioase pe marginea serialului „Memoria lacrimei", într-o perioadă când, deşi după Revoluţie, apele mai erau încă tulburi. Vibrând la suferinţa mea, Domnia Sa mi-a propus să strângem articolele într-un volum, dar îmbolnăvindu-mă, nu am putut duce la capăt proiectul Domniei Sale. Vă mulţumesc pentru tot ce aţi făcut pentru mine, domnule director Mihai Golescu. Vizitele pe care mi le făceaţi împreună cu soţia dumneavoastră, doamna profesoară Mariana Golescu, erau sărbători pentru familia noastră. Dumnezeu să vă ocrotească cu întreaga familie.

Domnul academician Gheorghe Păun a fost mereu alături de sufletul meu. Cu o lună în urmă, Domnia Sa şi dl Jean Dumitraşcu au hotărât să mă ajute să scot din nou la lumină „Memoria lacrimei", de data aceasta în forma unui volum. Vă mulţumesc, domnule academician Gheorghe Păun, pentru

gândurile elogioase pe care mi le-aţi adresat, pentru că m-aţi înconjurat cu atâta afecţiune şi aţi reuşit să duceţi la bun sfârşit, prin efort şi consum de timp, apariţia acestei cărţi. Dumnezeu să vă poarte de grijă cu întreaga familie.

Mulţumesc domnului primar Gheorghe Nicuţ care, în timpul vizitelor pe care mi le făcea, mă încuraja să termin serialul „Memoria lacrimei" şi mă convingea, ascultând gândurile şi faptele Domniei Sale, că este cu tot sufletul alături de semenii săi din oraşul pe care l-a condus cu atâta dăruire şi pricepere timp de 12 ani. Vă mulţumesc, domnule primar Gheorghe Nicuţ, pentru cuvintele de suflet care mă scot din tristeţea mea. Dumnezeu să vă ocrotească cu întreaga familie.

La ziarul *Argeşul* m-am bucurat şi de colaborarea cu dl Jean Dumitraşcu şi dl Augustin Doman cărora le mulţumesc pentru interesul faţă de suferinţa mea şi pentru articolele în care m-au omagiat. Dumnezeu să vă poarte de grijă cu întreaga familie.

În paginile ziarului *Argeş Expres* am fost prezent prin articolele elogioase semnate de domnul profesor Al.Th. Ionescu, de dl Doru Bobi, de dl Silviu Gherman, de dra Laura Ilie. Le mulţumesc pentru gândurile alese. Dumnezeu să vă ocrotească cu întreaga familie.

Mulţumesc domnului Ionel Cristescu-Muşăteşti care, cu prietenia de totdeauna, m-a ajutat în prima etapă la realizarea manuscrisului cărţii. Dumnezeu să vă poarte de grijă cu întreaga familie.

Cuvintele sunt sărace pentru a mulţumi acestor Oameni care au adus clipe de bucurie intensă în sufletul meu şi al familiei mele. Îmi amintesc emoţia profundă cu care aşteptam apariţia ziarelor în paginile cărora îmi împărtăşeam suferinţa semenilor mei sau citeam articolele elogioase la adresa serialului „Memoria lacrimei", semnate de ziarişti de mare valoare. Dumnezeu să le răsplătească bunătatea!

Nu pot încheia fără a aduce mulţumirile mele profunde Preasfinţitului Episcop Calinic Argeşeanul care m-a ajutat într-un moment de mare durere, la trecerea soţiei mele în Lumea celor Drepţi şi de multe ori când suferinţele mele fizice şi

sufleteşti erau prea multe şi prea grele pentru a le depăşi singur. Mulţumesc Preasfinţitului Episcop Calinic Argeşeanul pentru îndemnul permanent pe care mi l-a dat de a încerca şi de a lupta ca să uit suferinţa care mi-a copleşit viaţa, prin credinţă în Iisus Hristos şi prin activitate literară.

Dumnezeu să vă ocrotească, Presfinţite Episcop Calinic Argeşeanul, în misiunea creştină pe care o aveţi de a apropia sufletele oamenilor de Dumnezeu.

Prof. Nicolae Enescu
10 iunie 2007

Acest om vine din cartea de istorie şi se va duce în cartea de istorie, în trecere fiind prin apropierea noastră doar pentru a ne da posibilitatea pe care o irosim zilnic să-i facem o plecăciune. Câţi dintre noi am fi putut trăi ca el, câţi dintre noi am fi supravieţuit, oameni rămânând?

Fie ca prezenta carte, mărturie a martiriului său, mărturie despre o perioadă încărcată de martiri, să ne lumineze minţile şi să ne limpezească sufletele. Prin ea, domnul profesor Enescu, eroul care trăieşte de câteva decenii cu atâta discreţie printre noi, va rămâne alături de noi şi de copiii noştri şi peste ani.

Gheorghe PĂUN

ISBN 978-973-1750-21-7